

การประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุด โรงเรียนบ้านไร่อ้อย
สู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี

วิสุทธิ ไชยปิ่น

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

อาจารย์ที่ปรึกษา และคณบดีวิทยาลัยการศึกษาต่อเนื่อง ได้พิจารณาการศึกษา
ค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐาน
ห้องสมุด 3 ดี” เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยพะเยา

.....
(ดร.บรรจง ไชยรินคำ)

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นพรัก)

คณบดีวิทยาลัยการศึกษาต่อเนื่อง

พฤษภาคม 2555

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการรายงานผลการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดของโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยให้ได้มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี อันจะเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการแก้ปัญหา ปรับปรุงและพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และยังเป็นการยกระดับคุณภาพห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ที่มีหนังสือและสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพเพียงพอต่อความต้องการและเหมาะสมกับนักเรียน ครู และชุมชน มีสภาพแวดล้อมและจัดบรรยากาศในห้องสมุดที่เอื้อต่อการอ่านและการเรียนรู้ มีครูบรรณารักษ์ที่มีอัธยาศัยน้ำใจดี มีจิตบริการ และสามารถจัดกิจกรรมต่าง ๆ หมุนเวียนต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน สาระสำคัญในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ ประกอบด้วยความเป็นมาและความสำคัญของการประเมิน หลักการ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับห้องสมุดโรงเรียน ขั้นตอนการดำเนินการและผลการประเมินโครงการ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความเมตตาจาก ดร.บรรจง ไชยรินคำ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ชี้แนะข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการจัดทำรายงานผลการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดของโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้ผู้ประเมินได้รับแนวทางในการในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และประสบการณ์อย่างกว้างขวางในการทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองครั้งนี้ จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน คือ ดร.สุนทร คล้ายอ่ำ รองคณะบดีฝ่ายกิจการนิสิต คณะวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา นายกมล หทัยดำรงวิทยา ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพะเยา และนายเวชยันต์ ป้อมบ้านต้า ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลแม่ใจ (บ้านศรีอ้อย) ที่ได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม

ขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณะครู และนักเรียนโรงเรียนบ้านไร่อ้อยที่ได้ตอบแบบสอบถาม และให้ความช่วยเหลือเป็นกำลังใจในการทำการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ให้สำเร็จด้วยดี

วิสุทธิ ไชยปิ่น

ชื่อเรื่อง	การประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุด โรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี
ผู้ศึกษาค้นคว้า	วิสุทธิ ไชยปิ่น
ที่ปรึกษา	ดร.บรรจง ไชยรินคำ
ประเภทสารนิพนธ์	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยพะเยา, 2555

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อประเมินห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยให้ได้มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี โดยใช้การประเมินแบบซีบีพี (CIPP Model) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียน จำนวน 136 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการศึกษา ดังนี้

1. ความคิดเห็นของคณะกรรมการห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียนที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ในภาพรวมทุกด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\mu=4.00$) เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านสภาพแวดล้อม ($\mu=4.16$) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ($\mu=4.00$) 3) ด้านผลผลิต ($\mu=3.95$) 4) ด้านกระบวนการดำเนินงาน ($\mu=3.90$)

2. ด้านสภาพแวดล้อม ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.21$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า สถานที่ที่มีความเหมาะสมกับการดำเนินโครงการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.32$) และการประสานงานระหว่างบุคลากรทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินโครงการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=4.06$)

3. ด้านปัจจัยนำเข้า ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\mu=3.95$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า ความพร้อมในการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบโครงการ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ และอาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติงานตามโครงการมีจำนวนเหมาะสมและเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.16$) ความพร้อมของคณะกรรมการบริหารโครงการ และจำนวนบุคลากรที่ร่วมดำเนินการโครงการมีความเหมาะสมและเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.77$)

4. ด้านกระบวนการดำเนินงาน ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\mu=3.93$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า หน่วยงานมีการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน และจัดทำโครงการสอดคล้องกับสภาพสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.26$) จัดทำเครื่องมือติดตามประเมินผลได้เหมาะสมกับกิจกรรมที่กำหนดไว้ และบันทึกผลการดำเนินงานกิจกรรมแต่ละอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.74$)

5. ด้านผลผลิต

5.1 ด้านบรรยากาศ ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\mu=3.90$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า แสงสว่างภายในอาคารเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.17$) และห่างไกลจากเสียงรบกวน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.23$)

5.2 ด้านบรรณารักษ์ ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\mu=3.76$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า แต่งกายสุภาพเรียบร้อย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.05$) และพูดจาไพเราะ อ่อนหวาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.52$)

5.3 ด้านหนังสือและสื่อการเรียนรู้ ในภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\mu=3.86$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อผู้อ่านและตรงใจผู้อ่าน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.21$) และจำนวนของคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการในห้องสมุดเพียงพอกับผู้ใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.36$)

Title	PROJECT EVALUATION ON THE LIBRARY DEVELOPMENT OF RAI-OIY SCHOOL TO 3D LIBRARY STANDARD
Author	Wisut Chaipin
Advisor	Banjong Chairinkom, Ph.D.
Academic Paper	Independent Study M.Ed. in Educational Administration, University of Phayao, 2012
Keywords	Developing, 3D Library Standard

ABSTRACT

The objective of this study was to evaluate the library development of Rai-oiy School to 3D library standard by using CIPP Model. Data were gathered through a questionnaire from 136 subjects consistency of library committees, teachers and students and analyzed by using the descriptive statistics; percentage, mean and standard deviation.

The findings were concluded as follows;

1. The opinion towards the library development of Rai-oiy School to 3D library standard in overall of five aspects; was at high level ($\mu=4.00$). When considering in each aspects, the context was at highest level ($\mu=4.16$) followed by the input ($\mu=4.00$) the product ($\mu=3.95$) and the process ($\mu=3.90$) respectively.

2. In the context aspect in overall was at highest level ($\mu=4.21$). When considering in each item, it was found that the place is appropriate for the project proceeding was at highest level ($\mu=4.32$) while the co-ordination among the working staff leading to the cooperation was at lowest level ($\mu=4.06$).

3. In the input aspect in overall was at highest level ($\mu=3.95$). When considering in each item, it was found that the readiness of the project staff tool and equipment, working place and the labs was rated at the highest level ($\mu=4.16$) meanwhile numbers of project participants in this project was at lowest level ($\mu=3.77$).

4. In the process in overall was at high level ($\mu=3.93$). When considering in each item; it was found that the school has studied the problems and needs toward the school library development and the project proceeding conforming to the school condition was

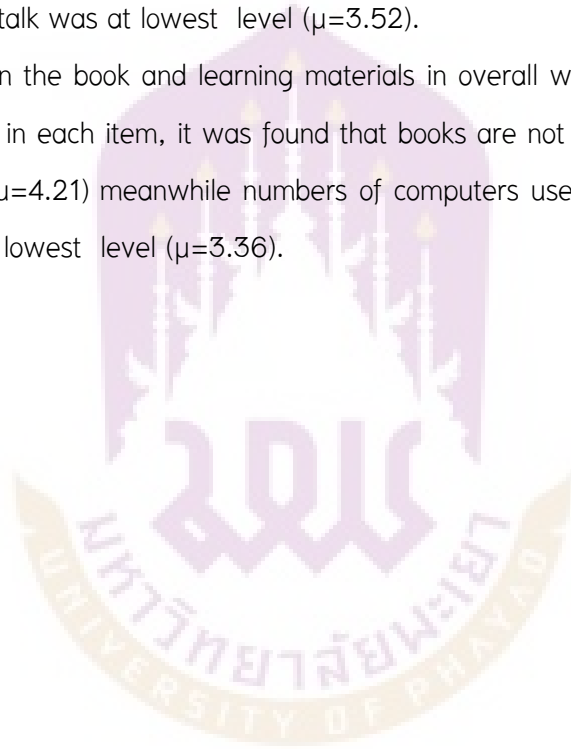
rated at highest level ($\mu=4.26$) while project evaluation and the project results informed continuously was rated at lowest level ($\mu=3.74$).

5. In the product aspects.

5.1 Atmosphere in overall was at high level ($\mu=3.90$). When considering in each item, it was found that the enough light in the building was at highest level ($\mu=4.17$) while the distance from the noisy was at lowest level ($\mu=3.23$).

5.2 In the librarian aspect in overall was at high level ($\mu=3.76$). When considering in each item, it was found that dressing properly was at highest level ($\mu=4.05$) meanwhile sweettalk was at lowest level ($\mu=3.52$).

5.3 In the book and learning materials in overall was at high level ($\mu=3.86$). When considering in each item, it was found that books are not dangerous to readers was at highest level ($\mu=4.21$) meanwhile numbers of computers used in the library sufficiently for the users was lowest level ($\mu=3.36$).

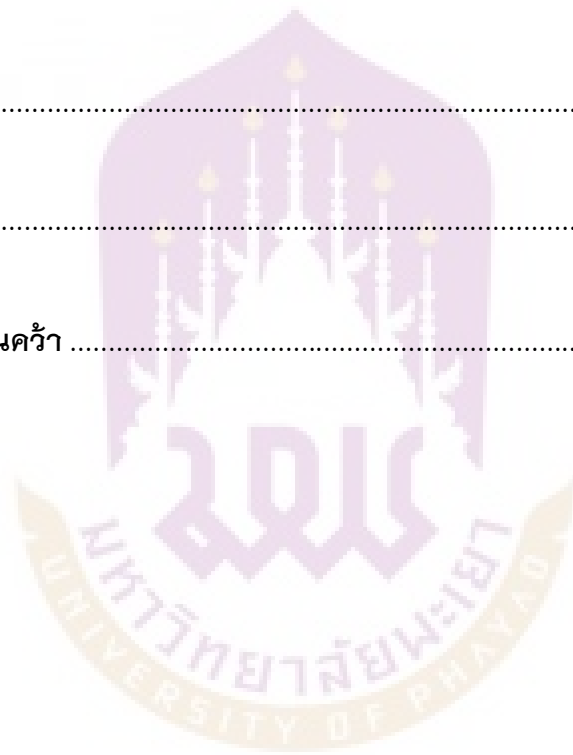

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการประเมิน.....	3
ขอบเขตของการประเมิน.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่จะได้รับการประเมิน.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับห้องสมุด.....	7
โครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี.....	39
การประเมินโครงการ.....	44
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	69
3 วิธีดำเนินการศึกษา.....	72
รูปแบบที่ใช้ในการประเมิน.....	72
ประชากรที่ใช้ในการศึกษา.....	74
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	75
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	76
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	79
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	79
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของคณะกรรมการห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียนที่ มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี..	81

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 บทสรุป	89
สรุปผลการประเมิน	89
อภิปรายผลการประเมิน.....	91
ข้อเสนอแนะ	95
บรรณานุกรม	97
ภาคผนวก	100
ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า	110

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงหมวดที่ 1 มาตรฐานด้านผู้บริหาร.....	19
2 แสดงหมวดที่ 2 มาตรฐานด้านครูบรรณารักษ์.....	24
3 แสดงหมวดที่ 2 มาตรฐานด้านครูผู้สอน.....	28
4 แสดงหมวดที่ 3 มาตรฐานด้านผู้เรียน.....	30
5 แสดงหมวดที่ 4 มาตรฐานด้านทรัพยากรสารสนเทศ.....	33
6 แสดงกรอบแนวทางการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่ มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี.....	73
7 แสดงประชากรที่เป็นนักเรียนของโรงเรียนบ้านไร่อ้อย ปีการศึกษา 2554 ตั้งแต่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - มัธยมศึกษาปีที่ 3.....	74
8 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ สถานภาพ และระดับการศึกษา.....	79
9 แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นคณะกรรมการ ห้องสมุดและครูผู้สอนที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อย สู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี โดยรวม.....	81
10 แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นคณะกรรมการ ห้องสมุด และครูผู้สอนที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อย สู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ด้านสภาพแวดล้อม (Context).....	82
11 แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นคณะกรรมการ ห้องสมุด และครูผู้สอนที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อย สู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ด้านปัจจัยนำเข้า (Input).....	83
12 แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นคณะกรรมการ ห้องสมุดและครูผู้สอนที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อย สู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process).....	84

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
13	แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นคณะกรรมการ ห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียนที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน บ้านไร่อ้อย สุ่มมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ด้านผลผลิต (Product) ในด้าน บรรยากาศ.....	85
14	แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นคณะกรรมการ ห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียนที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน บ้านไร่อ้อย สุ่มมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ด้านผลผลิต (Product) ในด้าน บรรณารักษ์	86
15	แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นคณะกรรมการ ห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียนที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน บ้านไร่อ้อย สุ่มมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ด้านผลผลิต (Product) ในด้าน หนังสือและสื่อการเรียนรู้	87

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 กรอบแนวคิด	3
2 กระบวนการดำเนินงานโครงการการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสุ มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี	41
3 กระบวนการประเมินผลโครงการ.....	52
4 กระบวนการประเมินผลโครงการ CIPP	54
5 ความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในรูปแบบของการประเมิน แบบชิปปี้.....	67
6 รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้	68

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสังคมปัจจุบันเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การเรียนรู้ที่ดีที่สุดวิธีหนึ่ง คือ การอ่าน แม้ว่าเทคโนโลยีจะก้าวไกลไปเพียงใด แต่หากพื้นฐานการอ่านไม่เข้มแข็งก็ไม่อาจก้าวทันความรู้เหล่านี้ได้อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง การปฏิรูปการศึกษาจึงมีความจำเป็นเพื่อให้การศึกษาสามารถพัฒนาคนได้อย่างแท้จริง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 นับเป็นกฎหมายการศึกษาฉบับแรกซึ่งนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาในด้านต่าง ๆ โดยห้องสมุดจะมีบทบาทและมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งห้องสมุดของโรงเรียนในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียนและชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนทุกแห่งพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนและชุมชน เพื่อเป็นการพัฒนาการศึกษาและคุณภาพผู้เรียนให้มีความรอบรู้ ทันเหตุการณ์ เป็นบุคคลที่มีนิสัยรักการอ่านการค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง จึงได้จัดทำมาตรฐานห้องสมุด ทั้งนี้โดยให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับการประเมินคุณภาพของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เพื่อให้โรงเรียนมีความสะดวกในการประเมินเพื่อพัฒนาตนเอง โดยโรงเรียนจะพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้เต็มศักยภาพของตนเองได้โดยไม่จำเป็นต้องอยู่ในฐานเดิมของตนเอง และวิธีการประเมินตนเองนั้น สามารถทำได้ทุกระยะของการดำเนินงาน และในขณะเดียวกันสภาพอันพึงประสงค์ของห้องสมุดโรงเรียนทุกแห่งที่ผู้ใช้บริการมีความเห็นและมีความต้องการตรงกัน คือ

ประการที่ 1 มีห้องสมุดและบรรณารักษะดี เอื้ออำนวยในการเข้าใช้บริการ

ประการที่ 2 มีครูบรรณารักษ์ / ครูทำหน้าที่บรรณารักษ์ที่ดี มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความพร้อมในการให้บริการด้วยอารมณ์อันแจ่มใส

ประการที่ 3 มีหนังสือที่ดี มีเนื้อหาสอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีเนื้อหาสนุกสนาน เพลิิดเพลิน ให้ความรู้ในเชิงสร้างสรรค์ ส่งเสริมจินตนาการ จรรโลงสังคมและตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 3-4)

โรงเรียนบ้านไร่อ้อยเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาขนาดเล็ก เปิดทำการสอน 3 ระดับ คือ ระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีนักเรียนจำนวน 187 คน ข้าราชการครูจำนวน 17 คน

สภาพปัญหาที่สำคัญของโรงเรียน คือ ห้องสมุด เนื่องจากห้องสมุดโรงเรียนยังไม่เป็นสัดส่วนและแยกออกมาเป็นเอกเทศ ต้องอาศัยอาคารเรียนอื่น ๆ เปิดเป็นห้องสมุด ทำให้มีบรรยากาศไม่เอื้ออำนวยในการเข้าใช้บริการ คับแคบ ไม้โล่ง อากาศถ่ายเทไม่สะดวกและแสงสว่างไม่เพียงพอ หนังสือในห้องสมุดมีไม่เพียงพอกับความต้องการของบุคลากร นักเรียนและชุมชน ไม่มีความหลากหลายและไม่น่าสนใจ ตลอดจนจนถึงการจัดกิจกรรมส่งเสริมห้องสมุดของครู บรรณารักษ์ไม่ได้ทำต่อเนื่อง เช่น การจัดนิทรรศการต่าง ๆ การจัดนิทรรศการหนังสือใหม่ การจัดนิทรรศการวันสำคัญ การจัดนิทรรศการด้านความรู้ กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การแข่งขัน/ การประกวดด้านการอ่าน การหาสุดยอดนักอ่าน การประกวดหนังสือที่ผลิตด้วยมือ (หนังสือทำมือ) การตอบปัญหาจากการอ่าน การแข่งขันค้นหาความรู้จากเว็บไซต์ การประกวดคำขวัญเพื่อส่งเสริมการอ่าน การจัดค่ายการอ่าน และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการอ่าน เป็นต้น (สมุดบันทึกนิเทศ ห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อย, 2554, หน้า 5) ดังนั้น จึงเป็นสาเหตุให้ห้องสมุดของโรงเรียนบ้านไร่อ้อยไม่ได้มาตรฐานห้องสมุดมีชีวิตหรือห้องสมุด 3 ดี เพื่อพัฒนาการศึกษาและคุณภาพของผู้เรียนให้มีความรอบรู้ ทันเหตุการณ์ และเป็นบุคคลที่มีนิสัยรักการอ่านการค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับโรงเรียนบ้านไร่อ้อยมีวิสัยทัศน์ว่า “ภายในปี 2557 โรงเรียนบ้านไร่อ้อยเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ครูได้รับการพัฒนาเป็นครูมืออาชีพ นักเรียนเป็นคนดี มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ มีทักษะในการคิดและการทำงาน” (แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนบ้านไร่อ้อย, 2554, หน้า 4) ซึ่งหนึ่งในแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์นั้นก็คือ ห้องสมุดของโรงเรียน

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้ประเมินจึงได้จัดทำโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ขึ้น เพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพห้องสมุดของโรงเรียนบ้านไร่อ้อยให้เป็นห้องสมุดที่มีมาตรฐานและพัฒนาขึ้นไปสู่ห้องสมุด 3 ดี และได้ทำการประเมินโครงการดังกล่าว โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดและตัวบ่งชี้ เพื่อการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดโรงเรียน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และรูปแบบการประเมินชิปปี้ (Cipp Model) ของสต๊ฟเฟิลบีม (Stufflebeam) เพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนางานห้องสมุดอย่างต่อเนื่อง อันจะส่งผลให้เกิดคุณภาพต่อการส่งเสริมการอ่านของนักเรียนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการประเมิน

การประเมินครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการประเมิน ดังนี้

- เพื่อประเมินห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยให้ได้มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี

ขอบเขตของการประเมิน

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 136 คน ได้แก่

- 1.1 คณะกรรมการห้องสมุดโรงเรียน จำนวน 14 คน
- 1.2 ครูผู้สอน จำนวน 17 คน
- 1.3 นักเรียน จำนวน 105 คน

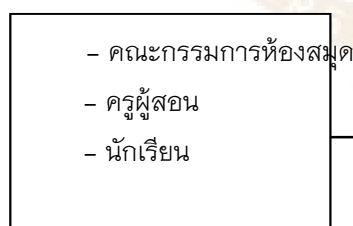
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การประเมินโครงการครั้งนี้ มุ่งศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการห้องสมุดโรงเรียน ครู และนักเรียนโรงเรียนบ้านไร่อ้อยที่มีต่อห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อย โดยนำเอาการประเมินชิปปี้ (Cipp Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) มาประยุกต์ใช้ในองค์ประกอบของมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ทั้ง 3 ด้าน คือ

- 2.1 บรรยากาาศดี
- 2.2 บรรณารักษ์ดี
- 2.3 หนังสือดี

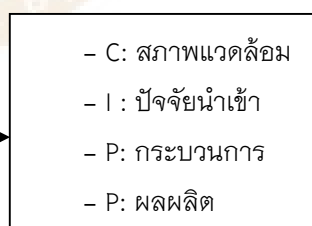
กรอบแนวคิด

ความคิดเห็น

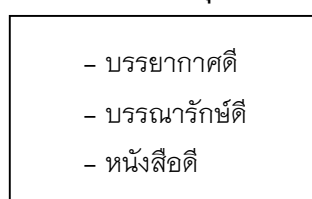
ต่อการพัฒนาห้องสมุด

CIPP MODEL

ห้องสมุด 3 ดี

ผลสะท้อนกลับ (Feedback)

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิด

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา การประเมินโครงการครั้งนี้ เริ่มดำเนินการในปีการศึกษา 2554 ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-ธันวาคม ณ โรงเรียนบ้านไร่อ้อย

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การดำเนินงานพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนตามมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลการดำเนินงานพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนตามมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี หมายถึง กระบวนการวัดที่มีการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาห้องสมุดของโรงเรียนบ้านไร่อ้อยให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งศึกษาค้นคว้าของครูและนักเรียน เน้นการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี โดยนำเอาการประเมินชิปปี้ (Cipp Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) มาประยุกต์ใช้ ซึ่งเป็นการประเมิน 4 ด้าน คือ

1.1 ด้านสภาพแวดล้อม (Context) วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความต้องการของครูและนักเรียน การกำหนดเป้าหมาย วิธีการดำเนินการและระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสมและปฏิบัติจริงได้ สถานที่มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการดำเนินโครงการ การประสานงานระหว่างบุคลากรทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินโครงการ

1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ความพร้อมในการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้เข้าร่วมโครงการ คณะกรรมการบริหารโครงการ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนินโครงการ การได้รับสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัด ชุมชน บุคลากร หรือหน่วยงานเอกชน จำนวนบุคลากรที่ร่วมดำเนินการ และอาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติงานตามโครงการมีความเหมาะสมและเพียงพอ

1.3 ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการพัฒนา จัดทำกรอบแนวคิดและกำหนดจุดพัฒนาตามสภาพปัญหาและความต้องการ โครงการสอดคล้องกับสภาพสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและเข้าใจโครงการอย่างชัดเจน ประชุมชี้แจงผู้ที่มีส่วนร่วมให้เข้าใจวัตถุประสงค์การดำเนินโครงการ ทำปฏิทินปฏิบัติงานและเครื่องมือติดตามได้เหมาะกับกิจกรรมที่กำหนด ดำเนินการประเมินและบันทึกผลเป็นไปตามแผน และปฏิทินที่กำหนดอย่างต่อเนื่อง

เป็นปัจจุบัน ติดตาม ประเมิน สรุป และรายงานผลการดำเนินงานตามโครงการให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ และนำเอาผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง

1.4 ด้านผลผลิต (Product) เป็นการประเมินผลการดำเนินงานโครงการ โดยยึดมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ได้แก่

- ด้านบรรยากาศ ตกแต่งสวยงาม ดึงดูดความสนใจ มุมต่าง ๆ เป็นสัดส่วนอย่างเหมาะสม สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัยน่าเข้าไปใช้ สภาพอาคาร ประตู หน้าต่างอยู่ในสภาพดีและปลอดภัย แสงสว่างเพียงพอ ห่างไกลจากเสียงรบกวน อากาศถ่ายเทได้สะดวก เย็นสบาย ตั้งอยู่ในที่ศูนย์กลางไปมาได้สะดวก อาคารแยกออกเป็นเอกเทศ พื้นที่ห้องสมุดกว้างขวาง ชั้นวางหนังสือ นิตยสาร โต๊ะ และเก้าอี้เพียงพอ ห้องน้ำสะอาด ภูมิทัศน์ภายนอกสวยงาม

- ด้านบรรณารักษ์ รับผิดชอบและใส่ใจต่องานห้องสมุด บริการด้วยความยิ้มแย้ม แจ่มใสและมีอัธยาศัยน้ำใจดี พุดจาไพเราะอ่อนหวาน แต่งกายสุภาพเรียบร้อย ให้บริการด้วยความยุติธรรมและรวดเร็ว แนะนำการใช้ห้องสมุด จัดหมวดหมู่หนังสืออย่างเป็นระบบ จัดเก็บหนังสือสะดวกต่อการสืบค้น ทำบัตรรายการหรือทำรายการด้วยฐานข้อมูลระบบคอมพิวเตอร์ จัดกิจกรรมส่งเสริมรักการอ่านและการเรียนรู้ให้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง สืบค้นและบำรุงรักษาหนังสือให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้

- ด้านหนังสือและสื่อการเรียนรู้ มีคุณภาพ เนื้อหาถูกต้องสอดคล้องกับหลักสูตร ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อผู้อ่านและตรงใจผู้อ่าน ปริมาณหนังสือ และคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการในห้องสมุดเพียงพอกับผู้ใช้บริการและมีประสิทธิภาพ สื่อโสตทัศนวัสดุที่ให้บริการในห้องสมุดเพียงพอ

ประโยชน์ที่จะได้รับการประเมิน

โรงเรียนบ้านไร่อ้อยได้ห้องสมุดที่ได้มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ที่เอื้อต่อการศึกษาค้นคว้าของครู และนักเรียน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ครั้งนี้ ผู้ประเมินได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับห้องสมุด
 - 1.1 ความหมายของห้องสมุด
 - 1.2 หน้าที่ของห้องสมุด
 - 1.3 ลักษณะของห้องสมุดที่ดี
 - 1.4 องค์ประกอบของห้องสมุด
 - 1.5 บทบาทของบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด
 - 1.6 มาตรฐานห้องสมุดและตัวชี้วัด
 - 1.7 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ห้องสมุดโรงเรียน
 - 1.8 กิจกรรมห้องสมุด
2. โครงการการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี
 - 2.1 ความเป็นมา
 - 2.2 วัตถุประสงค์
 - 2.3 กระบวนการดำเนินงาน
3. การประเมินโครงการ
 - 3.1 ความหมายของการประเมินโครงการ
 - 3.2 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ
 - 3.3 ความสำคัญของการประเมินโครงการ
 - 3.4 ประเภทของการประเมินโครงการ
 - 3.5 รูปแบบของการประเมินโครงการ
 - 3.6 รูปแบบของการประเมินโครงการแบบ CIPP Model
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับห้องสมุด

ความหมายของห้องสมุดโรงเรียน

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของห้องสมุดไว้ ดังนี้

ห้องสมุดโรงเรียนเป็นที่รวบรวมหนังสือ วารสาร เอกสาร และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ตลอดจนจอสีดทัศน์วัสดุที่สอดคล้องกับหลักสูตรในปัจจุบัน เพื่อเป็นการส่งเสริมการสอนของครู และนักเรียนในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ (ลมุล รัตตากร, 2538, หน้า16)

ห้องสมุดโรงเรียน หมายถึง ห้องสมุดของสถานศึกษาที่ต่ำกว่าอุดมศึกษา ได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียนอนุบาล โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา และโรงเรียนอาชีวศึกษา เป็นต้น ห้องสมุดโรงเรียนจะมีหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ดังนั้น ห้องสมุดโรงเรียนจึงทำหน้าที่เป็นศูนย์การเรียนรู้ (Learning Resource Centers) และเป็นองค์ประกอบสำคัญของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอน (รัญจวน อินทรกำแหง และนวลจันทร์ รัตนากกร, 2521, หน้า 16)

จากความหมายที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า ห้องสมุดโรงเรียนเป็นที่รวบรวมหนังสือ วารสารสิ่งพิมพ์และสื่อทัศนวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

หน้าที่ของห้องสมุดโรงเรียน

ห้องสมุดโรงเรียนทำหน้าที่เป็นสื่อกลางด้านวิชาการ ดังนี้

1. เป็นศูนย์กลางการอ่าน (Reading Center) เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้อ่านหนังสือโดยเสรี จะสามารถพัฒนาทักษะและรสนิยมได้เป็นอย่างดี
2. เป็นศูนย์ปฏิบัติการของโรงเรียนเพื่อศึกษาวิจัย (Study Center) เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ตามลำพังหรือทำงานเป็นกลุ่ม
3. เป็นศูนย์กลางวัสดุ (Materials Center) เพื่อรวบรวมวัสดุสิ่งพิมพ์ และวัสดุไม่ตีพิมพ์สำหรับบริการครูและนักเรียน
4. เป็นศูนย์กลางแนะแนวการอ่าน (Reading Guidance Center) บริการแนะแนว การอ่าน เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้รับคำแนะนำเป็นรายบุคคลในเรื่องต่าง ๆ เช่น ด้านสังคม การศึกษา และอาชีพ
5. เป็นศูนย์กลางการสอน (Instructional Center) การสอนโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ในห้องสมุด จะช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้กว้างขวางขึ้น เป็นการปรับปรุงคุณภาพในด้านการเรียนการสอนของครู โดยห้องสมุดจัดหนังสือไว้ตามที่ครูต้องการใช้ในการสอนต่าง ๆ

6. เป็นศูนย์กลางการฝึกวิจารณ์งานในการอ่าน (Find the fact) และขยายขอบเขตการอ่านให้กว้างขวางยิ่งขึ้น การมีวิจารณ์งาน ในการอ่านทำให้ได้ประโยชน์จากการค้นคว้ามากขึ้น (ภิญญาพร นิตยประภา, 2534, หน้า 15)

ลักษณะของห้องสมุดที่ดี

ห้องสมุดที่ดีควรมีการจัดบริการที่สนองความต้องการของผู้ใช้อย่างกว้างขวางและหลากหลาย ผู้ใช้ได้รับความสะดวกรวดเร็ว และสามารถใช้บริการในการเพิ่มพูนความรู้ ตลอดจนนำความรู้ไปประยุกต์และจัดบริการดังต่อไปนี้ (กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ, 2524, หน้า 71 –72)

1. มีหนังสือและวัสดุสิ่งพิมพ์โสทัดทัศน์วัสดุ สำหรับให้บริการแก่ผู้ใช้อย่างกว้างขวางทุกประเภท
2. มีบริการให้ยืมหนังสือ วัสดุสิ่งพิมพ์ หรือเอกสาร แก่ผู้ใช้ห้องสมุด
3. จัดบริการและแนะนำการอ่าน บริการตอบคำถาม บริการช่วยค้นคว้า เพื่อให้ผู้ใช้ได้สิ่งที่ต้องการโดยเร็วและตรงตามวัตถุประสงค์
4. มีหนังสืออ้างอิงซึ่งสงวนไว้ใช้เฉพาะในห้องสมุด หรือให้ยืมได้ในเวลาจำกัด เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ใช้ได้ใช้หนังสืออ้างอิงอย่างทั่วถึงกัน และควรจัดบริการหนังสือจองด้วย
5. มีการจัดหนังสือเป็นหมวดหมู่ตามระบบสากลไว้ในชั้นเปิด เพื่อให้ผู้ใช้สามารถหยิบได้ด้วยตนเองโดยสะดวก
6. จัดทำคู่มือ หรือเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกในการใช้วัสดุอุปกรณ์ของห้องสมุด เช่น บัตรรายการ รายชื่อหนังสือ คู่มือการใช้ห้องสมุด
7. จัดบริการแนะนำหนังสือ หรือหนังสือที่น่าสนใจ หนังสือที่จัดหาเข้าห้องสมุดใหม่ ๆ เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้ทราบ
8. จัดสถานที่ให้สะอาดเรียบร้อยเหมาะสมเป็นห้องสมุด เพื่อให้ผู้มาใช้บริการได้รับความสะดวกสบายตามสมควร เช่น มีแสงสว่างเพียงพอ มีโต๊ะเก้าอี้นั่งสบาย ปราศจากเสียงรบกวนทำลายสมาธิ มีอากาศถ่ายเทหรือมีพัดลมระบายอากาศ
9. จัดบริการอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เช่น จัดสถานที่พิเศษสำหรับนักค้นคว้าวิจัยในระดับสูง บริการถ่ายทำสำเนาหนังสือและภาพ บริการเครื่องอ่านเอกสารสำเนา เช่น ไมโครฟิล์ม และอื่น ๆ บริการโทรศัพท์สาธารณะ ฯลฯ ทั้งนี้ตามความจำเป็นและระดับความต้องการของผู้ใช้

องค์ประกอบของห้องสมุดโรงเรียน

การดำเนินงานห้องสมุดให้บรรลุจุดประสงค์ และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องอาศัยองค์ประกอบสำคัญของห้องสมุดหลายประการซึ่งได้แก่

1. อาคารสถานที่ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของห้องสมุด เพราะเป็นที่รวบรวมสิ่งพิมพ์ และโสตทัศนวัสดุ เป็นสิ่งที่ผู้ใช้ห้องสมุดได้เข้ามาอ่านหนังสือ ศึกษาค้นคว้า และทำกิจกรรมต่าง ๆ ดังนั้น การจัดตั้งห้องสมุดจึงควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1.1 สถานที่ตั้ง ควรตั้งอยู่ในที่ศูนย์กลางซึ่งผู้เข้ามาได้สะดวก ปราศจากเสียงรบกวน และมีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวก และควรเป็นที่ซึ่งสามารถขยายออกไปได้ใน ภายหน้า

1.2 ลักษณะของอาคารอาจจะเป็นอาคารเอกเทศ หรือเป็นส่วนหนึ่งของอาคารก็ได้ แต่ควรออกแบบให้ได้ประโยชน์ ทั้งในการใช้สอยและความสวยงาม มีความทนทานแข็งแรง สามารถรับน้ำหนักหนังสือ วัสดุ และครุภัณฑ์ได้

1.3 ขนาดและเนื้อที่ห้องสมุด ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำไว้เมื่อ พ.ศ. 2511 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2512 โรงเรียนมัธยมควรมีห้องสมุดขนาด 2 ห้องเรียน

2 วัสดุของห้องสมุด หมายถึง สิ่งที่ห้องสมุดจัดหามาไว้เพื่อบริการผู้ใช้ห้องสมุด แยกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 วัสดุตีพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร กฤตภาค ซึ่งห้องสมุดจัดหามาให้สอดคล้องกับหลักสูตร

2.2 วัสดุไม่ตีพิมพ์ ได้แก่ โสตทัศนวัสดุต่าง ๆ เช่น ภาพแผ่นภูมิ แผนที่ ลูกโลก หุ่นจำลอง เทปเสียง ภาพเลื่อน เครื่องฉายภาพยนตร์ ฯลฯ เป็นต้น

3 ครุภัณฑ์ หมายถึง วัสดุทนทานต่าง ๆ ของห้องสมุดที่อำนวยความสะดวกในการเก็บหนังสือและให้บริการแก่ผู้ใช้ ได้แก่

3.1 ชั้นวางหนังสือ

3.2 ชั้นวางนิตยสาร และหนังสือพิมพ์

3.3 ตู้จุลสาร

3.4 ตู้บัตรรายการ

3.5 ตู้เก็บของ

3.6 ตู้และป้ายนิทรรศการ

3.7 โต๊ะ และเก้าอี้สำหรับนั่งอ่านหนังสือ

3.8 โต๊ะทำงานบรรณารักษ์

3.9 ที่รับ - จ่ายหนังสือ

3.10 รถเข็นหนังสือ

3.11 อ่างล้างมือ

นอกจากนี้ ห้องสมุดยังจำเป็นต้องมีเครื่องใช้ต่าง ๆ ในการดำเนินงานอีกมากมาย เช่น ที่กั้นหนังสือ ป้ายติดชั้นบอกหมวดหมู่ กล่องใส่บัตร อุปกรณ์ซ่อมหนังสือ อุปกรณ์จัดนิทรรศการ วัสดุอุปกรณ์ตกแต่งห้องสมุด

4. บุคลากร หมายถึง ผู้ปฏิบัติการในห้องสมุด ซึ่งได้แก่ บรรณารักษ์ พนักงานพิมพ์ดีด เจ้าหน้าที่ นักการภารโรง สำหรับห้องสมุดโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ ไว้ดังนี้

4.1 ครูหรืออาจารย์ทำหน้าที่บรรณารักษ์ที่มีวุฒิต่างอย่างต่อไปนี้ ตรีคุณวุฒิบรรณารักษ์ศาสตร หรือประกาศนียบัตรชั้นสูงวิชาเฉพาะบรรณารักษ์ศาสตร หรือศิลปศาสตรบัณฑิตที่เรียนวิชาบรรณารักษ์ศาสตรเป็นวิชาเอก

4.2 ครูทำหน้าที่ผู้ช่วยบรรณารักษ์ ที่มีวุฒิปประกาศนียบัตรหลักสูตรครูบรรณารักษ์ของกระทรวงศึกษาธิการ

4.3 เจ้าหน้าที่ช่วยงานห้องสมุด มีวุฒิปประกาศนียบัตรอาชีวศึกษาชั้นสูง พิมพ์ดีดได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ 1 คน

5. งบประมาณ ห้องสมุดโรงเรียนได้รับงบประมาณจากเงินบำรุงการศึกษา ค่าหนังสือคิดเฉลี่ย 12 บาทต่อนักเรียน 1 คน ค่านิตยสารและหนังสือพิมพ์ปีละ 4,000 บาท ค่าวัสดุห้องสมุดปีละ 1,200 บาท

6. การบริการ หมายถึง สิ่งที่ห้องสมุดจัดให้เพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้ในด้านหนังสือ สิ่งพิมพ์และวัสดุอื่น ๆ เนื่องจากห้องสมุดโรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญ ที่จะปลูกฝังนิสัยรักการอ่านแก่นักเรียนเพื่อเป็นการปูพื้นฐานไปสู่การศึกษาในชั้นสูงต่อไป ห้องสมุดโรงเรียนจึงมุ่งบริการแก่นักเรียน เพื่อให้เกิดนิสัยรักการอ่านและการค้นคว้า สำหรับบริการแก่ครูก็มุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักสูตร บริการที่สำคัญของห้องสมุดโรงเรียนได้แก่ บริการให้ยืมหนังสือ บริการหนังสือจอง บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บริการแนะนำการอ่าน เป็นต้น (สมาน ลอยฟ้า, 2529, หน้า 44)

บทบาทของบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุด

การสอนโดยใช้ห้องสมุดเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และบรรณารักษ์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญดังต่อไปนี้ (กุหลาบ ปันลาายนาค, 2551, หน้า 12-14)

บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา

1. ศึกษาวิธีที่จะสนับสนุนในโรงเรียนทำการสอนโดยใช้ห้องสมุด
2. แต่งตั้งคณะกรรมการทำงาน
3. ประชุมคณะกรรมการ เพื่อแจ้งนโยบายและกำหนดแนวทางที่จะปฏิบัติร่วมกับครูผู้สอนอย่างชัดเจน
4. แจ้งรายละเอียดวิธีการปฏิบัติแก่ครู กำหนดระยะเวลาปฏิบัติตามแผน มีการประชาสัมพันธ์แนะนำ
5. มอบหมายงานให้ผู้ช่วยดูแลการปฏิบัติอย่างใกล้ชิดเพื่อรายงานความก้าวหน้าปัญหาและอุปสรรคที่อาจมีขึ้นในการทำงาน
6. ติดตามและประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อแก้ไข ปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพจนเป็นที่พอใจ
7. ให้ขวัญและกำลังใจโดยใช้ความเป็นกันเอง ในการติดตามงานพร้อมให้คำปรึกษา คำแนะนำ แก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

บทบาทครูผู้สอน

1. ศึกษาหลักสูตรในวิชาที่สอน เพื่อเลือกเรื่องที่จะสอนควรพิจารณาว่าจุดประสงค์ใดที่จะใช้ห้องสมุด
2. สืบหาหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ สื่อต่างๆ ที่ต้องการใช้ด้วยตนเองเพื่อดูว่ามีเพียงพอหรือไม่
3. ติดต่อบรรณารักษ์ เพื่อให้เตรียมสิ่งพิมพ์ สื่อต่าง ๆ ไว้เป็นการเฉพาะและขอจองห้องสมุดโดยกำหนดวันเวลาไว้ล่วงหน้า
4. แนะนำวิธีค้นคว้าเรื่องราวจากหนังสือสิ่งต่าง ๆ แก่นักเรียน

บทบาทของบรรณารักษ์

1. จัดหาหนังสือ สิ่งพิมพ์ สื่อ โสตทัศนต่างๆ ตามความต้องการของครูผู้สอน
2. ทำหน้าที่เป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างครูผู้สอน เพื่อให้ให้นักเรียนทุกคนได้เข้าใช้ห้องสมุด
3. ให้คำปรึกษาแนะนำครูผู้สอนให้รู้แหล่งค้นคว้าและเกิดความพอใจในการใช้เครื่องมือด้วยตนเอง
4. ศึกษาหลักสูตรอย่างละเอียด เพื่อจัดหาหนังสือ สิ่งพิมพ์และสื่อต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับรายวิชาที่เปิดสอนในโรงเรียน
5. จัดเตรียมหนังสือสิ่งพิมพ์ สื่อต่าง ๆ ให้พร้อมที่จะบริการก่อนเปิดภาคเรียน

6. จัดทำเอกสารบรรณานุกรมของสื่อที่ต้องใช้ โดยมีรายละเอียดตามกฎเกณฑ์ของการทำบรรณานุกรม

มาตรฐานห้องสมุดและตัวชี้วัด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 8-22) ได้กำหนดมาตรฐานห้องสมุดและตัวชี้วัด เพื่อการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดโรงเรียน โดยแบ่งออกเป็น 4 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 มาตรฐานด้านผู้บริหาร มี 3 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารจัดการ

มาตรฐานที่ 2 ผู้บริหารส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาห้องสมุด

มาตรฐานที่ 3 ผู้บริหารเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเอง

มาตรฐานที่ 1 ผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารจัดการมี 6 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1.1 ผู้บริหารจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ตามความเหมาะสม

1.1.1 มีห้องสมุดไว้บริการนักเรียน ครู และบุคลากรภายในโรงเรียน

1.1.2 ห้องสมุดตั้งอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม มีสภาพดีและให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

1.1.3 มีการจัดวัสดุครุภัณฑ์ ทรัพยากรสารสนเทศที่เพียงพอและเหมาะสม

1.2 ผู้บริหารมีการกำหนดนโยบาย แผนงาน การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน

1.2.1 มีแผนการพัฒนาห้องสมุดไว้ในแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนเป็นลายลักษณ์อักษร

1.2.2 มีการกำหนดนโยบายการใช้ห้องสมุดเพื่อการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

1.2.3 มีการกำหนดนโยบายการใช้ห้องสมุดเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียน

1.3 ผู้บริหารจัดให้มีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน

1.3.1 มีการกำหนดโครงสร้าง ระบบการบริหารห้องสมุดและคณะกรรมการดำเนินงานห้องสมุด

1.3.2 มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรตามโครงสร้างและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่

1.3.3 มีการประชุมชี้แจงบทบาทหน้าที่คณะกรรมการเพื่อการบริหารงานห้องสมุด

1.3.4 มีการแต่งตั้งครูทำหน้าที่บรรณารักษ์เป็นคณะกรรมการฝ่ายวิชาการ

1.4 ผู้บริหารจัดให้มีครูทำหน้าที่บรรณารักษ์และบุคลากรดำเนินงานห้องสมุด

1.4.1 มีการแต่งตั้ง/มอบหมายครูให้ทำหน้าที่บรรณารักษ์และบุคลากรดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน

1.4.2 มีการเสริมแรง สร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรที่ทำหน้าที่ดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน

1.4.3 มีการส่งเสริม สนับสนุน และสร้างโอกาสให้บุคลากรที่ทำหน้าที่ดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนได้รับการพัฒนา

1.5 ผู้บริหารจัดหางบประมาณสำหรับพัฒนาห้องสมุด

1.5.1 มีการจัดสรรงบประมาณประจำปีเพื่อสนับสนุนและพัฒนาห้องสมุด

1.6 ผู้บริหารนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน

1.6.1 มีแผนการนิเทศห้องสมุด

1.6.2 มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

1.6.3 มีการรายงานผลการดำเนินงานต่อหน่วยงานต้นสังกัดและผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.6.4 มีการนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนา

มาตรฐานที่ 2 ผู้บริหารส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนา ห้องสมุด มี 4 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ผู้บริหารจัดให้ชุมชนมาใช้บริการห้องสมุดในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง

2.2 ผู้บริหารจัดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาห้องสมุด

2.3 ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชนเป็นกรรมการงานห้องสมุด

2.4 ผู้บริหารสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานและองค์กรอื่น ๆ เพื่อพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน

มาตรฐานที่ 3 ผู้บริหารเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเองมี 3 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

3.1 ผู้บริหารเข้ารับการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านห้องสมุดอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

3.2 ผู้บริหารใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนางาน

3.3 ผู้บริหารมีนิสัยรักการอ่าน

หมวดที่ 2 มาตรฐานด้านครู

2.1 ครูบรรณารักษ์ มี 5 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ครูบรรณารักษ์มีความสามารถในการดำเนินงานห้องสมุด

มาตรฐานที่ 2 ครูบรรณารักษ์มีความสามารถในการปฏิบัติงานเทคนิค

มาตรฐานที่ 3 ครูบรรณารักษ์มีความสามารถในการให้บริการ

มาตรฐานที่ 4 ครูบรรณารักษ์มีความสามารถในการจัดกิจกรรม

มาตรฐานที่ 5 ครูบรรณารักษ์มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

2.2 ครูผู้สอน มี 3 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 6 ครูผู้สอนมีการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 7 ครูผู้สอนมีการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแก่นักเรียน

มาตรฐานที่ 8 ครูผู้สอนมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ครูบรรณารักษ์

ตัวบ่งชี้ในแต่ละมาตรฐาน มีดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ครูบรรณารักษ์มีความสามารถในการดำเนินงานห้องสมุดมี 7 ตัวบ่งชี้

1.1 ครูบรรณารักษ์มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน

1.2 ครูบรรณารักษ์มีการจัดทำแผน/โครงการพัฒนาห้องสมุดที่มีการกำหนดเป้าหมาย หรือจุดประสงค์ที่ชัดเจน

1.3 ครูบรรณารักษ์มีการจัดทำแผน/โครงการห้องสมุดที่สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน

1.4 ครูบรรณารักษ์มีการจัดทำโครงสร้างการปฏิบัติงาน (งานบริหารจัดการห้องสมุด งานประชาสัมพันธ์ งานเทคนิค งานบริการ และงานกิจกรรมอย่างครบถ้วน)

1.5 ครูบรรณารักษ์มีการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

1.6 ครูบรรณารักษ์มีการประเมินผลการดำเนินงาน

1.7 ครูบรรณารักษ์มีการนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาห้องสมุด

มาตรฐานที่ 2 ครูบรรณารักษ์มีความสามารถในการปฏิบัติงานเทคนิคมี 7 ตัวบ่งชี้

2.1 ครูบรรณารักษ์จัดให้มีทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

2.2 ครูบรรณารักษ์จัดให้มีทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ

2.3 ครูบรรณารักษ์มีการจัดหมวดหมู่ และทำบัตรรายการหรือทำรายการ (ด้วยฐานข้อมูลระบบคอมพิวเตอร์) ของทรัพยากรสารสนเทศ

2.4 ครูบรรณารักษ์มีการปฏิบัติงานเทคนิคเพื่อเตรียมให้บริการ

2.5 ครูบรรณารักษ์ใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บและสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศอย่างเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน

2.6 ครูบรรณารักษ์ใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บและสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศได้สะดวกต่อการเข้าถึงและใช้บริการ

2.7 ครูบรรณารักษ์มีการสำรวจและบำรุงรักษาทรัพยากรสารสนเทศให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน

มาตรฐานที่ 3 ครูบรรณารักษ์มีความสามารถในการให้บริการมี 8 ตัวบ่งชี้

3.1 ครูบรรณารักษ์มีการจัดทำระเบียบการใช้ห้องสมุดโรงเรียน

3.2 ครูบรรณารักษ์มีการจัดทำตารางการใช้ห้องสมุดที่ชัดเจน

3.3 ครูบรรณารักษ์มีการแนะนำการใช้ห้องสมุด

3.4 ครูบรรณารักษ์มีการจัดบริการการอ่านและการศึกษาค้นคว้า

3.5 ครูบรรณารักษ์มีการจัดบริการยืม-คืน

3.6 ครูบรรณารักษ์มีการจัดบริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า

3.7 ครูบรรณารักษ์มีการจัดบริการเชิงรุกอย่างหลากหลาย

3.8 ครูบรรณารักษ์มีการจัดบริการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์และทางอินเทอร์เน็ต

มาตรฐานที่ 4 ครูบรรณารักษ์มีความสามารถในการจัดกิจกรรมมี 3 ตัวบ่งชี้

4.1 ครูบรรณารักษ์มีการจัดกิจกรรมห้องสมุดเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

4.2 ครูบรรณารักษ์มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านอย่างหลากหลาย

4.3 ครูบรรณารักษ์มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 5 ครูบรรณารักษ์มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมี 4 ตัวบ่งชี้

5.1 ครูบรรณารักษ์มีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและมีนิสัยรักการอ่าน

5.2 ครูบรรณารักษ์เข้ารับการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง

5.3 ครูบรรณารักษ์เป็นสมาชิกสมาคมหรือชมรมวิชาชีพที่เกี่ยวกับห้องสมุด

5.4 ครูบรรณารักษ์มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินงานห้องสมุด

ครูผู้สอน

ตัวบ่งชี้ในแต่ละมาตรฐาน มีดังนี้

มาตรฐานที่ 6 ครูผู้สอนมีการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนมี 4 ตัวบ่งชี้

6.1 ครูผู้สอนมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการใช้ห้องสมุดในสาระการเรียนรู้ที่ตนเองรับผิดชอบ

6.2 ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการเสนอหรือคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศ

6.3 ครูผู้สอนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้

6.4 ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้

มาตรฐานที่ 7 ครูผู้สอนมีการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแก่นักเรียนมี 7 ตัวบ่งชี้

7.1 ครูผู้สอนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในสาระการเรียนรู้ที่ตนเองรับผิดชอบอย่างหลากหลาย

7.2 ครูผู้สอนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในสาระการเรียนรู้ที่ตนเองรับผิดชอบอย่างสม่ำเสมอ

7.3 ครูผู้สอนมีการประสานความร่วมมือกับครูบรรณารักษ์ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

7.4 ครูผู้สอนมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

7.5 ครูผู้สอนมีการประเมินผลงานที่เกิดจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียน

7.6 ครูผู้สอนมีการรายงานผลการประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านต่อผู้บริหารโรงเรียน

7.7 ครูผู้สอนมีการนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนากิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน

มาตรฐานที่ 8 ครูผู้สอนมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องมี 3 ตัวบ่งชี้

8.1 ครูผู้สอนใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาการสอนและพัฒนาตนเอง

8.2 ครูผู้สอนเข้ารับการอบรม ประชุม สัมมนา ศึกษาดูงานด้านห้องสมุดหรือแหล่งการเรียนรู้/กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน อย่างน้อย 1 ครั้งต่อปีการศึกษา

8.3 ครูผู้สอนมีนิสัยรักการอ่าน

หมวดที่ 3 มาตรฐานด้านผู้เรียนมี 2 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีความสามารถในการรับรู้ เข้าถึง และใช้ประโยชน์จากสารสนเทศ

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน และมีนิสัยรักการอ่าน

ตัวบ่งชี้ในแต่ละมาตรฐาน มีดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีความสามารถในการรับรู้ เข้าถึง และใช้ประโยชน์จากสารสนเทศมี 8 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

- 1.1 ผู้เรียนกำหนดลักษณะและขอบเขตของสารสนเทศที่ต้องการได้
- 1.2 ผู้เรียนค้นหาสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 1.3 ผู้เรียนตัดสินใจเลือกสารสนเทศที่เข้าถึงได้อย่างถูกต้อง
- 1.4 ผู้เรียนสรุป เรียบเรียงแนวคิดจากสารสนเทศที่ค้นพบได้
- 1.5 ผู้เรียนจัดเก็บ/เผยแพร่สารสนเทศได้
- 1.6 ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากการค้นคว้าได้
- 1.7 ผู้เรียนมีจิตสำนึกที่ดีในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ
- 1.8 ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน และมีนิสัยรักการอ่านมี 4 ตัวบ่งชี้

- 2.1 ผู้เรียนเข้าใช้ห้องสมุดอย่างสม่ำเสมอ
- 2.2 ผู้เรียนยืมหนังสืออย่างสม่ำเสมอ
- 2.3 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่โรงเรียนจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ
- 2.4 ผู้เรียนปริมาณการอ่านหนังสือเพิ่มเติมที่เหมาะสมกับระดับชั้น

หมวดที่ 4 มาตรฐานด้านทรัพยากรสารสนเทศมี 2 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ทรัพยากรสารสนเทศประเภทวัสดุตีพิมพ์

มาตรฐานที่ 2 ทรัพยากรสารสนเทศประเภทวัสดุไม่ตีพิมพ์

ตัวบ่งชี้ในแต่ละมาตรฐาน มีดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ทรัพยากรสารสนเทศประเภทวัสดุตีพิมพ์มี 5 ตัวบ่งชี้

- 1.1 ห้องสมุดมีจำนวนหนังสือ หนังสืออ้างอิงวารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร ในปริมาณที่เหมาะสม สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการของผู้ใช้บริการ
- 1.2 ห้องสมุดมีหนังสือที่สอดคล้องกับหลักสูตรและตอบสนองความเปลี่ยนแปลงจำนวน 20 เล่มขึ้นไปต่อนักเรียนหนึ่งคน
- 1.3 ห้องสมุดมีหนังสืออ้างอิง 1 เล่ม ต่อนักเรียน 20 คน และนี้
 - 1.3.1 พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 1 เล่ม ต่อนักเรียน 100 คน
 - 1.3.2 สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 1 ชุด ต่อนักเรียน 100 คน (ถ้ามีนักเรียน 1,000 คน ขึ้นไป มี 10 ชุด)

1.3.3 เอกสารหลักสูตรสำหรับครู ได้แก่ หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรครบทุกชั้น ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

1.4 ห้องสมุดมีวารสาร/นิตยสารที่มีการบอกรับเป็นสมาชิกต่อเนื่อง 5 ชื่อเรื่องขึ้นไป

1.5 ห้องสมุดมีหนังสือพิมพ์ 2 ชื่อเรื่องขึ้นไป

มาตรฐานที่ 2 ทรัพยากรสารสนเทศประเภทวัสดุไม่ตีพิมพ์มี 1 ตัวบ่งชี้

2.1 ห้องสมุดมีวัสดุ สื่อประกอบการเรียนรู้และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ในปริมาณที่เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตร และความต้องการของผู้ใช้บริการ เช่น

2.1.1 ลูกโลก 1 ลูก

2.1.2 แผนที่

2.1.3 เกม 10 เกม

2.1.4 ของเล่นเสริมทักษะ 10 ชุด

2.1.5 ชุดภาพพลิก 5 ชุด

2.1.6 วีดีทัศน์ 20 เรื่อง / ซีดีรอม (Compact Disc-Read Only Memory) / แผ่นวีดีทัศน์ระบบดิจิทัล (Digital Video Disc)

2.1.7 บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน 5 ชุด (เฉพาะโรงเรียนที่มีคอมพิวเตอร์)

2.1.8 นังสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (E-book)

2.1.9 อินเทอร์เน็ต 2 ชุดขึ้นไป หรือเหมาะสมกับผู้บริการในห้องสมุด (เฉพาะโรงเรียนที่มีเครือข่ายโทรศัพท์ และคอมพิวเตอร์ในห้องสมุด)

เกณฑ์การประเมินคุณภาพ

พอใช้ (ควรปรับปรุง) มีคะแนน น้อยกว่า 70 คะแนน

ดี มีคะแนน 71-85 คะแนน

ดีเยี่ยม มีคะแนน มากกว่า 85 คะแนน

เกณฑ์การประเมินและแนวทางการให้คะแนนมาตรฐานห้องสมุดโรงเรียน
หมวดที่ 1 มาตรฐานด้านผู้บริหาร

ตาราง 1 แสดงหมวดที่ 1 มาตรฐานด้านผู้บริหาร

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
มาตรฐานที่ 1 ผู้บริหารมี ความสามารถใน การบริหาร จัดการ	1.1 ผู้บริหารจัดให้มีแหล่ง เรียนรู้ตามความเหมาะสม 1.1.1 มีห้องสมุดไว้บริการ นักเรียน ครู และบุคลากร ภายในโรงเรียน	แนวทางการให้คะแนน <u>โรงเรียนขนาดเล็ก</u> - มีเครื่องห้องเรียน ได้ 1 คะแนน - มีห้องสมุด 1 ห้องเรียน ได้ 2 คะแนน - มีห้องสมุด 2 ห้องเรียนขึ้นไป หรือเป็นอาคารเอกเทศ ได้ 3 คะแนน <u>โรงเรียนขนาดกลาง</u> - มีห้องสมุด 1 ห้องเรียน ได้ 1 คะแนน - มีห้องสมุด 2 ห้องเรียน ได้ 2 คะแนน - มีห้องสมุด 3 ห้องเรียนขึ้นไป หรือเป็นอาคารเอกเทศ ได้ 3 คะแนน <u>โรงเรียนขนาดใหญ่</u> - มีห้องสมุด 1-2 ห้องเรียน ได้ 1 คะแนน - มีห้องสมุด 3 ห้องเรียน ได้ 2 คะแนน - มีห้องสมุด 4 ห้องเรียนขึ้นไป หรือเป็นอาคารเอกเทศ ได้ 3 คะแนน	สังเกต - ห้องสมุด - อาคารเอกเทศ - แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ
		หมายเหตุ - โรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน นักเรียน 1-300 คน - โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน นักเรียน 301-1,499 คน	

ตาราง 1 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
			- โรงเรียนขนาดใหญ่จำนวน นักเรียน 1,500 คนขึ้นไป
		แนวทางการประเมิน	
		ระดับ 1 ได้ 1 คะแนน	
		ระดับ 2 ได้ 2 คะแนน	
		ระดับ 3 ได้ 3 คะแนน	
	1.1.2 ห้องสมุดตั้งอยู่ใน ตำแหน่งที่เหมาะสม มีสภาพดี และให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อ การเรียนรู้	แนวทางการให้คะแนน ห้องสมุดมีลักษณะต่อไปนี้ ให้ข้อละ 1 คะแนน	
		1) เป็นศูนย์กลางสะดวกต่อการ เข้าไปใช้บริการ	
		2) มีสภาพดี	
		3) มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้	
		แนวทางการประเมิน	
		ระดับ 1 ได้ 1 คะแนน	
		ระดับ 2 ได้ 2 คะแนน	
		ระดับ 3 ได้ 3 คะแนน	
	1.1.3 มีการจัดวัสดุครุภัณฑ์ ทรัพยากรสารสนเทศที่ เพียงพอและเหมาะสม	แนวทางการให้คะแนน มีลักษณะต่อไปนี้ให้ข้อละ 1 คะแนน	
		1) มีวัสดุ ครุภัณฑ์ เพียงพอกับ การใช้บริการ	
		2) มีวัสดุ ครุภัณฑ์ เหมาะสม กับวัยของนักเรียน	
		3) มีทรัพยากรสารสนเทศที่ เพียงพอกับการใช้บริการ	
		4) มีทรัพยากรสารสนเทศ เหมาะสมกับวัยของนักเรียน	
		แนวทางการประเมิน	
		ระดับ 1 ได้ 2 คะแนน	
		ระดับ 2 ได้ 3 คะแนน	
		ระดับ 3 ได้ 4 คะแนน	

ตาราง 1 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
	1.2 ผู้บริหารมีการกำหนดนโยบาย แผนงานการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน	แนวทางการให้คะแนน มี 1 ข้อได้ 1 คะแนน มี 2 ข้อได้ 2 คะแนน	- แผนพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน - แผนการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระต่าง ๆ
	1.2.1 มีแผนการพัฒนาห้องสมุดไว้ในแผนกลยุทธ์ของโรงเรียนเป็นลายลักษณ์อักษร	มีครบทุกข้อได้ 3 คะแนน	- โครงการต่าง ๆ
	1.2.2 มีการกำหนดนโยบายการใช้ห้องสมุดเพื่อการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้	แนวทางการประเมิน ระดับ 1 ได้ 1 คะแนน ระดับ 2 ได้ 2 คะแนน ระดับ 3 ได้ 3 คะแนน	- แผนภูมิโครงสร้างการบริหาร - กิจกรรมโครงการส่งเสริมให้ครูและนักเรียนรักการอ่าน - สถิติการเข้าใช้ห้องสมุด
	1.2.3 มีการกำหนดนโยบายการใช้ห้องสมุดเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียน		- มีคำสั่งมอบหมายงานที่ชัดเจน - มีคำสั่งมอบหมายงานที่ชัดเจน
	1.3 ผู้บริหารจัดให้มีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน	แนวทางการให้คะแนน มี 1 ข้อได้ 1 คะแนน มี 2-3 ข้อได้ 2 คะแนน มีครบทุกข้อได้ 3 คะแนน	
	1.3.1 มีการกำหนดโครงสร้าง ระบบการบริหารห้องสมุดและคณะกรรมการดำเนินงานห้องสมุด	แนวทางการประเมิน ระดับ 1 ได้ 1 คะแนน ระดับ 2 ได้ 2 คะแนน ระดับ 3 ได้ 3 คะแนน	

ตาราง 1 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
	1.3.2 มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรตามโครงสร้างและส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่		
	1.3.3 มีการประชุมชี้แจงบทบาทหน้าที่คณะกรรมการเพื่อการบริหารงานห้องสมุด		
	1.3.4 มีการแต่งตั้งครูทำหน้าที่บรรณารักษ์เป็นคณะกรรมการฝ่ายวิชาการ		
	1.4 ผู้บริหารจัดให้มีครูทำหน้าที่บรรณารักษ์และบุคลากรดำเนินงานห้องสมุด	แนวทางการให้คะแนน มี 1 ข้อ ได้ 1 คะแนน มี 2-3 ข้อ ได้ 2 คะแนน มีครบทุกข้อได้ 3 คะแนน	- มีคำสั่งมอบหมายงานที่ชัดเจน - สัมภาษณ์ สังเกต - มีหลักฐานการขออนุญาตเข้าร่วมประชุมสัมมนา - มีบัตรสมาชิก
	1.4.1 มีการแต่งตั้ง/มอบหมายครูให้ทำหน้าที่บรรณารักษ์และบุคลากรดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน	แนวทางการประเมิน ระดับ 1 ได้ 1 คะแนน ระดับ 2 ได้ 2 คะแนน ระดับ 3 ได้ 3 คะแนน	
	1.4.2 มีการเสริมแรง สร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรที่ทำหน้าที่ดำเนินงานห้องสมุด		
	1.4.3 มีการส่งเสริมสนับสนุนและสร้างโอกาสให้บุคลากรที่ทำหน้าที่ดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนได้รับการพัฒนา		

ตาราง 1 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
1.5	ผู้บริหารจัดหางบประมาณ สำหรับพัฒนาห้องสมุด	แนวทางการให้คะแนน 1) จัดสรรงบประมาณประจำปี ร้อยละสิบของเงินอุดหนุนได้ 1 คะแนน	- คำสั่ง - แผนพัฒนา ห้องสมุดโรงเรียน
1.5.1	มีการจัดสรร งบประมาณประจำปีเพื่อ สนับสนุนและพัฒนาห้องสมุด	ร้อยละยี่สิบของเงินอุดหนุนได้ 2 คะแนน 3) จัดสรรงบประมาณประจำปี มากกว่าร้อยละสิบของเงิน อุดหนุนได้ 3 คะแนน	- แผนกลยุทธ์/ แผนปฏิบัติราชการ ของโรงเรียน
1.6	ผู้บริหารนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการ ดำเนินงาน	แนวทางการประเมิน ระดับ 1 ได้ 1 คะแนน ระดับ 2 ได้ 2 คะแนน ระดับ 3 ได้ 3 คะแนน	- แผนการนิเทศ - หลักฐานการ นิเทศ
1.6.1	มีแผนการนิเทศงาน ห้องสมุด	แนวทางการให้คะแนน มีลักษณะตามตัวบ่งชี้ให้ร้อยละ 1 คะแนน	- รายงานผล
1.6.2	มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล		
1.6.3	มีการรายงานผลการ ดำเนินงานต่อหน่วยงานต้น สังกัดและผู้ที่เกี่ยวข้อง		
1.6.4	มีการนำผลการ ประเมินมาใช้ในการพัฒนา		

ตาราง 1 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
มาตรฐานที่ 2 ผู้บริหารส่งเสริม ความสัมพันธ์ และความ ร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนา ห้องสมุด	2.1 ผู้บริหารจัดให้ชุมชนมาใช้ บริการห้องสมุดในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาตนเอง	แนวทางการให้คะแนน มีลักษณะตามตัวบ่งชี้ให้ข้อละ 1 คะแนน	- สังเกต - สัมภาษณ์ - ภาพถ่าย
	2.2 ผู้บริหารจัดให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาห้องสมุด	แนวทางการประเมิน ระดับ 1 ได้ 2 คะแนน	
	2.3 ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ ชุมชนเป็นกรรมการงาน ห้องสมุด	ระดับ 2 ได้ 3 คะแนน ระดับ 3 ได้ 4 คะแนน	
	2.4 ผู้บริหารสร้างเครือข่ายกับ หน่วยงานและองค์กรอื่น ๆ เพื่อพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน		
มาตรฐานที่ 3 ผู้บริหารเป็น แบบอย่างในการ พัฒนาตนเอง	3.1 ผู้บริหารเข้ารับการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงาน และ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้าน ห้องสมุด อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง	แนวทางการให้คะแนน มีลักษณะตามตัวบ่งชี้ให้ข้อละ 1 คะแนน	- เกียรติบัตร - หลักฐานการเข้า ร่วมประชุมสัมมนา - หนังสือ - สถิติการเยี่ยม-คืน
	3.2 ผู้บริหารใช้ห้องสมุดเป็น แหล่งศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนา ตนเองและพัฒนางาน	ระดับ 1 ได้ 1 คะแนน ระดับ 2 ได้ 2 คะแนน ระดับ 3 ได้ 3 คะแนน	- หนังสือ - บันทึกการอ่าน - สังเกต สัมภาษณ์
	3.3 ผู้บริหารมีนิสัยรักการอ่าน		

หมวดที่ 2 มาตรฐานด้านครู

2.1 ครูบรรณารักษ์

ตาราง 2 แสดงหมวดที่ 2 มาตรฐานด้านครูบรรณารักษ์

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
มาตรฐานที่ 1 ครูบรรณารักษ์มี ความสามารถใน การดำเนินงาน ห้องสมุด	1.1 ครูบรรณารักษ์มีการ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจการ พัฒนาห้องสมุดโรงเรียน	แนวทางการให้คะแนน มีลักษณะตามตัวบ่งชี้ให้ข้อละ 1 คะแนน	- แผนพัฒนางาน ห้องสมุด - สถิติการใช้บริการ - แผ่นพับ - ประชาสัมพันธ์

ตาราง 2 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
	1.2 ครูบรรณารักษ์มีการจัดทำแผน/โครงการพัฒนาห้องสมุดที่มีการกำหนดเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่ชัดเจน	แนวทางการประเมิน ระดับ 1 ได้ 4 คะแนน ระดับ 2 ได้ 5-6 คะแนน ระดับ 3 ได้ 7 คะแนน	- สังเกต สภาพแวดล้อม - แบบประเมินงาน/ ผลการดำเนินงาน
	1.3 ครูบรรณารักษ์มีการจัดทำแผน/โครงการห้องสมุดที่สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน		- ข้อมูลแสดงการนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาต่อไป
	1.4 ครูบรรณารักษ์มีการโครงสร้างการปฏิบัติงาน (งานบริหารจัดการห้องสมุด งานประชาสัมพันธ์ งานเทคนิค งานบริการ และงานกิจกรรมอย่างครบถ้วน)		
	1.5 ครูบรรณารักษ์มีการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้		
	1.6 ครูบรรณารักษ์มีการประเมินผลการดำเนินงาน		
	1.7 ครูบรรณารักษ์มีการนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาห้องสมุด		
มาตรฐานที่ 2 ครูบรรณารักษ์มีความสามารถในการปฏิบัติงานเทคนิค	2.1 ครูบรรณารักษ์จัดให้มีทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร	แนวทางการให้คะแนน มีลักษณะตามตัวบ่งชี้ให้ข้อละ 1 คะแนน	- ทะเบียนทรัพยากรสารสนเทศ - แผนการจัดหาทรัพยากร
	2.2. ครูบรรณารักษ์จัดให้มีทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ	แนวทางการประเมิน ระดับ 1 ได้ 4 คะแนน ระดับ 2 ได้ 5-6 คะแนน ระดับ 3 ได้ 7 คะแนน	- สังเกตระบบการจัดหมวดหมู่ การสืบค้น การเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศ

ตาราง 2 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
	2.3 ครูบรรณารักษ์มีการจัดหมวดหมู่และทำบัตรรายการหรือทำรายการ (ด้วยฐานข้อมูลระบบคอมพิวเตอร์) ของทรัพยากรสารสนเทศ		
	2.4 ครูบรรณารักษ์มีการปฏิบัติงานเทคนิคเพื่อเตรียมให้บริการ		
	2.5 ครูบรรณารักษ์ใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บและสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศอย่างเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน		
	2.6 ครูบรรณารักษ์ใช้เทคโนโลยีในการจัดเก็บและสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศได้สะดวก ต่อการเข้าถึงและใช้บริการ		
	2.7 ครูบรรณารักษ์มีการสำรวจและบำรุงรักษาทรัพยากรสารสนเทศให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน		
มาตรฐานที่ 3 ครูบรรณารักษ์มีความสามารถในการให้บริการ	3.1 ครูบรรณารักษ์มีการจัดทำระเบียบการใช้ห้องสมุดโรงเรียน	แนวทางการให้คะแนน มีลักษณะตามตัวบ่งชี้ให้ ข้อละ 1 คะแนน	- ระเบียบการใช้บริการ - ตารางการใช้ห้องสมุด
	3.2 ครูบรรณารักษ์มีการจัดทำตารางการใช้ห้องสมุดที่ชัดเจน	แนวทางการประเมิน ระดับ 1 ได้ 3 คะแนน ระดับ 2 ได้ 4-6 คะแนน	- สถิติการยืมคืน - สังเกต
	3.3 ครูบรรณารักษ์มีการแนะนำการใช้ห้องสมุด	ระดับ 3 ได้ 7-8 คะแนน	- สัมภาษณ์

ตาราง 2 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
	3.4 ครูบรรณารักษ์มีการจัดบริการการอ่านและการศึกษาค้นคว้า		
	3.5 ครูบรรณารักษ์มีการจัดบริการยืม-คืน		
	3.6 ครูบรรณารักษ์มีการจัดบริการตอบคำถามและช่วยค้นคว้า		
	3.7 ครูบรรณารักษ์มีการจัดบริการเชิงรุกอย่างหลากหลาย		
	3.8 ครูบรรณารักษ์มีการจัดบริการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์และทางอินเทอร์เน็ต		
มาตรฐานที่ 4 ครูบรรณารักษ์มีความสามารถในการจัดกิจกรรม	4.1 ครูบรรณารักษ์มีการจัดกิจกรรมห้องสมุดเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ 4.2 ครูบรรณารักษ์มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านอย่างหลากหลาย 4.3 ครูบรรณารักษ์มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านอย่างต่อเนื่อง	แนวทางการให้คะแนน มีลักษณะตามตัวบ่งชี้ให้ ข้อละ 1 คะแนน แนวทางการประเมิน ระดับ 1 ได้ 1 คะแนน ระดับ 2 ได้ 2 คะแนน ระดับ 3 ได้ 3 คะแนน	- แผนปฏิบัติงาน - แผนพัฒนาห้องสมุด - การประเมินโครงการ - รูปภาพ - สรุปโครงการ - สถิติ
มาตรฐานที่ 5 ครูบรรณารักษ์มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	5.1 ครูบรรณารักษ์มีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและมีนิสัยรักการอ่าน 5.2 ครูบรรณารักษ์เข้ารับการอบรม สัมมนา ศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง	แนวทางการให้คะแนน มีลักษณะตามตัวบ่งชี้ให้ ข้อละ 1 คะแนน	- บันทึกรายงานการประชุม - หลักฐานอื่น ๆ เช่น เกียรติบัตร - สังกัด สัมภาษณ์ - สถิติการใช้

ตาราง 2 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
	5.3 ครูบรรณารักษ์เป็นสมาชิกสมาคมหรือชมรมวิชาชีพที่เกี่ยวกับห้องสมุด	แนวทางการประเมิน ระดับ 1 ได้ 2 คะแนน ระดับ 2 ได้ 3 คะแนน	ห้องสมุด -คำสั่ง หนังสือเชิญ -หนังสือตอบรับ
	5.4 ครูบรรณารักษ์มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับห้องสมุด	ระดับ 3 ได้ 4 คะแนน	

หมวดที่ 2 มาตรฐานด้านครู

2.2 ครูผู้สอน

ตาราง 3 แสดงหมวดที่ 2 มาตรฐานด้านครูผู้สอน

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
มาตรฐานที่ 6 ครูผู้สอนมีการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน	6.1 ครูผู้สอนมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการการใช้ห้องสมุดในสาระการเรียนรู้ที่ตนเองรับผิดชอบ	แนวทางการให้คะแนน -ครูร้อยละ 70-80 ปฏิบัติได้ ได้ร้อยละ 1 คะแนน -ครูร้อยละ 81-90 ปฏิบัติได้ ได้ร้อยละ 2 คะแนน	-แผนการจัดการเรียนรู้ -บันทึกที่กรายงานการ ประชุม -ภาพถ่าย
	6.2 ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการเสนอหรือคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศ	-ครูร้อยละ 91-100 ปฏิบัติได้ ได้ ร้อยละ 3 คะแนน	-ป้ายนิเทศ ฯลฯ
	6.3 ครูผู้สอนมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้	แนวทางการประเมิน ระดับ 1 ได้ 4 คะแนน ระดับ 2 ได้ 5-8 คะแนน ระดับ 3 ได้ 9-12 คะแนน	
	6.4 ครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการใช้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้		

ตาราง 3 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
มาตรฐานที่ 7	7.1 ครูผู้สอนมีการจัด	แนวทางการให้คะแนน	-แผนการจัดกิจกรรม
ครูผู้สอนมีการ	กิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการ	-ครูร้อยละ70-80 ปฏิบัติได้	ส่งเสริมการอ่าน
ส่งเสริมนิสัยรักการ	อ่านในสาระการเรียนรู้ที่	ได้ร้อยละ 1 คะแนน	- ผลงานจากการจัด
อ่านแก่นักเรียน	ตนเองรับผิดชอบอย่าง	-ครูร้อยละ81-90 ปฏิบัติได้	กิจกรรมส่งเสริมการ
	หลากหลาย	ได้ร้อยละ 2 คะแนน	อ่าน
	7.2 ครูผู้สอนมีการจัด	-ครูร้อยละ 91-100 ปฏิบัติ	- สังเกต
	กิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการ	ได้ ได้ร้อยละ 3 คะแนน	- สัมภาษณ์
	อ่านในสาระการเรียนรู้ที่	แนวทางการประเมิน	
	ตนเองรับผิดชอบอย่าง	ระดับ 1 ได้ 7 คะแนน	
	สม่ำเสมอ	ระดับ 2 ได้ 8-14 คะแนน	
	7.3 ครูผู้สอนมีการประสาน	ระดับ 3 ได้ 15-21 คะแนน	
	ความร่วมมือกับครู		
	บรรณารักษ์ในการจัด		
	กิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการ		
	อ่าน		
	7.4 ครูผู้สอนมีการ		
	ประเมินผลการจัดกิจกรรม		
	ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน		
	7.5 ครูผู้สอนมีการ		
	ประเมินผลงานที่เกิดจาก		
	การจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัย		
	รักการอ่านของนักเรียน		
	7.6 ครูผู้สอนมีการรายงาน		
	ผลการประเมินผลการจัด		
	กิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการ		
	อ่านต่อผู้บริหารโรงเรียน		
	7.7 ครูผู้สอนมีการนำผลการ		
	ประเมินไปใช้ในการพัฒนา		
	กิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการ		
	อ่าน		

ตาราง 3 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
มาตรฐานที่ 8 ครูผู้สอนมีการ พัฒนาตนเองอย่าง ต่อเนื่อง	8.1 ครูผู้สอนใช้ห้องสมุดเป็น แหล่งศึกษาค้นคว้าเพื่อ พัฒนาการสอนและพัฒนา ตนเอง	แนวทางการให้คะแนน -ครูร้อยละ 70-80 ปฏิบัติ ได้ได้ร้อยละ 1 คะแนน -ครูร้อยละ 81-90 ปฏิบัติ ได้ได้ร้อยละ 2 คะแนน	-คำสั่ง -ใบประกาศ -รางวัล โล่ -สถิติ
	8.2 ครูผู้สอนเข้ารับการ อบรม ประชุม สัมมนา ศึกษาดูงานด้านห้องสมุด หรือแหล่งการเรียนรู้/ กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน อย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี การศึกษา	ได้ได้ร้อยละ 3 คะแนน แนวทางการประเมิน ระดับ 1 ได้ 1 คะแนน ระดับ 2 ได้ 2 คะแนน ระดับ 3 ได้ 3 คะแนน	-บันทึกการอ่าน -สังเกต -สัมภาษณ์ -บันทึกการประชุม
	8.3 ครูผู้สอนมีนิสัยรักการ อ่าน		

หมวดที่ 3 มาตรฐานด้านผู้เรียน

ตาราง 4 แสดงหมวดที่ 3 มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีความ สามารถในการรับรู้ เข้าถึงและใช้ ประโยชน์จาก สารสนเทศ	1.1 ผู้เรียนกำหนดลักษณะ และขอบเขตของสารสนเทศ ที่ต้องการได้	แนวทางการให้คะแนน - นักเรียนร้อยละ 70-80 ปฏิบัติได้ได้ร้อยละ 1 คะแนน	- สัมภาษณ์ - สังเกต - ตอบแบบสอบถาม
	1.2 ผู้เรียนค้นหาสารสนเทศ ที่ต้องการได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	- นักเรียนร้อยละ 81-90 ปฏิบัติได้ได้ร้อยละ 2คะแนน - นักเรียนร้อยละ 91-100 ปฏิบัติได้ ได้ร้อยละ 3 คะแนน	- รายงาน ชิ้นงาน
	1.3 ผู้เรียนตัดสินใจเลือก สารสนเทศที่เข้าถึงได้อย่าง ถูกต้อง	แนวทางการประเมิน ระดับ 1 ได้ 8 คะแนน ระดับ 2 ได้ 9-17 คะแนน ระดับ 3 ได้ 18-24 คะแนน	
	1.4 ผู้เรียนสรุป เรียบเรียง แนวคิดจากสารสนเทศที่ ค้นพบได้		
	1.5 ผู้เรียนจัดเก็บ/เผยแพร่ สารสนเทศได้		

ตาราง 4 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
	1.6 ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากการค้นคว้าได้		
	1.7 ผู้เรียนมีจิตสำนึกที่ดีในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ		
	1.8 ผู้เรียนมีคุณธรรมและจริยธรรมในการใช้ทรัพยากรสารสนเทศ		
มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียน และมีนิสัยรักการอ่าน	2.1 ผู้เรียนเข้าใช้ห้องสมุดอย่างสม่ำเสมอ	แนวทางการให้คะแนน ข้อ 2.1 – 2.3	- สังเกต - สัมภาษณ์
	2.2 ผู้เรียนยืมหนังสืออย่างสม่ำเสมอ	- นักเรียนร้อยละ 70-80 ปฏิบัติได้ ได้ร้อยละ 1 คะแนน	- สถิติการยืม - คินหนังสือจากห้องสมุด
	2.3 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่โรงเรียนจัดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ	- นักเรียนร้อยละ 81-90 ปฏิบัติได้ ได้ ร้อยละ 2 คะแนน - นักเรียนร้อยละ 91 - 100 ปฏิบัติได้ ได้ร้อยละ 3 คะแนน	- สมุดบันทึกการอ่าน - การสมัครเข้าเป็นผู้ช่วยครูบรรณารักษ์ - ร้อยละของนักเรียนที่อ่านหนังสือได้ตามเกณฑ์
	2.4 ผู้เรียนมีปริมาณการอ่านหนังสือเพิ่มเติมที่เหมาะสมกับระดับชั้น	แนวทางการให้คะแนนข้อ 2.4 - นักเรียนร้อยละ 70-80 ปฏิบัติได้ตามเกณฑ์ขั้นต่ำได้ 4 คะแนน - นักเรียนร้อยละ 81-90 ปฏิบัติได้ตามเกณฑ์ขั้นต่ำได้ 5 คะแนน - นักเรียนร้อยละ 91- 100 ปฏิบัติได้ตามเกณฑ์ขั้นต่ำ ได้ 6 คะแนน	
		แนวทางการประเมิน ระดับ 1 ได้ 7 คะแนน ระดับ 2 ได้ 8-12 คะแนน ระดับ 3 ได้ 13-15 คะแนน	

ตาราง 4 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
		ปริมาณการอ่านหนังสือ ขั้นต่ำ	
		<u>ประถมศึกษาปีที่ 1</u>	
		- อ่านหนังสือเพิ่มเติม	
		อย่างน้อย คนละ 1 เล่มต่อปี	
		<u>ประถมศึกษาปีที่ 2</u>	
		- อ่านหนังสือเพิ่มเติม	
		อย่างน้อย คนละ 3 เล่มต่อ	
		ภาคเรียน	
		<u>ประถมศึกษาปีที่ 3</u>	
		- อ่านหนังสือเพิ่มเติม	
		อย่างน้อย คนละ 4 เล่มต่อ	
		ภาคเรียน	
		<u>ประถมศึกษาปีที่ 4</u>	
		- อ่านหนังสือเพิ่มเติม	
		อย่างน้อย คนละ 5 เล่มต่อ	
		ภาคเรียน	
		<u>ประถมศึกษาปีที่ 5</u>	
		- อ่านหนังสือเพิ่มเติม	
		อย่างน้อย คนละ 5 เล่มต่อ	
		ภาคเรียน	
		<u>ประถมศึกษาปีที่ 6</u>	
		- อ่านหนังสือเพิ่มเติม	
		อย่างน้อย คนละ 5 เล่มต่อ	
		ภาคเรียน	
		<u>มัธยมศึกษาปีที่ 1</u>	
		- อ่านหนังสือเพิ่มเติม	
		อย่างน้อย คนละ 5 เล่มต่อ	
		ภาคเรียน	

ตาราง 4 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
		มัธยมศึกษาปีที่ 2 - อ่านหนังสือเพิ่มเติม อย่างน้อย คนละ 6 เล่มต่อ ภาคเรียน	
		มัธยมศึกษาปีที่ 3 - อ่านหนังสือเพิ่มเติม อย่างน้อย คนละ 7 เล่มต่อ ภาคเรียน	
		มัธยมศึกษาปีที่ 4 - อ่านหนังสือเพิ่มเติม อย่างน้อย คนละ 10 เล่มต่อ ภาคเรียน	
		มัธยมศึกษาปีที่ 5 - อ่านหนังสือเพิ่มเติม อย่างน้อย คนละ 10 เล่มต่อ ภาคเรียน	
		มัธยมศึกษาปีที่ 6 - อ่านหนังสือเพิ่มเติม อย่างน้อย คนละ 10 เล่มต่อ ภาคเรียน	

หมวดที่ 4 มาตรฐานด้านทรัพยากรสารสนเทศ

ตาราง 5 แสดงหมวดที่ 4 มาตรฐานด้านทรัพยากรสารสนเทศ

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
มาตรฐานที่ 1 ทรัพยากร สารสนเทศประเภท วัสดุตีพิมพ์	1.1 ห้องสมุดมีจำนวนหนังสือ หนังสืออ้างอิง วารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ จุล สาร ในปริมาณที่เหมาะสม สอดคล้องกับหลักสูตร และ ความต้องการของผู้ใช้บริการ	แนวทางการให้คะแนน - มีจำนวนน้อยกว่าที่ระบุใน ตัวบ่งชี้ ได้ร้อยละ 1 คะแนน - มีจำนวนตามที่ระบุในตัว บ่งชี้ ได้ ร้อยละ 2 คะแนน - มีจำนวนมากกว่าที่ระบุใน ตัวบ่งชี้ ได้ร้อยละ 3 คะแนน	- ทรัพยากรสร สนเทศในห้องสมุด - สังเกต - สัมภาษณ์ ผู้ให้บริการ - สมุดทะเบียน / รายชื่อวัสดุตีพิมพ์

ตาราง 5 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
	1.2 ห้องสมุด มีหนังสือที่ สอดคล้องกับหลักสูตรและ ตอบสนองความพึงพอใจ จำนวน 20 เล่ม ขึ้นไปต่อ นักเรียนหนึ่งคน	แนวทางการประเมิน ระดับ 1 ได้ 7 คะแนน ระดับ 2 ได้ 8-14 คะแนน ระดับ 3 ได้ 15-21คะแนน	
	1.3 มีหนังสืออ้างอิง 1 เล่ม ต่อนักเรียน 20 คน และมี 1.3.1 พจนานุกรมฉบับ ราชบัณฑิตยสถาน 1 เล่มต่อ นักเรียน 100 คน 1.3.2 สารานุกรมไทย สำหรับเยาวชน 1 ชุด ต่อ นักเรียน 100 คน (ถ้านักเรียน 1,000 คนขึ้นไป มี 10 ชุด) 1.3.3 เอกสารหลักสูตร สำหรับครูได้แก่ หลักสูตร และเอกสารประกอบ หลักสูตร ครบทุกชั้นทุกกลุ่ม สาระการเรียนรู้		
	1.4 มีวารสาร/นิตยสารที่มี การบอกรับเป็นสมาชิกอย่าง ต่อเนื่อง 5 ชื่อเรื่องขึ้นไป		
	1.5 มีหนังสือพิมพ์ 2 ชื่อ เรื่องขึ้นไป		
มาตรฐานที่ 2 ทรัพยากร สารสนเทศประเภท วัสดุไม่ตีพิมพ์	2.1 ห้องสมุดมีวัสดุ สื่อ ประกอบการเรียนรู้ และสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ใน ปริมาณที่เหมาะสมและ สอดคล้องกับหลักสูตร และ ความต้องการของผู้ใช้บริการ เช่น	แนวทางการให้คะแนน - มีจำนวนน้อยกว่าที่ระบุใน ตัวบ่งชี้ ได้ข้อละ 1 คะแนน - มีจำนวนตามที่ระบุในตัว บ่งชี้ ได้ข้อละ 2 คะแนน - มีจำนวนมากกว่าที่ระบุใน ตัวบ่งชี้ ได้ข้อละ 3 คะแนน	

ตาราง 5 (ต่อ)

มาตรฐาน	ตัวบ่งชี้	เกณฑ์การประเมิน	ข้อมูลเชิงประจักษ์
	1. ลูกโลก 1 ลูก	แนวทางการประเมิน	- ทรัพยากร
	2. แผนที่	ระดับ 1 ได้ 7 คะแนน	สารสนเทศใน
	3. เกม 10 เกม	ระดับ 2 ได้ 8-14 คะแนน	ห้องสมุด
	4. ของเล่นเสริมทักษะ 10 ชุด	ระดับ 3 ได้ 15-21 คะแนน	- สิ่งเกิด - สัมภาษณ์ ผู้ให้บริการ
	5. ชุดภาพพลิก 5 ชุด		ผู้ให้บริการ
	6. วีดิทัศน์ 20 เรื่อง/ ซีดีรอม/แผ่นวีดิทัศน์ระบบ ดิจิทัล		- สมุดทะเบียน/ รายชื่อวัสดุไม่ตีพิมพ์
	7. บทเรียนคอมพิวเตอร์ ช่วยสอน 5 ชุด (เฉพาะ โรงเรียนที่มีคอมพิวเตอร์)		
	8. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book)		
	9. อินเทอร์เน็ต 2 ชุดขึ้นไป ไปหรือเหมาะสมกับ ผู้ให้บริการ ในห้องสมุด (เฉพาะโรงเรียนที่มีโครงข่าย โทรศัพท์ และมีคอมพิวเตอร์ ใช้ในห้องสมุด)		

การสรุปผลการประเมิน

- การสรุปผลในแต่ละมาตรฐานย่อยมีการกำหนดเกณฑ์การประเมินไว้ ๓ ระดับ คือ
 - ระดับ 1 หมายถึง พอใช้ (ควรปรับปรุง)
 - ระดับ 2 หมายถึง ดี
 - ระดับ 3 หมายถึง ดีเยี่ยม
- การสรุปผลในภาพรวม กำหนดน้ำหนักคะแนนในแต่ละหมวดเท่า ๆ กัน คือ หมวดละ 25 คะแนน โดยการเทียบบัญญัติไตรยางค์จากคะแนนที่ได้ในแต่ละหมวดดังนี้
 - หมวดที่ 1 มาตรฐานด้านผู้บริหาร คะแนนเต็ม 33 คะแนน ปรับให้เป็น 25 คะแนน โดยเอาคะแนนที่ได้ คูณด้วย .7575

หมวดที่ 2 มาตรฐานด้านครู คะแนนเต็ม 65 คะแนน ปรับให้เป็น 25 คะแนน โดยเอาคะแนนที่ได้ คูณด้วย .3846

หมวดที่ 3 มาตรฐานด้านผู้เรียน คะแนนเต็ม 39 คะแนน ปรับให้เป็น 25 คะแนน โดยเอาคะแนนที่ได้ คูณด้วย .6410

หมวดที่ 4 มาตรฐานด้านทรัพยากรสารสนเทศ คะแนนเต็ม 42 คะแนน ปรับให้เป็น 25 คะแนน โดยเอาคะแนนที่ได้ คูณด้วย .5952 แล้วนำคะแนนทุกหมวดมารวมกันเทียบกับเกณฑ์ ดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง พอใช้ (ควรปรับปรุง) มีคะแนนน้อยกว่า 70 คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง ดี มีคะแนน 71-85 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง ดีเยี่ยม มีคะแนนมากกว่า 85 คะแนน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการใช้ห้องสมุด

ความสำคัญของห้องสมุดในการเรียนการสอน

แนวโน้มในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนในปัจจุบันมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงมากขึ้นในทุกโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิรูปการศึกษาที่มุ่งเน้นจัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างกว้างขวาง ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มความสามารถมีโอกาสหาทักษะ ความรู้ เป็นการแสวงหาความรู้จากแหล่งสื่อ ประสพการณ์ต่าง ๆ รอบตัว โดยผ่านการสังเกต คิด พิจารณา วางแผน และปฏิบัติจริงตามที่ได้วางแผน หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์สิ่งที่ทำและผลที่เกิดขึ้น ปรับปรุงแนวทางปฏิบัติได้เหมาะสม จนเกิดผลตามเป้าหมายแล้วจึงสรุปสร้างบทความรู้เป็นความรู้ของตนเอง นำไปใช้ในสถานการณ์เรียนรู้และสถานการณ์ปัญหาที่ขึ้นในชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, ม.ป.ป, หน้า 29)

จากแนวดำเนินการดังกล่าว ทำให้มองเห็นความสำคัญของแหล่งวิทยากร คือ ห้องสมุดมากขึ้น เพราะห้องสมุดโรงเรียนเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกอ่านหนังสือ ศึกษาค้นคว้า โดยอิสระ นอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน ทำให้นักเรียนมีความสุขในการอ่าน มีนิสัยรักการค้นคว้า อันเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิต ให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพของชาติต่อไป

ขั้นตอนการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอน

วิธีดำเนินการของครูผู้สอน (กุหลาบ บันลายนาค, 2551, หน้า 15-16)

1. ศึกษาแผนการเรียนในรายวิชาที่จะสอน เพื่อพิจารณาว่าจุดประสงค์การเรียนรู้ข้อใดที่จะสอนโดยใช้ห้องสมุด

2. ศึกษาเนื้อหาสาระที่จะสอนโดยใช้ห้องสมุดเพื่อกำหนดวิธีการปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน

3. สํารวจหนังสือสิ่งพิมพ์และสื่อต่าง ๆ ว่ามีจำนวนเพียงพอหรือไม่
4. วางแผนร่วมกับบรรณารักษ์เกี่ยวกับหนังสือและสื่อต่าง ๆ ว่าจะใช้จำนวนเท่าใด
5. ทำบันทึกการสอนตามแผนการสอนอย่างละเอียดเพื่อดําเนินการสอนตาม ขั้นตอน
6. จงวันที่เวลาที่จะให้นักเรียนมาค้นคว้าในห้องสมุดและกิจกรรมที่ต้องการให้บรรณารักษ์ร่วมมือ

7. แจ้งให้นักเรียนทราบล่วงหน้าว่าจะให้นักเรียนเข้าค้นในห้องสมุดวันเวลาใด กำหนดหัวข้อและแบ่งกลุ่มมอบหมายงานตามแผนที่วางไว้

8. ครุณำนักเรียนเข้าห้องสมุด ตามวัน เวลาที่จงไว้ โดยดําเนินการตามแผน

8.1 นักเรียนแยกตามกลุ่มที่กำหนดไว้ แต่ละกลุ่มมีหนังสือ สื่อต่าง ๆ ตามที่บรรณารักษ์เตรียมไว้

8.2 ครูอธิบายจุดมุ่งหมาย ขอบเขตของเรื่อง และหัวข้อต่าง ๆ ที่นักเรียนต้องการค้นพร้อมทั้งแนะนำหนังสือโดยมีบรรณารักษ์ให้ความร่วมมือ

8.3 ประเมินผลการสอนโดยใช้ห้องสมุดตามลักษณะความเหมาะสมของรายวิชา เช่น รายงานปากเปล่า เขียนรายงานการอภิปราย การวิจารณ์ เป็นต้น

8.4 ก่อนหมดเวลา 5 นาที ครูผู้สอนให้นักเรียนเก็บสิ่งพิมพ์ทุกชนิดเข้าที่เดิม

8.5 ครูลงนามในสมุดบันทึกการค้นคว้าเป็นรายวิชาซึ่งห้องสมุดจัดไว้และนำนักเรียนออกจากห้องสมุดอย่างมีระเบียบ

การนำนักเรียนเข้าห้องสมุดเพื่อการศึกษาค้นคว้านี้ ครูผู้สอนต้องคอยควบคุมดูแลช่วยเหลือ ไม่ควรปล่อยนักเรียนไว้ตามลำพังให้เป็นภาระหน้าที่ของบรรณารักษ์ เพราะการที่นักเรียนเข้าใช้ห้องสมุดเพื่อการศึกษาค้นคว้านั้นอยู่ในความรับผิดชอบของครูผู้สอนเช่นเดียวกับการสอนในชั้นเรียน

กิจกรรมห้องสมุด

ความหมายของกิจกรรมห้องสมุด

ได้มีผู้ให้ความหมายของกิจกรรมห้องสมุดไว้ดังนี้

รัฐจวน อินทรกำแหง และนวนจันท์ รัตนากร (2521, หน้า 86) กิจกรรมห้องสมุด หมายถึง งานที่ห้องสมุดจัดทำขึ้นเป็นครั้งคราว เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน กิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการศึกษาค้นคว้า

มัลลิกา นาถเสวี (2529, หน้า 9) กล่าวว่า กิจกรรมห้องสมุด คืองานที่ห้องสมุดจัดขึ้นเป็นครั้งคราวเพื่อส่งเสริมการอ่านและเป็นการร้ําใจให้คนเข้าไปห้องสมุดมากขึ้น การจัดกิจกรรมทำให้คนรู้จักห้องสมุดและใช้ห้องสมุดได้ถูกต้องยิ่งขึ้น กิจกรรมห้องสมุดที่นิยมจัดขึ้นได้แก่

การจัดนิทรรศการ การเล่านิทาน การเล่าเรื่องจากหนังสือ การจัดหุ่นกระบอก การทนายปัญหาเกี่ยวกับหนังสือ

จากความหมายของกิจกรรมห้องสมุดที่กล่าวมา พอสรุปได้ว่ากิจกรรมห้องสมุดหมายถึง งานที่ห้องสมุดจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมความรู้และร่าเริงให้คนสนใจและเข้ามาใช้บริการของห้องสมุดมากขึ้น ซึ่งอาจจะจัดเป็นครั้งคราวหรือลักษณะประจำตลอดปีก็ได้ตามความเหมาะสมและความสนใจของผู้ใช้ห้องสมุด

ประเภทกิจกรรมห้องสมุด

ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์ (2527, หน้า 117-119) ได้เสนอแนะกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในห้องสมุดโรงเรียน ซึ่งคล้ายคลึงกับ อัมพร ปันศรี และนันทนา เผือกพ่อง (2515, หน้า 157-163) ดังนี้

1. การเล่านิทาน เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กเล็ก โดยนำเรื่องจากหนังสือมาเล่า อาจนำหนังสือมาให้ดูขณะเล่าด้วยเป็นการจูงใจให้เด็กเกิดอยากอ่านและใช้บริการห้องสมุด
2. การจัดนิทรรศการ เป็นกิจกรรมที่จูงใจให้เด็กเข้ามาใช้บริการห้องสมุด ในการจัดบริการควรจะมีระยะเวลาพอสมควร
3. การวิจารณ์หนังสือ คือ การพิจารณาหนังสืออย่างละเอียดถึงลักษณะการเขียนเนื้อเรื่อง เพื่อชี้ให้ผู้อ่านเห็นคุณค่าของหนังสือเล่มนั้น ๆ การวิจารณ์หนังสือ ผู้วิจารณ์จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในลักษณะหนังสือที่วิจารณ์เป็นอย่างดี เทียงตรงและมีเหตุผล
4. การจัดอภิปราย หรือสนทนาเรื่องหนังสือ เป็นการแนะนำหนังสือแก่ผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านมีความรู้อย่างกว้างขวาง และควรนำหนังสือมาแสดงไว้ด้วย
5. การทนายปัญหากับหนังสือ เป็นการชักจูงความสนใจให้ไปอ่านหนังสืออีกวิธีหนึ่ง ในการถามควรเป็นคำถามที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของผู้ตอบ และให้ผู้ตอบมีโอกาสตอบโดยทั่วถึงทุกคนเท่าที่จะทำได้
6. การจัดตั้งชมรมห้องสมุด บรรณารักษ์ควรส่งเสริมกลุ่มนักเรียนที่มีความสนใจและจัดตั้งเป็นชมรมขึ้นมา
7. การจัดฉายภาพยนตร์ ภาพยนตร์ที่จัดฉายควรเป็นเรื่องส่งเสริมการอ่านหนังสือ หรือประเภทสารคดีที่น่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา อาจให้ความบันเทิงเป็นส่วนประกอบ
8. การจัดนาฏกรรมต่าง ๆ หรือวรรณกรรมสาธิต หมายถึง การแสดงต่าง ๆ เช่น ละคร โดยเป็นเรื่องจากวรรณกรรมที่มีชื่อเสียงมาจัดแสดง
9. การจัดรายชื่อหนังสือ เพื่อส่งเสริมหรือชักจูงผู้ใช้ห้องสมุดได้อ่านหนังสือที่ดีและน่าสนใจ โดยทำรายชื่อหนังสือเผยแพร่

10. การรวบรวมผลงานเขียนของนักเรียน เป็นกิจกรรมที่ครูบรรณารักษ์สามารถร่วมกับครูประจำชั้น ครูประจำวิชา คัดเลือกผลงานของนักเรียนแล้วรวบรวมเป็นรูปเล่ม

11. การจัดงานห้องสมุด เพื่อให้ผู้ปกครองได้ตระหนักถึงคุณค่าของหนังสือและการอ่านสำหรับเด็ก โดยให้นักเรียนชวนเพื่อนและผู้ปกครองร่วมกิจกรรม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2535, หน้า 17-18) ได้กำหนดประเภทของกิจกรรมห้องสมุดเพื่อชักจูงใจให้นักเรียน ครูและผู้ใช้บริการห้องสมุดอย่างคุ่มค่ามี 5 ประเภท ได้แก่

1. กิจกรรมรายวัน เช่น การอ่านหนังสือให้นักเรียนฟัง การอ่านข่าวหน้าเสาธงหรือเสียงตามสาย พิธีสอนน้อง ภาษาไทยวันละคำ ฯลฯ

2. กิจกรรมรายสัปดาห์ เช่น การเล่านิทาน การเล่าเรื่องจากหนังสือ การเล่นเกม ต้นไม้พูดได้ ฯลฯ

3. กิจกรรมรายเดือน เช่น การจัดสัปดาห์สารานุกรม การแสดงหุ่น การทนายปัญหา การประกวดขยอตนักอ่าน การจัดป้ายนิเทศ การแสดงบทบาทสมมุติ ฯลฯ

4. กิจกรรมรายภาคเรียน เช่น การจัดนิทรรศการ การประกวดวาดภาพ การประกวดต่าง ๆ

5. กิจกรรมรายปี เช่น การแสดงละคร การอภิปราย การได้วาที การจัดสัปดาห์ห้องสมุด ฯลฯ

การจัดกิจกรรมห้องสมุดเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและการกระตุ้นนักเรียนได้รักการอ่าน ศึกษาค้นคว้า บรรณารักษ์ควรระลึกถึงในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งว่ามีวัตถุประสงค์อย่างไร จัดเพื่อใคร จะจัดอย่างไร มีการเตรียมตัวและวางแผนอย่างรอบคอบเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นเกิดผลคุ่มค่าห้องสมุดจึงควรวางแผนกิจกรรมห้องสมุดไว้ตลอดปีการศึกษา

โครงการการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี

ความเป็นมาของโครงการ

ห้องสมุดเปรียบเสมือนชุมทรัพย์ทางปัญญา เนื่องจากเป็นแหล่งรวมความรู้ทุกแขนงทุกศาสตร์และห้องสมุดยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน ห้องสมุดจึงเปรียบเสมือนโลกใบใหญ่แห่งการเรียนรู้ เป็นแหล่งบันเทิงประเทืองปัญญา ดังนั้นห้องสมุดจึงไม่ใช่เพียงห้องเก็บรวบรวมหนังสือและสื่อจำนวนมาก แล้วให้คนมานั่งอ่านหนังสืออยู่เฉย ๆ อย่างเดียวอีกต่อไป แต่ห้องสมุดต้องมีอะไรมากกว่านั้น เพราะห้องสมุดต้องตอบสนองความต้องการด้านการอ่านและการเรียนรู้ของผู้ใช้บริการทั้งนักเรียน ครู ผู้บริหาร

รวมทั้งผู้ปกครองและคนในชุมชนอีกด้วย การอ่านในยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดนโลกแห่ง การเรียนรู้ถูกย่อให้ใกล้ตัว เพียงเราก้าวสู่โลกดิจิทัลก็จะรู้ในสิ่งที่อยากรู้ การอ่านจึงไม่ผูกติด อยู่กับหนังสือเพียงอย่างเดียว แต่สามารถอ่านจากเว็บไซต์ ศึกษาจากสื่อมัลติมีเดียต่าง ๆ ได้ ครอบบรรณารักษ์ต้องจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ หมุนเวียนและต่อเนื่อง มีหนังสือที่สร้างสรรค์ ปัญญาหลากหลายและสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นด้วยมิตรภาพ สะอาดร่มรื่น และปลอดภัย

โรงเรียนบ้านไร่อ้อย เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 187 คน บุคลากรทางการศึกษา 16 คน ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบ้านเหล่า สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีแนวนโยบายที่จะพัฒนาห้องสมุด โรงเรียนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 25 “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอด ชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์กีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้ อย่างเพียงพอ และมีประสิทธิภาพ”

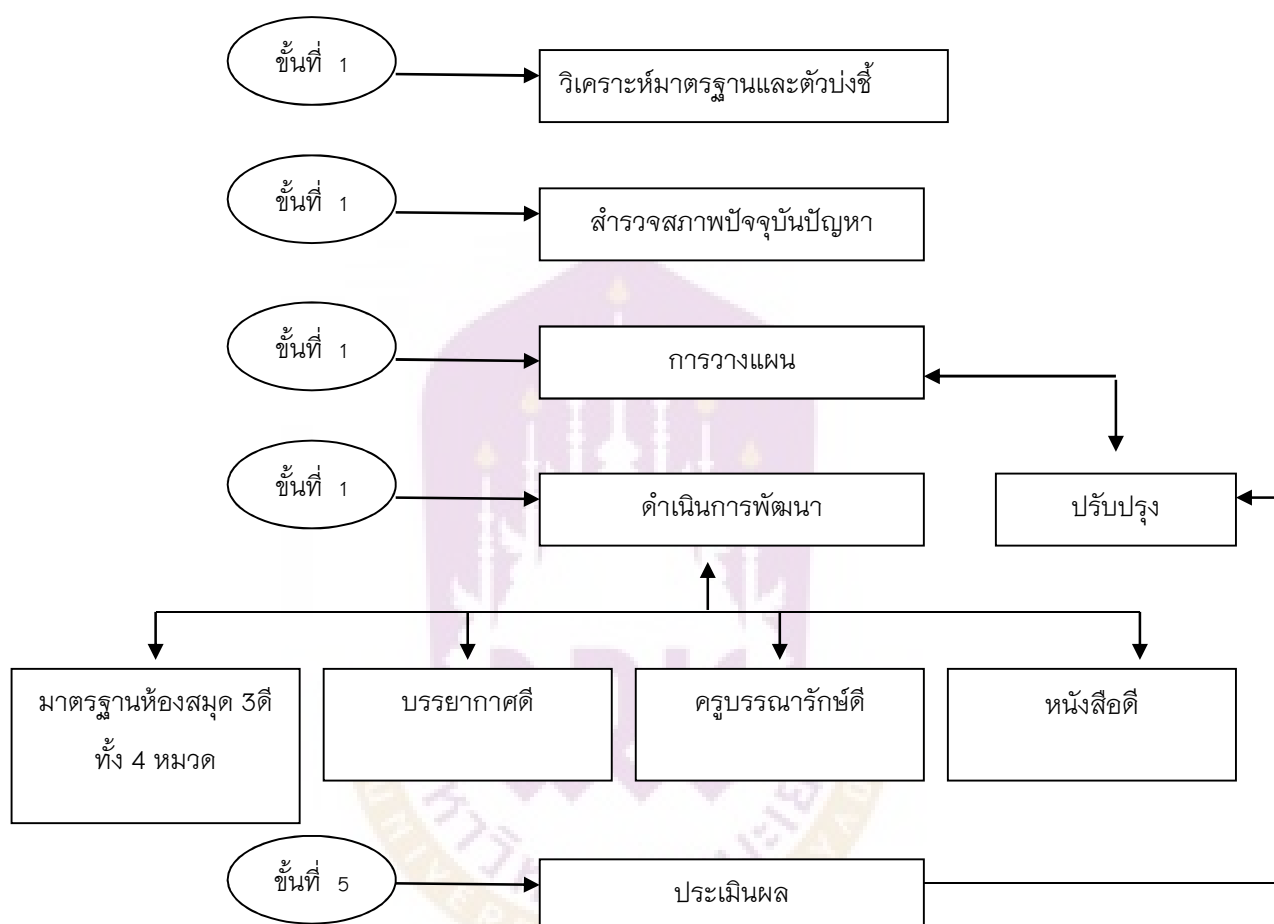
ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนบ้านไร่อ้อยได้ทำการประเมินการดำเนินงานห้องสมุดตาม เกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดและตัวชี้วัดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยมีมาตรฐานต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ทุกด้าน เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โรงเรียนบ้านไร่อ้อยจึงได้วางแผนพัฒนาห้องสมุดของ โรงเรียนให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองของความต้องการด้านการอ่านและการเรียนรู้ของ ผู้ใช้บริการทั้งนักเรียน ครู ผู้บริหาร และเพื่อพัฒนาและยกระดับคุณภาพห้องสมุดในโรงเรียน ทั้งระบบให้เป็นห้องสมุดที่มีมาตรฐาน ส่งผลให้นักเรียนรักการอ่านและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อยกระดับคุณภาพห้องสมุดโรงเรียนโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี
2. เพื่อจัดให้มีหนังสือและสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อความต้องการ และเหมาะสมกับนักเรียน ครู และผู้บริหาร
3. เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อม และจัดบรรยากาศในห้องสมุดที่เอื้อต่อการอ่าน และ การเรียนรู้
4. เพื่อพัฒนาและจัดให้มีบรรณารักษ์ที่มีอัธยาศัยน้ำใจดี มีจิตบริการ และสามารถ จัดกิจกรรมต่าง ๆ หมุนเวียนและต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ นิยมรักการอ่านของนักเรียน

กระบวนการดำเนินงานโครงการ

ในการดำเนินงานโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี โรงเรียนบ้านไร่อ้อยได้ดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังกรอบความคิด ดังนี้

ภาพ 2 แสดงกระบวนการดำเนินงานโครงการการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี

ชั้นที่ 1 วิเคราะห์มาตรฐานและตัวบ่งชี้

โรงเรียนได้วิเคราะห์มาตรฐานและตัวบ่งชี้ห้องสมุด 3 ดี โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการห้องสมุดโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย

1. ผู้อำนวยการโรงเรียน	ประธานกรรมการ
2. ครูฝ่ายวิชาการ	รองประธานกรรมการ
3. ผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	กรรมการ

4. ผู้แทนครูผู้สอนทุกสายชั้น	กรรมการ
5. ครูบรรณารักษ์	กรรมการ/เลขานุการ

คณะกรรมการห้องสมุดทำการศึกษาเกณฑ์มาตรฐานและตัวบ่งชี้ห้องสมุด 3 ดี ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาและปรับปรุงห้องสมุดของโรงเรียนให้มีมาตรฐานและตัวบ่งชี้ตรงกับมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี โดยให้ครอบคลุมทั้ง 4 หมวด ดังนี้

- หมวดที่ 1 มาตรฐานด้านผู้บริหาร
- หมวดที่ 2 มาตรฐานด้านครู
- หมวดที่ 3 มาตรฐานด้านผู้เรียน
- หมวดที่ 4 มาตรฐานด้านทรัพยากรสารสนเทศ

ขั้นที่ 2 สํารวจสภาพปัจจุบันปัญหาห้องสมุดโรงเรียน

โรงเรียนบ้านไร่อ้อยได้ดำเนินการสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหาจากปัจจัยและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ นโยบาย และจุดเน้นการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. ศึกษาผลการประเมินห้องสมุดโรงเรียนเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานและตัวบ่งชี้ห้องสมุด 3 ดี ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. ศึกษาจากสถิติข้อมูลปัญหาต่างๆ จากการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อย
4. ศึกษาจากข้อมูล ข้อเสนอแนะจากผู้บริหาร คณะครู นักเรียน และผู้ปกครอง จากการสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนา พบว่าห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยมีสภาพปัญหา ดังนี้

1. ด้านวัสดุสารนิเทศ
 - 1.1 วัสดุสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ เอกสารหลักสูตร นิตยสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ พจนานุกรม ฯลฯ มีจำนวนไม่เพียงพอ และไม่ครบตามประเภท
 - 1.2 วัสดุไม่ตีพิมพ์ ได้แก่ แผนที่ ของจริง ของจำลอง ลูกโลก เกม ของเล่นเด็ก แอ็บันทิกเสียง วีดีทัศน์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีจำนวนไม่เพียงพอ และบางรายการไม่มี
2. ด้านบรรยากาศและสถานที่ห้องสมุด
 - 2.1 แบบแปลนการจัดห้องสมุดในรูปแบบต่าง ๆ ตามขนาด/ประเภทและพื้นที่ใช้สอยยังจัดไม่เหมาะสม
 - 2.2 การจัดทำรายการมาตรฐานวัสดุ ครุภัณฑ์ที่ใช้ในห้องสมุดยังมีไม่ครบ

2.3 อากาศถ่ายเทไม่สะดวก บรรยากาศไม่ดึงดูดใจให้เข้าใช้บริการ และไม่เอื้อต่อการเรียนรู้

3. ด้านบรรณารักษ์และการจัดกิจกรรม

3.1 ครูผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ ไม่จบในสาขาบรรณารักษ์ขาดประสบการณ์ในการบริหารงาน ห้องสมุดและยังปฏิบัติการสอน 18 ชั่วโมง/สัปดาห์ ทำให้ไม่มีเวลาปฏิบัติงานในห้องสมุดโรงเรียน

3.2 การจัดกิจกรรมไม่หลากหลาย ขาดความต่อเนื่อง

ขั้นที่ 3 การวางแผนพัฒนา

คณะกรรมการห้องสมุดทำการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา กำหนดวิสัยทัศน์ โดยใช้เทคนิค Swot Analysis ศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคมา กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) ยุทธศาสตร์ (Strategy) มาตรการและโครงการกิจกรรมตามลำดับ

ขั้นที่ 4 ดำเนินการพัฒนา

โรงเรียนบ้านไร่อ้อย ได้ดำเนินการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์และทันสมัย เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีนิสัยรักการอ่านการค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง โดยดำเนินการพัฒนา ดังนี้

ศึกษาเกณฑ์มาตรฐานและตัวบ่งชี้ห้องสมุด 3 ดี ให้ครอบคลุมทั้ง 4 หมวด ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ คือ

หมวดที่ 1 มาตรฐานด้านผู้บริหาร

หมวดที่ 2 มาตรฐานด้านครู

หมวดที่ 3 มาตรฐานด้านผู้เรียน

หมวดที่ 4 มาตรฐานด้านทรัพยากรสารสนเทศ

และทำการประเมินตนเองทุกระยะของการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาและปรับปรุงห้องสมุดโรงเรียนให้ได้มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี คือ

1. มีห้องสมุดและบรรยากาศดี อบอุ่นด้วยมิตรภาพ เอื้ออำนวยในการเข้าใช้บริการ จัดตกแต่ง สถานที่ดี สะอาด ร่มรื่น เย็นกาย เย็นใจ และงามตา

2. มีครูบรรณารักษ์/ครูทำหน้าที่บรรณารักษ์ที่ดี มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความพร้อมในการให้บริการด้วยอารมณ์อันแจ่มใส

3. มีหนังสือที่ดี มีเนื้อหาสอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีเนื้อหา สนุกสนาน เพลิิดเพลิน ให้ความรู้ในเชิงสร้างสรรค์ ส่งเสริมจินตนาการ จรรโลงสังคม และตรงกับความต้องการของผู้ใช้บริการ

ขั้นที่ 5 ประเมินผล

ในขั้นตอนการประเมินผล โรงเรียนบ้านไร่อ้อยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดและผลการดำเนินงานโครงการ ดังได้นำเสนอไว้ในบทที่ 3-4 ของเอกสารฉบับนี้

การประเมินโครงการ

ความหมายของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็น “ศาสตร์ประยุกต์ (Applied Science)” หรือเป็น “วิทยาการประยุกต์” ที่เกิดจากการผสมผสานของศาสตร์หลายแขนง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีแนวคิดและวิธีการที่ผูกพันกับวิชาการสาขาเศรษฐศาสตร์เป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาเฉพาะคำว่า “การประเมินโครงการ” แล้ว อาจบอกได้ว่าเป็นคำผสมของคำสองคำคือคำว่า “การประเมิน” กับคำว่า “โครงการ” ซึ่งทั้งสองคำต่างก็มีความหมายหรือคำจำกัดความเฉพาะของตนเอง

“การประเมิน” หรือ “การประเมินผล” มีความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Evaluation” ซึ่งหมายถึง กระบวนการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการตัดสินใจดำเนินการสิ่งใดสิ่งหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีความหมายเกี่ยวข้องกับคำอื่น ๆ อีกหลายคำ เช่น การวิจัย (Research) การวัดผล (Measurement) การตรวจสอบรายงานผล (Appraisal) การควบคุมดูแล (Monitoring) การประเมินการ (Assessment) และการพิจารณาดำเนินการ (Judgment) เป็นต้น ซึ่งคำดังกล่าวแล้ว อาจสรุปเป็นความหมายหรือคำจำกัดความร่วมกันได้ว่า เป็นการประเมินค่าหรือการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโดยอาศัยข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมด้วยวิธีการสอบถาม ทดสอบ สังเกต และวิธีการอื่น ๆ แล้วทำการวิเคราะห์เพื่อตัดสินว่าการดำเนินงานนั้นมีคุณค่าหรือบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานนั้นมากน้อยเพียงใด

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำจำกัดความของ “โครงการ” ว่าหมายถึง แผนหรือเค้าโครงที่กำหนดไว้ โครงการเป็นศัพท์ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Project” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งหรือระดับหนึ่งของแผนงาน (Plan) และในบางตำราถือว่ามี ความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “Program” ซึ่งหมายถึงแผนงานที่มีรายละเอียดในการปฏิบัติงานชัดเจน ฉะนั้นจึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าโครงการคือ Project หรือ Program ในภาษาอังกฤษนั่นเอง ได้มีนักประเมินโครงการหลายท่านให้ความหมายของการประเมินโครงการซึ่ง ไพศาล หวังพานิช (2533, หน้า 5 – 6) ได้อ้างถึงไว้ดังนี้

ครอนบาช (Cronbach) กล่าวว่า เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ เพื่อใช้ข้อมูลเหล่านั้นตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการนั้น

สคริฟเวน (Scriven) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการตรวจสอบคุณค่าของโครงการ ซึ่งการประเมินต้องอาศัยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติ เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สเตค (Stake) ได้กล่าวว่า เป็นการบรรยายและตัดสินโครงการ โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องของข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลที่ได้รับจากโครงการ

โพรวัส (Provus) ได้ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาความสอดคล้องของสิ่งที่เกิดขึ้นกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ และการพิจารณาข้อบกพร่องของโครงการ โดยการใช้ข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดไว้

อัลคิน (Alkin) กล่าวว่า เป็นกระบวนการศึกษา ค้นหาความจริง โดยอาศัยข้อมูลที่เหมาะสม และการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อการสรุปรายงาน ให้ผู้มีอำนาจหรือผู้บริหารตัดสินใจและแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสม

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นกระบวนการของการพรรณนาการได้มาตลอดจนการเตรียมข้อมูลหรือข้อสนเทศที่เป็นประโยชน์เพื่อใช้ตัดสินใจ และแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสม

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2531, หน้า 8-9) ได้กล่าวว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการของการตัดสินคุณค่าเกี่ยวกับแผนงานและการดำเนินการของเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ดำเนินการต่อไป หรือล้มเลิกโครงการ

ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์ (2529, หน้า 7) กล่าวว่า การประเมินโครงการในความหมายดั้งเดิมมักหมายถึงกระบวนการที่มุ่งแสวงหาคำตอบสำหรับคำถามที่ว่านโยบาย แผนงานโครงการ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้แต่ต้นหรือไม่ ระดับใด

นิตา ชูโต (2527, หน้า 9) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการว่า เป็นกิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ความหมายข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความต้องการ การหาแนวทางวิธีการปรับปรุงวิธีการจัดการเกี่ยวกับโครงการและหาผลที่แน่ใจว่าเกิดจากโครงการ เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพ และประสิทธิภาพของโครงการให้ดียิ่งขึ้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการในการรวบรวมข้อมูลอย่างมีรูปแบบและครอบคลุม มีการนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ เพื่อผู้บริหารโครงการนำมาประกอบการพิจารณากำหนดคุณค่า เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการนั้นว่า ได้ผลและมีประสิทธิภาพเพียงใดควรจะมีการปรับปรุงแก้ไขส่วนใด จะดำเนินโครงการต่อไปหรือล้มเลิกโครงการ

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการหรือบางครั้งก็เรียกว่า จุดประสงค์ของการประเมินโครงการ ซึ่งหมายถึงความต้องการเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการที่กำหนดได้อย่างชัดเจนอย่างเฉพาะเจาะจง สามารถตรวจสอบได้ตลอดจนมีความเป็นไปได้ในความต้องการจากการทำการประเมินผลโครงการนั้นมีอยู่ 3 ประการ คือ

รัตนะ บัณฑิต (2540, หน้า 21) ได้กล่าวว่าวัตถุประสงค์สำคัญในการทำการประเมินผลโครงการนั้น มีอยู่ 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 เพื่อรวบรวมข้อมูลช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของโครงการนั้น ๆ เมื่อนำไปใช้ดำเนินการ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เพื่อการตัดสินใจก่อนใช้โครงการ

ประการที่ 2 เพื่อรวบรวมข้อมูลช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงส่วนต่าง ๆ ของโครงการ เมื่อมีการนำโครงการไปใช้หรืออยู่ในระหว่างการดำเนินโครงการ

ประการที่ 3 เพื่อรวบรวมข้อมูลช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการขยายโครงการให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป หรือล้มเลิกโครงการ

ความสำคัญของการประเมินโครงการ

การพัฒนาของโลกทางด้านวัตถุได้เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ด้วยกิจกรรมอันสลับซับซ้อนมากมายและผลของการพัฒนาทางด้านวัตถุนี้เอง ก่อให้เกิดผลสะท้อนหรือผลกระทบอย่างมากต่อจิตใจของพลโลก จึงทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาจิตใจของมนุษย์โลกควบคู่กันด้วย ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังให้มนุษย์โลกได้ใช้ความเจริญทั้งทางด้านวัตถุและการพัฒนาการทางด้านจิตใจให้สอดคล้องกันไป และมนุษย์โลกเหล่านั้นอยู่รวมกันด้วยความสงบสุข แบ่งปันและใช้ประโยชน์ของความเจริญร่วมกัน และมีความเข้าใจที่ดีต่อกัน

โครงการอันมากมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การเกษตร การสาธารณสุข ความมั่นคงปลอดภัย และอื่น ๆ เพื่อพัฒนาความเจริญดังกล่าวแล้วต้องใช้จ่ายทรัพยากรเป็นจำนวนมากทั้งที่เป็นเงิน วัสดุอุปกรณ์และกำลังคน โครงการบางโครงการมีประโยชน์มากและเห็นคุณค่าอย่างชัดเจน โครงการบางชนิดเมื่อกระทำไปแล้วไม่เกิดประโยชน์และคุณค่าแต่ประการใด การที่ตัดสินใจระบุงบลงไปว่าโครงการใดมีประโยชน์มีคุณค่าหรือมีประโยชน์มาน้อยเพียงใดย่อมจะต้องมีการพิสูจน์วิเคราะห์ โดยเครื่องมือที่ใช้ก็คือศาสตร์ที่ว่าด้วยการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการอย่างมีระบบ ย่อมจะมีส่วนช่วยให้ผู้บริหารโครงการได้ตระหนักถึงคุณภาพของโครงการที่กำหนดขึ้นไว้ว่าจะสามารถตัดสินใจในการดำเนินการการปรับปรุง

และเปลี่ยนแปลงโครงการให้มีความถูกต้องเหมาะสม และส่งผลให้โครงการนั้นดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุถึงเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกประการ

การประเมินโครงการมีความมุ่งหมายและมีความสำคัญตามความคิดเห็นของนักวิชาการในหลายแง่มุมดังต่อไปนี้

ไพศาล หวังพานิช (2533, หน้า 5-6) ได้สรุปความสำคัญของการประเมินโครงการดังนี้

1. ช่วยให้ทราบข้อมูลหรือสารสนเทศเกี่ยวกับโครงการทั้งด้านปฏิบัติการและผลปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจของผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับโครงการ

2. ช่วยแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงานตามโครงการให้ชัดเจน ตรงเป้า และลดปัญหาในการปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการบริหารโครงการ

3. ช่วยบ่งชี้ถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโครงการ หรือความคุ้มค่าของโครงการ

4. ช่วยให้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ

5. ช่วยให้แผนงานมีประสิทธิภาพทั้งภายใต้แผนงานเดียวกันหรือแผนงานอื่นๆ

มิตเชล (2525) กล่าวว่า การประเมินโครงการมีความมุ่งหมายที่สำคัญ 3 ประการ

1. เพื่อแสดงผลการพิจารณาถึงคุณค่าของโครงการ

2. เพื่อช่วยให้ผู้ตัดสินใจมีการตัดสินใจที่ถูกต้องขึ้น

3. เพื่อการบริการข้อมูลแก่ฝ่ายการเมืองเพื่อใช้ในการกำหนดนโยบาย

นอกรี (2525) กล่าวว่า การประเมินโครงการมีความมุ่งหมายเฉพาะดังต่อไปนี้

1. เพื่อแสดงให้เห็นถึงเหตุผลที่ชัดเจนของโครงการอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการตัดสินใจว่าลักษณะใดของโครงการมีความสำคัญมากที่สุด ซึ่งจะต้องทำการประเมินเพื่อการหาประสิทธิผล และข้อมูลชนิดใดที่จะต้องเก็บรวบรวมไว้เพื่อการวิเคราะห์

2. เพื่อรวบรวมหลักฐานความเป็นจริงและข้อมูลที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่การพิจารณาถึงประสิทธิผลของโครงการ

3. เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การสรุปผลของโครงการ

4. เพื่อการตัดสินใจว่าข้อมูลหรือข้อเท็จจริงใดที่สามารถนำไปใช้ได้

5. เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการพัฒนาปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

มอร์ซันต์ (2525) กล่าวถึง ความมุ่งหมายของการประเมินโครงการไว้ดังนี้

1. เพื่อที่จะทราบว่า การปฏิบัติงานตามโครงการ บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

2. เพื่อที่จะทราบว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้เป็นเป้าหมายที่ปฏิบัติได้จริงหรือไม่ และเป็นเป้าหมายที่มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

รอสซี และฟรีแมน (2525) กล่าวว่า การประเมินโครงการมีความมุ่งหมายตามเหตุผลดังต่อไปนี้

1. เพื่อพิจารณาถึงคุณค่าและการคาดคะเนคุณประโยชน์ของโครงการ
2. เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโครงการ
3. เพื่อเป็นการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินโครงการ
4. เพื่อเป็นการวิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียหรือข้อจำกัดของโครงการ เพื่อการตัดสินใจในการสนับสนุนโครงการ

5. เพื่อการตรวจสอบว่าการดำเนินโครงการบรรลุถึงเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

อนึ่ง พึงระลึกเสมอว่าการประเมินโครงการมิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการพิสูจน์หรือตรวจสอบโครงการ แต่เป็นการกระทำเพื่อปรับปรุงแก้ไขส่วนบกพร่องของโครงการเป็นสำคัญ ดังข้อเขียนของด็ฟเฟิลบีม ที่ว่า

“ความมุ่งหมายที่สำคัญของการประเมินโครงการมิใช่เพื่อการพิสูจน์ แต่เพื่อการปรับปรุง (The most important purpose of program evaluation is not to prove but to improve)”

จากความมุ่งหมายของการประเมินโครงการดังที่ได้กล่าวแล้วจะสามารถกล่าวเป็นข้อสรุปที่แสดงถึงความสำคัญหรือคุณประโยชน์ของการประเมินโครงการได้ ดังนี้

1. การประเมินจะช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ และมาตรฐานของการดำเนินงานมีความชัดเจนขึ้น กล่าวคือ ก่อนที่โครงการจะได้รับการสนับสนุนให้นำไปใช้ย่อมจะได้รับการตรวจสอบอย่างละเอียดจากผู้บริหารและผู้ประเมิน ส่วนใดที่ไม่ชัดเจนเช่นวัตถุประสงค์หรือมาตรฐานในการดำเนินงานหากขาดความแน่นอนแจ่มชัด จะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องชัดเจนเสียก่อน ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนช่วยให้โครงการมีความชัดเจนและสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้อย่างได้ผล มากกว่าโครงการที่ไม่ได้รับการประเมิน

2. การประเมินโครงการช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่าหรือเกิดประโยชน์เต็มที่ ทั้งนี้เพราะการประเมินโครงการจะต้องวิเคราะห์ทุกส่วนของโครงการ ข้อมูลใดหรือปัจจัยใดที่เป็นปัญหาจะได้รับการจัดสรรให้อยู่ในจำนวนหรือปริมาณที่เหมาะสมเพียงพอแก่การดำเนินงาน ทรัพยากรที่ไม่จำเป็นหรือมีมากเกินไปจะได้รับการตัดทอน และทรัพยากรใดที่ขาดก็ จะได้รับการจัดหาเพิ่มเติม ฉะนั้นการประเมินโครงการจึงมีส่วนที่ทำให้การใช้ทรัพยากรของโครงการเป็นไปอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

3. การประเมินโครงการช่วยให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์ ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าโครงการเป็นส่วนหนึ่งของแผน ดังนั้นเมื่อโครงการได้รับการตรวจสอบวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไขให้ดำเนินการไปด้วยดี ย่อมจะทำให้แผนงานดำเนินไปด้วยดีและบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ หากโครงการใดโครงการหนึ่งมีปัญหาในการนำไปปฏิบัติย่อมกระทบกระเทือนต่อแผนงานทั้งหมดโดยส่วนรวม ฉะนั้น จึงอาจกล่าวได้เช่นเดียวกันว่าหากการประเมินโครงการมีส่วนช่วยให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมหมายถึงการประเมินโครงการมีส่วนช่วยให้แผนงานบรรลุถึงวัตถุประสงค์และดำเนินงานไปด้วยดีเช่นเดียวกัน

4. การประเมินโครงการมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบ (Impact) ของโครงการและทำให้โครงการมีข้อที่ก่อให้เกิดความเสียหายลดน้อยลง ดังตัวอย่างโครงการเขื่อนน้ำโจนซึ่งในการสร้างถนนเพื่อไปสู่สถานที่สร้างเขื่อนนั้นต้องผ่านป่าไม้ธรรมชาติ ทำให้เกิดการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและสัตว์ป่าหลายชนิดอาจต้องสูญพันธุ์การประเมินโครงการจะช่วยให้เกิดโครงการป้องกันรักษาป่า และโครงการอนุรักษ์และอพยพสัตว์ป่าขึ้นเพื่อการแก้ปัญหาเป็นต้น ตัวอย่างและเหตุผลดังกล่าวจึงถือได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนในการช่วยแก้ปัญหาได้

5. การประเมินโครงการมีส่วนช่วยอย่างสำคัญในการควบคุมคุณภาพของงาน ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า การประเมินโครงการเป็นการตรวจสอบและควบคุมชนิดหนึ่ง ซึ่งดำเนินงานอย่างมีระบบและมีความเป็นวิทยาศาสตร์อย่างมาก ทุกอย่างของโครงการและปัจจัยทุกชนิดที่ใช้ในการดำเนินงานจะได้รับการวิเคราะห์อย่างละเอียดกล่าวคือทั้งข้อมูลนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) และผลงาน (Outputs) จะได้รับการตรวจสอบประเมินผลทุกขั้นตอน ส่วนใดที่เป็นปัญหาหรือไม่มีคุณภาพจะได้รับการพิจารณาย้อนกลับ (feedback) เพื่อให้มีการดำเนินงานใหม่จนกว่าจะเป็นไปตามมาตรฐานหรือเป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้น จึงถือได้ว่าการประเมินผลเป็นการควบคุมคุณภาพของโครงการ

6. การประเมินโครงการมีส่วนในการสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติตามโครงการ เพราะการประเมินโครงการมิใช่เป็นการควบคุมบังคับบัญชาหรือสั่งการ แต่เป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อการปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนะวิธีการใหม่ ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติโครงการ อันย่อมจะนำมาซึ่งผลงานที่ดีเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องทั้งปวง โดยลักษณะเช่นนี้ย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติมีกำลังใจ มีความพึงพอใจ และมีความตั้งใจกระตือรือร้น ที่จะปฏิบัติงานต่อไปและมากขึ้น ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนอย่างสำคัญในการสร้างขวัญ กำลังใจและความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

7. การประเมินโครงการช่วยในการตัดสินใจในการบริหารโครงการกล่าวคือ การประเมินโครงการจะทำให้ผู้บริหารได้ทราบถึงอุปสรรคปัญหาข้อดี ข้อเสีย ความเป็นไปได้ และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการโครงการ โดยข้อมูลดังกล่าวแล้วจะช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจว่าจะดำเนินโครงการนั้นต่อไป หรือจะยุติโครงการนั้นเสีย นอกจากนั้นผลของการประเมินโครงการอาจเป็นข้อมูลอย่างสำคัญในการวางแผนหรือการกำหนดนโยบายของผู้บริหารและฝ่ายการเมือง

กระบวนการของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นกระบวนการของการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ของโครงการอย่างมีระบบโดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อการปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น กระบวนการในการประเมินผลโครงการอาจมีขั้นตอนและรายละเอียดของขั้นตอนแตกต่างกันไปตามแนวคิดของนักวิชาการทางการประเมินผลโครงการแต่ละบุคคลหรืออาจมีรายละเอียดที่แตกต่างเพราะรูปแบบหรือประเภทของการประเมินผล หรือประเมินไปตามแต่ละประเภทของโครงการ อย่างไรก็ตามการประเมินผลโครงการนอกจากจะประเมินโครงการทั้งหมดโดยส่วนรวมแล้ว แต่ละส่วนของโครงการจะต้องได้รับการประเมินควบคู่กันไปด้วยเสมอ คือ การประเมินข้อมูลนำเข้า (Inputs) การประเมินตัวกระบวนการ (Processor) และการประเมินผลงาน (Outputs) ซึ่งแต่ละส่วนและโดยทั้งหมดของโครงการจะประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

1. การศึกษาและพิจารณาถึงรายละเอียดของวัตถุประสงค์โครงการ ซึ่งเป็นการประเมินเพื่อให้ทราบว่าโครงการที่กำหนดขึ้นนั้นมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่สามารถดำเนินการได้หรือไม่จะมีการปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ให้มีความเฉพาะเจาะจงและปฏิบัติได้โดยลักษณะใด การประเมินผลโครงการในขั้นตอนนี้ถือได้ว่าเป็นการประเมินก่อนที่จะลงมือปฏิบัติงานจริง เป็นการตรวจสอบและทบทวนความเรียบร้อยวัตถุประสงค์โครงการเป็นสำคัญ

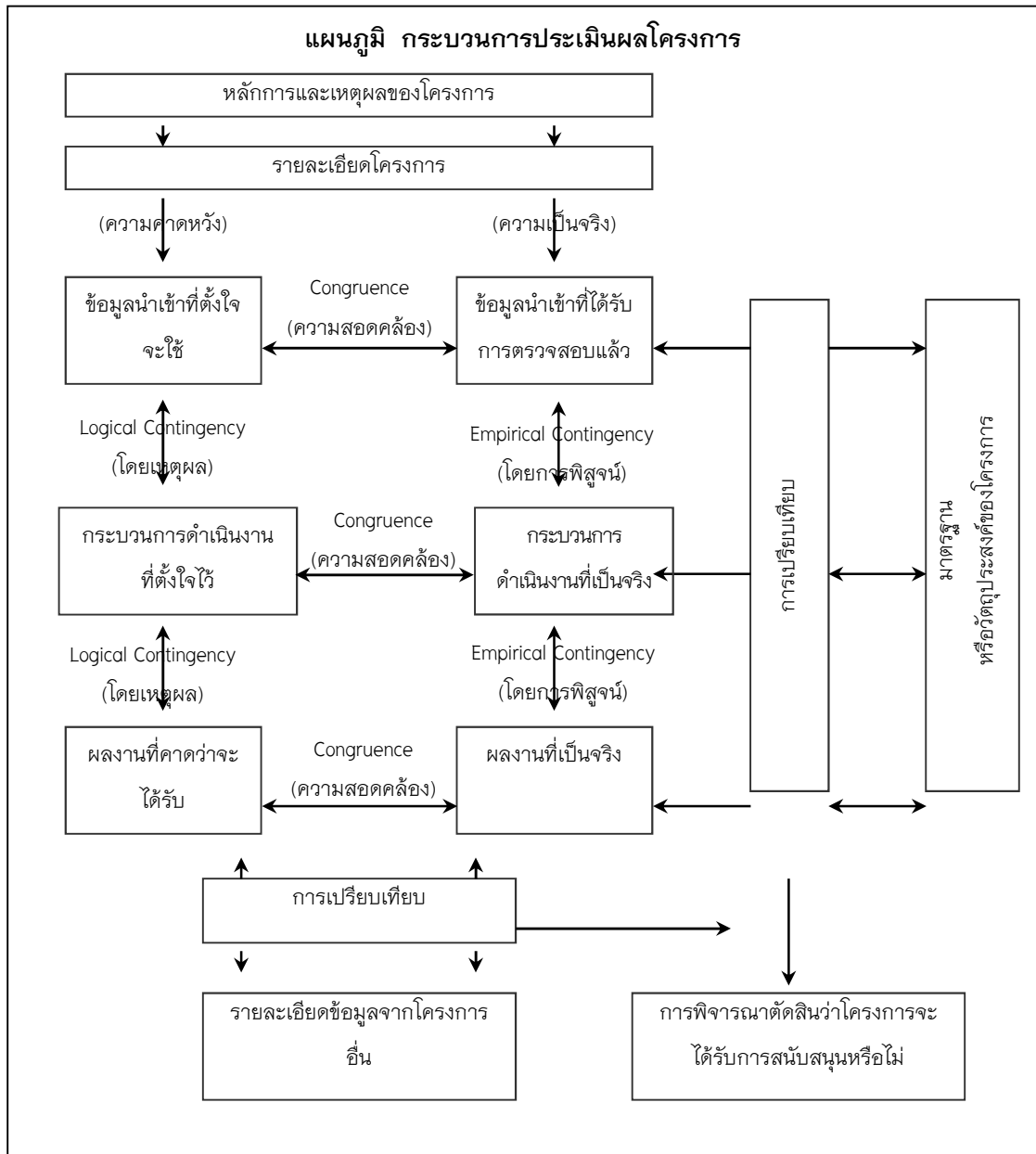
2. การศึกษาความเป็นไปได้ของข้อมูล ซึ่งเป็นการประเมินข้อมูลและทรัพยากรต่าง ๆ ที่จะต้องใช้ดำเนินการว่ายังมีความเหมาะสมเพียงพอที่จะใช้ปฏิบัติงานหรือไม่ข้อมูลและทรัพยากรที่มีอยู่สามารถที่จะสนองตอบวัตถุประสงค์ได้มากน้อยเพียงใด และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นยังจะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ได้หรือไม่ การประเมินในขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบทบทวนความเหมาะสมของทรัพยากรที่จะต้องใช้ในการบริหารโครงการนั่นเอง

3. การเก็บรวบรวมและการกระทำกับข้อมูลและทรัพยากร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงกระบวนการ ในการดำเนินโครงการในลักษณะเป็นการเก็บรวบรวมและจำแนกข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ เป็นสัดส่วน และให้มีความเป็นจริงมากที่สุด เพราะหากการดำเนินงานในขั้นตอนนี้มีปัญหาย่อมทำให้ผลงานที่เกิดขึ้นมีปัญหามาตามไปด้วย กล่าวคือ แม้ว่าผู้บริหารโครงการจะทราบ

ถึงทรัพยากรที่จะต้องใช้ทั้งปริมาณและคุณภาพเป็นอย่างดีแล้ว แต่ในขั้นตอนของการรวบรวม และจัดดำเนินการกับข้อมูลไม่ดีพอ ผลที่เกิดขึ้นย่อมไม่มีคุณภาพหรือด้อยคุณภาพ ตัวอย่าง เนื้ออย่างดีย่างกับเตาที่ไฟแรงเกินไป ย่อมได้เนื้ออย่างใหม่ที่ไหม้เกรียม เป็นต้น การประเมินใน ขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบกระบวนการว่าเหมาะสมกับข้อมูลหรือทรัพยากรที่นำเข้ามาหรือไม่

4. การวิเคราะห์ การแปลความหมาย และการสรุปผลซึ่งเป็นขั้นตอนที่ข้อมูลได้ผ่าน กระบวนการเรียบร้อยแล้ว และผู้ประเมินจะต้องทำการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นว่าเป็นเช่นใด ตรงตาม วัตถุประสงค์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ จะมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ดียิ่งขึ้นในลักษณะ ใด และผลที่เกิดขึ้นจะมีแนวโน้มไปในลักษณะใด การประเมินในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผล งานของโครงการที่เกิดขึ้น และรวมไปถึงการประเมินโครงการโดยทั้งหมดด้วยว่าทรัพยากรหรือ ข้อมูลนำเข้าที่มีอยู่ ด้วยกระบวนการที่ใช้และด้วยผลงานที่ปรากฏนั้นโครงการโดยรวมเป็น เช่นใด เป็นโครงการที่ให้ผลประโยชน์คุ้มค่ากับการดำเนินงานหรือไม่ ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ให้ดีขึ้นแล้วดำเนินงานต่อไป หรือจะล้มเลิกยุติโครงการนี้เสีย

โดยกระบวนการที่กล่าวแล้วเป็นกระบวนการทั่วไปของการประเมินโครงการหรือ ประเมินการปฏิบัติงานทุกชนิด และในการประเมินโครงการแต่ละโครงการนั้น ปัจจัยอีกปัจจัย หนึ่งที่จะต้องเกี่ยวข้องและมีส่วนสำคัญในการพิจารณาเพื่อการประเมินผลโครงการด้วย คือ ระยะเวลา (Timing periods) ของการดำเนินงานโครงการ นอกจากนี้ในการประเมินผลโครงการ จะต้องอาศัยสิ่งสำคัญหรือข้อคิดที่สำคัญอีกหลายชนิด เช่น ข้อเท็จจริง ผลประโยชน์ ข้อผูกพัน ความเป็นไปได้ มาตรฐาน และอื่น ๆ เพื่อประกอบในการพิจารณา ข้อคิดดังกล่าวแล้วจะได้ กล่าวต่อไป อนึ่ง เพื่อให้ทราบและเข้าใจถึงกระบวนการในการประเมินผลโครงการที่ชัดเจนและ เป็นระบบขึ้น แผนภูมิจะแสดงรายละเอียดและขั้นตอนการประเมินผลโครงการได้พอสังเขป ดังนี้

ภาพ 3 แสดงกระบวนการประเมินผลโครงการ

จากแผนภูมิดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าทุกส่วนของโครงการจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กันเสมอ โดยข้อมูลนำเข้า กระบวนการดำเนินงานและผลงานตามที่เราคาดหวังกับข้อมูลนำเข้ากระบวนการดำเนินงานและผลงานที่เกิดขึ้นจริงจะต้องมีการเปรียบเทียบซึ่งกันและกันและจะต้องเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือวัตถุประสงค์ของโครงการและรายละเอียดของโครงการอื่น ๆ ในลักษณะเดียวกัน แล้วจึงจะตัดสินใจหรือลงความเห็นได้ว่าโครงการที่กำหนดขึ้นนั้นเป็นโครงการที่ดีที่เหมาะสมและสามารถจะดำเนินงานต่อไปได้หรือไม่

อย่างไรก็ดีการปฏิสัมพันธ์ของรายละเอียดโครงการซึ่งมีสองลักษณะคือลักษณะที่เป็นความคาดหวัง หรือด้วยความจงใจเจตนา (Intention) กับลักษณะที่เป็นความจริง (Actuality หรือ Observation) เป็นความสัมพันธ์หรือการปฏิสัมพันธ์ที่เป็นการสอดคล้องกัน (Congruence) ซึ่งกันและกันว่าถ้าความคาดหวังเป็นเช่นนี้แล้วความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร หรือเท่าใด โดยไม่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมั่น (reliable) หรือความเที่ยงตรง (valid) ของสิ่งที่เกิดขึ้นจริงเหล่านั้น

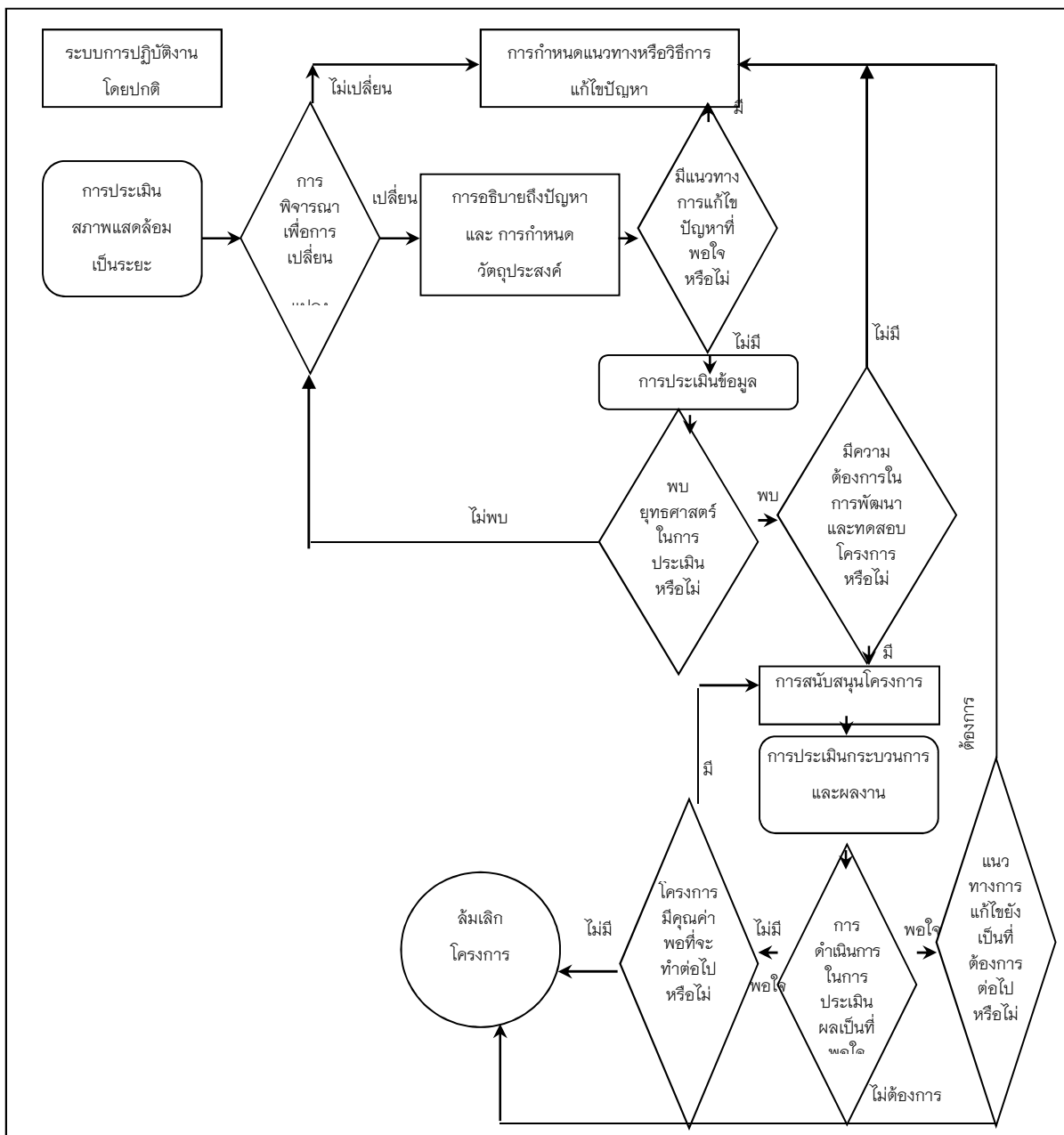
ส่วนการปฏิสัมพันธ์หรือความสัมพันธ์ภายในระหว่างข้อมูลนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Transactions) และผลงาน (Outcomes) ของรายละเอียดโครงการทั้งสองลักษณะจะเป็นการปฏิสัมพันธ์เฉพาะลักษณะกล่าวคือ รายละเอียดโครงการที่เป็นความคาดหวังจะมีความสัมพันธ์กันแบบ การปฏิสัมพันธ์โดยเหตุผลเชิงตรรกวิทยา (Empirical contingency) ส่วนรายละเอียดโครงการที่เป็นความเป็นจริง จะมีความสัมพันธ์กันแบบการปฏิสัมพันธ์โดยการพิสูจน์ (Empirical contingency) ซึ่งมีรายละเอียดพอสังเขปดังนี้

1. การปฏิสัมพันธ์โดยเหตุผลเชิงตรรกวิทยา หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างรายละเอียดโครงการที่เป็นความคาดหวัง ทั้งที่เป็นข้อมูลนำเข้า กระบวนการ และผลงานจะมีความสัมพันธ์กันตามหลักการ ทฤษฎี และประสบการณ์ที่สมเหตุสมผลแก่กันและกันหรือเป็นไปตามหลักเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์ (Logical contingency)

2. การปฏิสัมพันธ์โดยการพิสูจน์ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างรายละเอียดโครงการที่เป็นความจริงทั้งที่เป็นข้อมูลนำเข้า กระบวนการ และผลงาน จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันตามหลักการที่เกิดจากการพิสูจน์ การทดลองเพื่อให้เห็นและทราบโดยชัดเจนว่า มีความเป็นเช่นนั้นจริงหรือมีความเป็นจริง (Reality) ตามหลักของเหตุผลโดยการพิสูจน์ (Empirical contingency)

อย่างไรก็ดีด้วยแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สตีฟเฟิลบีม จึงได้นำไปกำหนดรูปแบบการประเมินโครงการที่เรียกว่า “CIPP Model” ซึ่งเป็นการประเมินทั้งทั้งสภาวะแวดล้อม (Content) ข้อมูลนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลงาน (Product) ของโครงการ และเป็นรูปแบบการประเมินโครงการที่คณะกรรมการสมาคมเกียรตินิยมทางการศึกษา ให้การยอมรับเพื่อใช้ประเมินผลโครงการทางการศึกษาในสหรัฐอเมริกา การประเมินผลโครงการแบบ CIPP ให้ภาพที่ง่ายต่อการนำไปประยุกต์ใช้ของผู้ประเมินโครงการ ลักษณะที่แสดงถึงรายละเอียดและขั้นตอนการประเมินผลโครงการแบบ CIPP อาจสรุปได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิ กระบวนการประเมินผลโครงการ CIPP

ภาพ 4 แสดงกระบวนการประเมินผลโครงการ CIPP

จากแผนภูมิดังกล่าวเริ่มต้นจากมุมซ้ายบนของแผนภูมิแสดงให้ทราบว่า การดำเนินงานโครงการใด ๆ ขององค์การจะต้องมีการประเมินสถานะแวดล้อมของโครงการ (Context evaluation) โดยจะต้องมีการประเมินทั้งสถานะแวดล้อมภายนอกและสถานะแวดล้อมภายในโครงการ ผลจากการประเมินสภาพแวดล้อมโครงการจะทำให้มีการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงโครงการ ซึ่งถ้าเป็นการตัดสินใจไม่เปลี่ยนแปลงโครงการ โครงการนั้นก็จะดำเนินงานต่อไปเป็นปกติ แต่ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงโครงการผู้ดำเนินโครงการจะต้องชี้แจงให้เห็นถึงปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาของโครงการ ถ้าไม่สามารถหาแนวทางที่พอใจในการแก้ปัญหาได้ การประเมินข้อมูลนำเข้า (Input evaluation) ก็จะได้รับ การตัดสินใจดำเนินการ การประเมินข้อมูลนำเข้าจะต้องมียุทธศาสตร์หรือวิธีการประเมินที่เหมาะสม การทดสอบด้วยวิธีการต่าง ๆ จะต้องได้รับการพัฒนาขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้โครงการที่ได้รับการตรวจสอบข้อมูลนำเข้านี้เป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้ หลังจากนั้นก็ต้องมีการประเมินกระบวนการและผลผลิตหรือผลงานว่ากระบวนการทั้งสองชนิดนี้มีคุณค่าหรือไม่และมากน้อยเพียงใด ถ้ากระบวนการและผลผลิตได้รับการพิจารณาตัดสินว่าดี คุณค่าไม่คุ้มกับทุนและแรงงานที่ลงไปโครงการนั้นอาจได้รับการตรวจสอบใหม่อีกครั้งหรืออาจเลิกล้มไปเลยก็ได้ อย่างไรก็ตามถ้าโครงการนั้นมีกระบวนการและผลผลิตที่มีคุณค่าควรแก่การพึงพอใจ โครงการนั้นจะได้รับการแก้ไขปัญหาและสามารถสนับสนุนให้ดำเนินกิจการต่อไปได้

อนึ่งการประเมินโครงการตามกระบวนการของสตีฟเฟิลปีมหรือที่เรียกว่า CIPP MODEL ดังกล่าวแล้วเป็นกระบวนการที่มีลักษณะเป็นการวิเคราะห์ระบบ (System analysis) อย่างหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจใช้เป็นข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจว่าโครงการที่กำหนดขึ้นจะเป็นโครงการที่สามารถให้บริการต่อองค์การหรือต่อสังคมต่อไปได้อีกหรือไม่ จะมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เหมาะสมหรือเกิดคุณภาพในการดำเนินงานและการให้บริการในลักษณะเช่นใด การประเมินโครงการโดย CIPP MODEL เป็นวิธีการที่ได้รับการยอมรับและนิยมมากวิธีการหนึ่งในปัจจุบัน

การดำเนินงานของคณะกรรมการประเมินโครงการ

เมื่อคณะกรรมการประเมินโครงการไม่ว่าจะเป็นคณะกรรมการชุดเดียวหรือจำแนกเป็นอนุกรรมการย่อยหลายคณะ หรือเป็นคณะกรรมการถาวร หรือคณะกรรมการชั่วคราว ได้รับการแต่งตั้งแล้วการวางแผนเพื่อการดำเนินงานเป็นหน้าที่และภารกิจที่คณะกรรมการจะต้องจัดทำ การวางแผนเพื่อการประเมินโครงการสามารถกระทำได้ด้วยหลายวิธีการทั้งนี้ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการเช่นขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของคณะกรรมการ

ลักษณะของโครงการและองค์ประกอบอื่น ๆ อย่างไรก็ตามการประเมินโครงการมีขั้นตอนและแผนงานที่คณะกรรมการจะต้องจัดทำดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1: กำหนดจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ของการประเมิน

คณะกรรมการประเมินโครงการจะต้องกำหนดความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์การประเมินเป็นลำดับแรกเพราะวัตถุประสงค์เป็นทิศทางในการดำเนินงาน วัตถุประสงค์จะต้องเขียนอย่างชัดเจนและมีความเฉพาะเจาะจงมากที่สุด โดยจะต้องมีทั้งวัตถุประสงค์ระยะสั้น และวัตถุประสงค์ระยะยาวในการดำเนินงาน การดำเนินงานขั้นตอนแรกนี้คณะกรรมการจะต้องสามารถตอบคำถามดังต่อไปนี้

- อะไร คือ ความมุ่งหมายของการประเมินโครงการนี้
- วัตถุประสงค์ในการประเมินมีอะไรบ้าง
- ทำไม จึงต้องประเมินโครงการนี้

ขั้นที่ 2: การหาความต้องการในการประเมิน

หลังจากตอบคำถามในขั้นตอนแรกแล้ว คณะผู้ประเมินจะหาความจำเป็นในการประเมิน และสามารถลำดับความจำเป็นก่อนหลังในการประเมิน อย่างไรก็ตามในการหาความจำเป็นลำดับแรก ๆ นั้น คณะผู้ประเมินไม่ควรพิจารณาเฉพาะลำดับแรก ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นโดยทันที แต่ควรพิจารณาย้อนหลังไปบ้างว่าในระยะหนึ่งหรือสองปีที่ผ่านมาว่ามีความจำเป็นอื่นใดหรือไม่ ถ้ามีควรจะได้พิจารณาถึงความจำเป็นเหล่านั้นเสียก่อนอย่างละเอียดและรอบคอบ การหาความต้องการจำเป็นในการประเมิน และการจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของสิ่งที่ต้องประเมินเป็นการประหยัดทั้งเวลา เงิน วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน

ในขั้นตอนนี้นอกจากคณะกรรมการต้องหาความจำเป็นในการประเมินผลโครงการแล้ว โดยส่วนตัวของคณะกรรมการทุกคนจะต้องเตรียมตนให้พร้อม กล่าวคือมีความเข้าใจในจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ของการประเมินอย่างแจ่มชัดและที่สำคัญ คือ จะต้องมีความตั้งใจหรือเจตนาที่ดีต่อสิ่งที่ต้องประเมิน จึงจะสามารถทำให้การประเมินและผลของการประเมินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 3: การหาเครื่องมือและการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือ (Instruments) เป็นสิ่งสำคัญในการประเมินโครงการ เมื่อคณะกรรมการทราบความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการประเมินแล้ว คณะกรรมการจะต้องสร้างหรือเลือกหาเครื่องมือที่สอดคล้องมากที่สุดกับวัตถุประสงค์หรือสิ่งที่ต้องการประเมิน ในการสร้างหรือเลือกเครื่องมือนี้คณะกรรมการควรให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้รับรู้และถ้าเป็นไปได้จะต้องยอมรับ

เครื่องมือที่จะนำไปใช้นั้น หรือเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นและสร้างเครื่องมือร่วมกัน

เมื่อได้เครื่องมือที่ต้องการแล้วคณะผู้ประเมินจะต้องกำหนดเวลา (schedule) ในการนำเครื่องมือไปรวบรวมข้อมูลกำหนดเวลาควรต้องประกอบด้วยเวลาการปฐมนิเทศชี้แจงผู้เก็บข้อมูล การจัดเตรียมข้อมูล และการรวบรวมข้อมูล เป็นต้น

การรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่ง เพราะหากรวบรวมข้อมูลเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพแล้วย่อมมีผลกระทบต่อผลการประเมิน ฉะนั้นในการวางแผนเพื่อการรวบรวมข้อมูลคณะผู้ประเมินควร

- กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน
- ข้อมูลใดที่ต้องการเก็บรวบรวม
- จะเก็บข้อมูลเหล่านั้นอย่างไร
- จะเก็บข้อมูลเหล่านั้นเมื่อใด
- ใครจะเป็นผู้เก็บข้อมูลเหล่านั้น

ขั้นที่ 4: การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อข้อมูลได้รับการรวบรวมเป็นไปตามวิธีการและได้จำนวนที่ต้องการแล้วคณะกรรมการประเมินโครงการจะต้องตรวจสอบข้อมูลอย่างละเอียด และจำแนกข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องสอดคล้องและเป็นไปตามวัตถุประสงค์และรูปแบบของการประเมินที่ได้กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่งของการประเมินโครงการ ข้อมูลที่ได้รับอาจประกอบด้วยข้อมูลหลายประเภท รวมถึงความสมบูรณ์ของข้อมูลที่ได้ หากการวิเคราะห์เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ขาดหลักการในการวิเคราะห์ย่อมมีผลเสียหายต่อผลการประเมิน ฉะนั้น ในการวิเคราะห์ข้อมูลคณะผู้ประเมินจะต้องคำนึงถึง

- ประเภทและชนิดของข้อมูลที่จะรวบรวมต้องเป็นที่ตกลงและเห็นพ้องต้องกัน
- เครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจะต้องได้รับการตรวจสอบอย่างละเอียด

และรอบคอบ

- ข้อมูลที่ได้รับจะต้องจำแนกเป็นหมวดหมู่ และระบุได้ว่าเป็นข้อมูลที่เสริมหรือเป็นข้อมูลที่

- อุปสรรคต่อการดำเนินงาน
- วิธีการในการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องถูกกำหนดขึ้นไว้ล่วงหน้า

ขั้นที่ 5: การรายงานข้อมูลและการรายงานผล

เมื่อข้อมูลได้รับการวิเคราะห์แล้ว คณะกรรมการจะนำเสนอข้อมูลนั้นซึ่งถือว่าเป็นผลการประเมินโครงการนั่นเอง การกระทำเช่นนี้คณะผู้ประเมินจะต้องวางแผนในการนำเสนอข้อมูลซึ่งมีเนื้อหาที่สำคัญจะต้องรายงาน คือ วัตถุประสงค์ (Objectives) ในการประเมินวิธีการ (Procedures) ในการประเมินผล ผล (Results) ของการประเมินและการนำผลการประเมินไปใช้ (Implications) ให้เกิดประโยชน์ การนำผลการประเมินไปใช้นั้นจะต้องชี้ให้เห็นถึงจุดเด่น (Strength) และจุดด้อย (Weakness) ของผลเหล่านั้นและจะต้องชี้ให้เห็นด้วยว่าจะแก้ไขจุดด้อยได้อย่างไร และทำอย่างไรจึงจะทำให้จุดเด่นนั้น คงสภาพที่เป็นจุดเด่นอยู่เสมอ นอกจากนี้ การรายงานผลการดำเนินงานโครงการควรต้องแสดงถึงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโครงการบุคลากรและทรัพยากรที่ต้องใช้ ตลอดจนข้อมูลเพิ่มเติมที่ต้องการรวบรวมทั้งความผูกพันด้านงบประมาณและการเงิน

การรายงานผลการประเมินโครงการมีเป้าหมายที่สำคัญอย่างหนึ่งคือจะต้องให้ผู้ประเมินระดับสูงของหน่วยงานมีความเข้าใจและทราบโดยเร็วที่สุด ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจอย่างทันท่วงที การรายงานผลต่อผู้บริหารควรเป็นภาษาที่เข้าใจง่ายและกะทัดรัด ควรหลีกเลี่ยงภาษาสถิติหรือภาษาทางวิชาการที่ไม่จำเป็น

ขั้นที่ 6: การติดตามผล

เมื่อผลการประเมินได้นำไปใช้ จุดเด่นและจุดด้อยของผลงานได้รับการส่งเสริมและปรับปรุงเพื่อการดำเนินงานโครงการแล้ว โครงการอาจจะได้รับการพิจารณาให้ดำเนินงานต่อไป และการดำเนินงานควรปฏิบัติในรูปแบบเดิมโดยการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่เป็นอยู่และเปลี่ยนแปลงตามความจำเป็น แล้วทำการประเมินซ้ำอีกครั้งหนึ่งหากผลการประเมินเป็นที่พอใจและเป็นไปตามวัตถุประสงค์แล้ว โครงการนั้นย่อมถือได้ว่าเป็นโครงการที่ประสบความสำเร็จ

จากขั้นตอนที่ 6 ในการประเมินโครงการของคณะกรรมการประเมินโครงการดังกล่าวแล้ว อาจสรุปได้ว่า เป็นแผนการประเมินที่ผู้ประเมินใช้เป็นทิศทางในการดำเนินงานโดยจะต้องตอบคำถามเป็นลำดับขั้นดังต่อไปนี้

- ประเมินอะไร
- ประเมินไปทำไม
- ประเมินอย่างไร
- ประเมินเมื่อใด
- ประเมินโดยใคร

- เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างไร
- วิเคราะห์ข้อมูลอย่างไร
- นำเสนอข้อมูลอย่างไร
- รายงานผลการประเมินโดยใคร
- ผลการประเมินจะใช้ประโยชน์หรือมีประโยชน์อะไร

การประเมินโครงการมีความสำคัญต่อการกำหนดแผนงานหรือโครงการต่อเนื่องของหน่วยงาน ถ้าโครงการได้รับการประเมินผลอย่างมีระบบและเป็นไปตามขั้นตอนย่อมมีส่วนอันสำคัญต่อความถูกต้องและความเที่ยงตรงของผลการดำเนินงานโครงการซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้บริหารหน่วยงานว่าภารกิจหรือการดำเนินงานของหน่วยงานควรจะได้รับ การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาไปในทิศทางใด อาจกล่าวได้ว่าปัจจัยหนึ่งที่มีผลกระทบต่อความอยู่รอดขององค์การคือการประเมินผลโครงการอย่างเป็นระบบและผลของการประเมินโครงการมีความถูกต้อง

สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นกระบวนการในการตรวจสอบ และวิเคราะห์ส่วนสำคัญของโครงการซึ่งได้แก่ ข้อมูลนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process หรือ Transactions) และผลงาน (Outputs หรือ Outcomes) ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งนี้เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของโครงการทั้งหมดโดยส่วนรวมให้ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด อย่างไรก็ตามการประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่อาจมีความสลับซับซ้อนแล้วแต่ลักษณะของโครงการที่ต้องประเมิน และมีความละเอียดอ่อนที่ต้องใช้การพิจารณาและความละเอียดรอบคอบในการดำเนินการ และการตัดสินใจ ฉะนั้น จึงมีสิ่งสำคัญหรือแนวคิดที่สำคัญซึ่งผู้ประเมินโครงการจะต้องคำนึงถึงจึงจะทำให้การประเมินโครงการบรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการอย่างแท้จริง สิ่งสำคัญดังกล่าวได้แก่ ข้อเท็จจริง คุณประโยชน์ ความถี่ ข้อมูลย้อนกลับ ความผูกพัน ความน่าเชื่อถือ วัตถุประสงค์ มาตรฐาน ความจำเป็น และคุณค่า ซึ่งสามารถอธิบายพอสังเขปได้ดังนี้

ข้อเท็จจริง (Evidence) หมายความว่ารายละเอียด และข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้จากการประเมินโครงการทุกชนิดต้องใช้เวลา แรงงาน และทุนทรัพย์เป็นจำนวนมากในการจัดตั้งและดำเนินงาน ความผิดพลาดในการวิเคราะห์รายละเอียดและข้อเท็จจริงที่จำเป็น อาจนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาดหรือขาดประสิทธิภาพ และทำให้โครงการที่กำหนดขึ้นหรือกำลังดำเนินงานอยู่นั้นขาดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ หรืออาจล้มเหลวโดยสิ้นเชิง ฉะนั้น การประเมินโครงการจะต้องได้รายละเอียดที่เป็นจริง และมีเหตุผลอย่างเพียงพอ

คุณประโยชน์ (Benefit) หมายความว่าในการประเมินโครงการนั้นจะต้องคำนึงด้วยการลงทุนกับผลประโยชน์ที่จะได้รับคุ้มกันหรือไม่ ถ้าเป็นการประเมินโครงการที่ไม่ให้ประโยชน์กับสังคมโดยรวมก็ไม่ควรลงทุน เพราะการประเมินผลโครงการนั้นมักจะต้องเสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ถ้าประเมินแล้วผลที่ได้ไม่เกิดประโยชน์ หรือเป็นผลที่ไม่อาจเชื่อถือได้ การประเมินโครงการนั้นจะเป็นการสูญเปล่า ฉะนั้นการประเมินโครงการทุกโครงการ และทุกครั้งที่จะต้องประเมิน ผู้ประเมินจะต้องคำนึงถึงความคุ้มทุน หรือผลประโยชน์ที่จะได้รับเป็นสำคัญ จึงจะทำให้คุณภาพของการประเมินเป็นไปตามความมุ่งหวังที่ต้องการ และเป็นวิธีการประเมินโครงการที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

ความถี่ (Frequency) หมายความว่าในการประเมินโครงการควรจะมี ความถี่ในการรวบรวมข้อมูลบ่อยครั้งเพียงใด ย่อมต้องขึ้นอยู่กับลักษณะของโครงการเป็นสำคัญ หากเป็นโครงการระยะยาว การเก็บข้อมูลจะต้องได้รับการกำหนดไว้เป็นระยะอาจเป็นทุก ๖ เดือน ทุกรอบปี หรือแล้วแต่ความเหมาะสม แต่จะต้องมีการเก็บรวบรวม และการวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลมีความเป็นจริงทันสมัย จึงจะทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความถูกต้อง ฉะนั้นจึงอาจจะกล่าวได้ว่าความถี่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่มีหน้าที่ ในการประเมินโครงการจะต้องคำนึงถึง

ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) หมายความว่าในการประเมินโครงการนั้นผู้ประเมินจะต้องพิจารณาข้อมูลย้อนกลับต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อจะได้ปรับปรุงโครงการได้ทันที่ ข้อมูลย้อนกลับอาจเป็นอุปสรรค ปัญหา ผลดีหรือผลเสียต่าง ๆ อันเกิดจากการดำเนินงานโครงการ ถ้าเป็นข้อมูลย้อนกลับที่ไม่ดีผู้ประเมินโครงการก็จะวิเคราะห์และนำเสนอต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจเพื่อการปรับปรุงแก้ไขหรืออาจตัดสินใจเลิกโครงการนั้น ถ้าเป็นข้อมูลย้อนกลับที่ดีผู้ประเมินโครงการก็จะวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำเสนอต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจเพื่อการปรับปรุงโครงการให้ดียิ่งขึ้น ฉะนั้น ข้อมูลย้อนกลับจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ประเมินโครงการและผู้บริหารโครงการจะต้องคำนึงถึงอย่างมากอย่างหนึ่ง

ข้อผูกมัด (Commitment) หมายความว่าในการประเมินผลโครงการจะต้องมีบุคคลที่ได้รับผลกระทบและบุคคลที่จะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับดำเนินงาน รวมทั้งบุคคลที่จะต้องนำผลการประเมินโครงการไปใช้ จะต้องเป็นผู้ที่มีพันธะหรือผูกพันกับการประเมินโครงการโดยตลอด ทั้งนี้เพื่อให้ผลของการประเมินโครงการที่ความเชื่อมั่นหรือไม่ลำเอียง และผลของการประเมินโครงการสามารถนำไปใช้ได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ เพราะทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบและยอมรับร่วมกัน ดังนั้น การผูกมัดบุคคลหลายฝ่ายให้มีส่วนร่วมย่อมเป็นสิ่งสำคัญของกระบวนการประเมินผลโครงการ

ความเป็นปรนัย (Objectivity) หมายความว่า การประเมินผลโครงการที่ดีนั้นจะต้องมีความเป็นปรนัยหรือความตรงไปตรงมาสูง และความเป็นปรนัยจะเกิดขึ้นได้ย่อมต้องอาศัยบุคคลภายนอก หรือผู้เชี่ยวชาญในการประเมินเป็นผู้เข้ามีส่วนร่วมและช่วยเหลือในการประเมิน ผู้เชี่ยวชาญอาจเป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยหรือจากสถาบันที่ที่มีความชำนาญด้านการประเมินโครงการโดยเฉพาะ ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นบุคคลภายนอกองค์การนอกจากจะช่วยจัดการประเมินด้วยการคิดและนึกฝันเอาเอง หรือความลำเอียงของผู้ประเมินภายในองค์การแล้ว ยังจะให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ฉะนั้นผู้ประเมินโครงการพึงระลึกเสมอว่าความเป็นปรนัยหรือความตรงไปตรงมาของการประเมินโครงการนั้นเกิดจากการประเมินของผู้รู้ หรือผู้เชี่ยวชาญอีกประการหนึ่ง

วัตถุประสงค์ (Objective) หมายความว่า การประเมินโครงการจะต้องมีวัตถุประสงค์และรายละเอียดในการดำเนินงานอย่างชัดเจน อาจกล่าวได้ว่าการประเมินโครงการที่มีวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพิจารณาตัดสินใจในการดำเนินงานโครงการผิดพลาด ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ไม่เพียงแต่จะช่วยให้การประเมินโครงการเป็นไปด้วยดีมีประสิทธิภาพเท่านั้น ยังจะช่วยการดำเนินงานโครงการหรือการพัฒนาโครงการในลักษณะต่าง ๆ เป็นไปด้วยดี พึงระลึกเสมอว่า โครงการเป็นจำนวนมากเมื่อดำเนินการแล้วก่อให้เกิดคุณประโยชน์อย่างมาก เพราะความชัดเจนในวัตถุประสงค์ของโครงการเหล่านั้น

มาตรฐาน (Standards) หมายความว่า ในการประเมินโครงการจะต้องมีมาตรฐานที่สามารถนำเอาผลงานที่เกิดขึ้นไปเปรียบเทียบได้ มาตรฐานที่ใช้เปรียบเทียบมี 2 ลักษณะ คือ มาตรฐานที่เป็นเกณฑ์แน่นอนหรือเป็นเกณฑ์ตายตัว (Absolute standard) ซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดขึ้นแล้วเปลี่ยนแปลงยาก บางทีเรียกมาตรฐานชนิดนี้ว่า มาตรฐานแห่งความเป็นเลิศ (Standard of Excellence) ส่วนมาตรฐานอีกลักษณะหนึ่งเรียกว่า มาตรฐานทั้งสองลักษณะนี้จะต้องกำหนดโดยบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการประเมินผลโครงการ บุคคลทั่วไปไม่สามารถกำหนดเกณฑ์มาตรฐานได้

ความสอดคล้องสัมพันธ์ (Relevance) หมายความว่า ข้อมูลที่เก็บรวบรวมและได้รับการคัดเลือกจะต้องสอดคล้องหรือเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ และจะต้องสอดคล้องสัมพันธ์กับโครงการที่ต้องการประเมินด้วย นั่นคือการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องเป็นไปตามความเป็นจริงของข้อมูลนำเข้า (Inputs) ที่จะต้องใช้ จะต้องเหมาะสมกับกระบวนการ (Transactions) ในการดำเนินงาน และเกิดผลงาน (outcomes) ตามที่ได้คาดหวังไว้ของโครงการ ฉะนั้นข้อมูลที่เป็นและสอดคล้องกับโครงการจึงเป็นปัจจัยที่ผู้ประเมินโครงการจะต้องคำนึงถึงในการประเมินโครงการ

ค่านิยม (Values) หมายความว่าในการพิจารณาตัดสินใจโครงการนั้นควรจะต้องเป็นไปตามคุณค่าอันเหมาะสมของข้อมูลข้อตกลงและข้อผูกมัดที่ต่อเนื่องกัน การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นองค์ประกอบอันสำคัญของกระบวนการประเมินโครงการ และส่วนประกอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของกระบวนการประเมินผลโครงการคือ “ค่านิยม” ของผู้ประเมินโครงการ ผู้ประเมินโครงการบางคนเน้นการวิพากษ์วิจารณ์โครงการเป็นหลัก แต่ผู้ประเมินบางคนเน้นทักษะในการกระทำเป็นหลัก การเน้นการกระทำเป็นหลักเป็นการพิจารณาถึงคุณค่าและความเหมาะสมของข้อมูล พิจารณาถึงข้อตกลงและข้อผูกมัดในการกระทำที่ยอมรับร่วมกัน การพิจารณาตัดสินใจโครงการด้วยวิธีนี้ย่อมจะเป็นวิธีที่สามารถปรับปรุงแก้ไขโครงการได้ดีกว่าการพิจารณาจากการวิจารณ์โครงการแต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งจะไม่ให้แนวทางในการแก้ไขปรับปรุงโครงการที่แน่นอนและชัดเจน

สิ่งสำคัญดังที่กล่าวแล้ว ล้วนเป็นปัจจัยที่จำเป็นอันมีผลต่อคุณภาพของการประเมินโครงการ และมีผลต่อคุณภาพในการตัดสินใจการดำเนินโครงการ เพราะการประเมินโครงการเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคน สภาพแวดล้อมต่างๆ รวมทั้งความรู้สึกนึกคิดของคนในหลายรูปแบบและหลายลักษณะ ซึ่งอาจเป็นทั้งความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของกลุ่มคนเหล่านั้น ฉะนั้นผู้ประเมินโครงการหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคำนึงถึงและวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ อย่างพินิจพิจารณาเป็นที่สุด ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินโครงการ และการประเมินผลโครงการมีความเป็นไปได้ และผลงานที่เกิดขึ้นมีความถูกต้องน่าเชื่อถือ สมดังความต้องการและเจตนารมณ์ของผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายที่เห็นว่า การประเมินผลโครงการมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ๓ ประการ คือ เพื่อการบริหารและการจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพขึ้น เพื่อการวางแผนและการกำหนดนโยบายที่ถูกต้อง และวัตถุประสงค์สุดท้ายคือ เพื่อการทดสอบสมมติฐานทางสังคมศาสตร์อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาเฉพาะอย่างหรือบางอย่างได้ ซึ่งวัตถุประสงค์ทั้งสามจะบรรลุได้ย่อมต้องใช้ปัจจัยที่สำคัญดังที่กล่าวแล้ว และจะต้องใช้ปัจจัยเหล่านั้นอย่างพินิจพิเคราะห์ โดยเลือกใช้ตามความจำเป็น และเท่าที่สามารถจะใช้ได้เท่านั้น จึงจะทำให้ผลของการประเมินโครงการมีคุณประโยชน์ต่อการตัดสินใจอย่างแท้จริง

ปัญหาของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการมีลักษณะคล้ายกับการทำการวิจัย กล่าวคือประกอบด้วยกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำข้อมูลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามที่ต้องการ ดังนั้นปัญหาของการประเมินโครงการกับปัญหาการวิจัยจึงอาจมีส่วนที่คล้ายคลึงกันอยู่บ้าง อย่างไรก็ตามหากจะพิจารณาในส่วนประกอบของการประเมินโครงการว่าจะประกอบไปด้วยข้อมูลนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) และผลงาน (Outputs) แล้วอาจกล่าวได้

ว่าแต่ละส่วนประกอบมีส่วนที่ทำให้เกิดปัญหาได้ และปัญหาที่เกิดขึ้นอาจมีผลทำให้โครงการที่ดำเนินอยู่หยุดชะงัก ล้มเหลว หรือมีผลทำให้โครงการที่สำเร็จแล้วนั้นได้ผลโดยไม่เป็นที่ยอมรับได้

ปัญหาอันเกิดจากข้อมูลนำเข้า ข้อมูลนำเข้าในการประเมินโครงการมีมากมายทั้งนี้แล้วแต่ลักษณะของโครงการ และลักษณะหรือความซับซ้อนของการประเมิน ข้อมูลนำเข้าที่มีส่วนทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการประเมินอาจแจกแจงได้ดังนี้

1. การขาดแคลนงบประมาณที่จะต้องใช้เพื่อการประเมินโครงการ
2. ความไม่เพียงพอ และความไม่เหมาะสมของผู้ที่จะทำหน้าที่ในการประเมินโครงการ
3. การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการประเมินโครงการ
4. การขาดหลักการในการบริหารและการประเมินโครงการ

ปัญหาอันเกิดจากกระบวนการ กระบวนการประเมินโครงการเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่ง เพราะเปรียบเสมือนกับเครื่องมือหรือเครื่องจักรที่จะต้องทำหน้าที่กลั่นกรองข้อมูลนำเข้าซึ่งเป็นวัตถุดิบให้เป็นผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ที่มีคุณประโยชน์ต่อสังคมและบุคคลทั่วไป กระบวนการมีส่วนทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการประเมินโครงการได้หลายลักษณะดังเช่น

1. ความไม่ชัดเจนและเหมาะสมในวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ
2. การใช้รูปแบบการประเมินที่ไม่เหมาะสมกับลักษณะของโครงการ
3. ประเมินเฉพาะจุดใดจุดหนึ่งของโครงการเท่านั้นหรือประเมินผลสุดท้าย หรือผลสำเร็จของโครงการเพียงอย่างเดียว จึงทำให้การสรุปผลการประเมินขาดความชัดเจน หรือขาดความถูกต้องเท่าที่ควรจะเป็น
4. ขาดการประสานงานที่ดีระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการและการประเมินโครงการหรือระหว่างผู้ประเมินกับผู้ดำเนินงานโครงการ

ปัญหาอันเกิดจากผลงาน การกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด หากได้รับการดำเนินงานจนบรรลุถึงความสำเร็จแล้วแต่ผลของการกระทำนั้นมิได้ถูกนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ย่อมถือได้ว่าเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า หรือเป็นการกระทำที่เกิดการสูญเปล่าอย่างสิ้นเชิง ผลของการประเมินโครงการมีลักษณะเช่นเดียวกันหากมิได้รับการนำไปใช้ย่อมไม่เกิดประโยชน์อันใดที่จะต้องมีการประเมินโครงการ ปัญหาอันเกิดจากผลงานอาจจำแนกได้ดังนี้

1. ผลงานการประเมินโครงการขาดความน่าเชื่อถือต่อการที่จะต้องนำไปใช้หรือเพื่อการตัดสินใจ

2. ผลการประเมินได้รับการบิดเบือนจากความเป็นจริงครั้งนำไปใช้จึงไม่เกิดผลดีต่อการบริหารโครงการและก่อให้เกิดปัญหาต่อองค์การโดยส่วนรวม

3. ผลของการประเมินมักถูกละเลยจากผู้บริหารที่จะต้องนำไปใช้เพื่อการปรับปรุงงานของตนให้ดีขึ้นคิดเพียงว่าการประเมินเป็นผลงานอย่างหนึ่งที่หน่วยงานของตนน่าจะทำได้เพื่อเป็นผลงานของหน่วยงานมากกว่าจะคิดว่าการประเมินเป็นการกระทำเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาหน่วยงานโดยส่วนรวมให้ดีขึ้น

4. ผลของการประเมินไม่สอดคล้อง หรือเบี่ยงเบนไปจากวัตถุประสงค์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้มากเกินไป ทำให้การประเมินนั้นสูญเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานเป็นจำนวนมาก และการที่จะปรับผลการประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในภายหลังเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก

ปัญหาและอุปสรรคในการประเมินโครงการดังที่กล่าวแล้วเป็นเพียงตัวอย่างที่ผู้ประเมินโครงการจะต้องคาดการณ์ พิจารณาอย่างรอบคอบ และจะต้องคำนึงถึงทุกครั้งในการวางแผนประเมินโครงการ การที่ผู้ประเมินโครงการสามารถทราบและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นเสียก่อนเป็นการล่วงหน้า ย่อมทำให้ผลของการประเมินโครงการมีความน่าเชื่อถือและนำไปสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องในที่สุด

ประเภทของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการอาจแบ่งได้หลายประเภท แต่ที่นิยมกันแบ่งได้ 2 ประเภท คือ (ไพศาล หวังพานิช, 2533, หน้า 73 -74)

1. แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการประเมินหรือยึดความต้องการในการประเมินเป็นหลัก มี 2 ประเภท คือ

1.1 การประเมินความก้าวหน้าของโครงการ (Formative Evaluation) หรือการประเมินระหว่างดำเนินโครงการ การประเมินประเภทนี้มุ่งตรวจสอบ ควบคุม กำกับ ดูแลการดำเนินการ ตลอดจนศึกษาความก้าวหน้า ปัญหา ข้อบกพร่องต่างๆ ของโครงการเพื่อประโยชน์ของการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

1.2 การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) หรือการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการประเมินประเภทนี้เป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการแล้ว ซึ่งจะทำให้ได้ทราบถึงผลที่ได้รับที่เกิดขึ้น บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่

2. แบ่งตามลำดับการบริหารโครงการมี 3 ประเภท คือ

2.1 การประเมินก่อนเริ่มโครงการ (Pre-Evaluation) เป็นการประเมินสภาพความพร้อม ความเหมาะสม ความจำเป็น ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ รวมถึงการประเมินตัวโครงการที่กำหนดขึ้นด้วย

2.2 การประเมินขณะดำเนินการ (Midterm-Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ของโครงการ โดยมีเป้าหมายเพื่อตรวจสอบการดำเนินงานตามแผน ตลอดจนความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ หรือกล่าวได้ว่า เป็นการประเมินความก้าวหน้าของโครงการนั่นเอง

2.3 การประเมินหลังดำเนินการ (Final-Evaluation) จัดเป็นการประเมินผลสรุป ซึ่งกระทำในระยะสิ้นสุดโครงการ โดยมักให้ความสนใจในผลผลิต (Output) ผลที่ได้รับ (Effect) และผลกระทบ (Impact) ของโครงการ

รูปแบบของการประเมินโครงการ

รูปแบบของการประเมินโครงการ หมายถึง กรอบหรือแนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับกระบวนการและวิธีการประเมินผล รูปแบบการประเมินผลโครงการแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. รูปแบบที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลัก กล่าวคือ ในการประเมินจะยึดถือเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายเป็นหลักสำคัญ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ รูปแบบการประเมินของแฮมมอนด์
2. รูปแบบที่ยึดหลักเกณฑ์ภายนอกเป็นหลัก เป็นรูปแบบที่ใช้ตัดสินคุณค่า ได้แก่ รูปแบบการประเมินของสคริฟเวน รูปแบบการประเมินของสเตด
3. รูปแบบที่ยึดเกณฑ์ภายในเป็นหลัก ได้แก่ รูปแบบการประเมินของสมาคมภาคกลางและภาคเหนือของอเมริกา
4. รูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจ เป็นรูปแบบการประเมินที่ช่วยในการหาข้อมูล เพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ได้แก่ รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม รูปแบบการประเมินของอัลคิน และรูปแบบการประเมินของโพรวัล

ในการประเมินผลครั้งนี้ ผู้ประเมินต้องการทราบผลการจัดทำโครงการ ตั้งแต่ก่อนเริ่มจัดทำโครงการ การกำหนดกิจกรรมในโครงการ การดำเนินโครงการ จนกระทั่งการปฏิบัติงานในโครงการว่าประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ มีปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอย่างไร เพื่อที่จะนำผลการประเมินไปพัฒนาปรับปรุงและบริหารโครงการ ให้มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการที่ตั้งไว้ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม ซึ่งก็มีรูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP MODEL)

รูปแบบของการประเมินโครงการแบบ CIPP MODEL

รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP MODEL) เป็นการนำเสนอโดยสตัฟเฟิลบีม และคณะแบบจำลองประเภทนี้ไม่เพียงแต่ประเมินว่า บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่เท่านั้น แต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้รายละเอียดต่าง ๆ เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการอีกด้วยกรอบแนวคิด

ในการประเมินแบบชิปปี้ จึงเป็นที่นิยมใช้กัน ทั้งนี้เพราะนักประเมินจะได้ข้อดี ข้อบกพร่อง และ ประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสม ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารเป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่ายและสะดวกในการ ปฏิบัติ (จำเนียร สุขหลาย และคณะ, 2540, หน้า 207)

คำว่า CIPP นั้นมาจากคำย่อของส่วนประกอบต่าง ๆ ของโครงการที่จะทำการประเมิน ได้แก่ (รัตนะ บัวสนธ์, 2540, หน้า 110 –112)

Context Evaluation การประเมินสภาวะแวดล้อมของโครงการ ซึ่งหมายถึง การประเมิน เกี่ยวกับสิ่งที่จะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นสิ่งที่อยู่ ภายนอกโครงการแต่มีผลสำคัญในการช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นสิ่งที่อยู่ ภายนอกโครงการแต่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ ได้แก่ ความต้องการชุมชน และกลุ่มเป้าหมายที่จะรับบริการจากโครงการ จำนวนประชากร กระแสทิศทางของสังคม และ การเมือง สภาพเศรษฐกิจและปัญหาของชุมชน ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานระดับบนและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

Input Evaluation การประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ หมายถึง การประเมินทรัพยากร ที่จำเป็นสำหรับการนำมาใช้ในการดำเนินโครงการ กำลังคน หรือจำนวนบุคคลที่ต้องใช้ งบประมาณและแหล่งเงินที่สนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ อาคารสถานที่ เครื่องมือและครุภัณฑ์ การประเมินปัจจัยนำเข้าจะช่วยพิจารณาตัดสินใจว่า โครงการนั้น ๆ มีความเหมาะสม เป็นไปได้ ในทางปฏิบัติที่จะทำให้วัตถุประสงค์ของโครงการบรรลุหรือไม่ และช่วยให้เกิดการวางแผนการ จัดกิจกรรมของโครงการได้อย่างเหมาะสม

Process Evaluation การประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการ เป็นการประเมิน เกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมของโครงการ การนำปัจจัยเข้ามาใช้เหมาะสมมากน้อยเพียงไร เป็นไปตามลำดับขั้นตอนหรือไม่ กิจกรรมที่จัดขึ้นจะก่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของ โครงการหรืออุปสรรคใด ๆ เกิดขึ้น เพื่อจะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการ ดำเนินงานให้รัดกุมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

Product Evaluation การประเมินผลผลิตของโครงการเป็นการประเมินเกี่ยวกับผลที่ ได้รับทั้งหมดจากการดำเนินโครงการว่าได้ผลมากน้อยเพียงไร เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของ โครงการที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลจะมีการนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่ กำหนดไว้จะเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ การประเมินส่วนนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อการตัดสินใจปรับปรุงขยายโครงการไปใช้อย่างต่อเนื่องต่อไป และเพื่อล้มเลิกโครงการ

โดยสรุป การประเมินในแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กันกับวัตถุประสงค์ของการประเมิน และการตัดสินใจ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

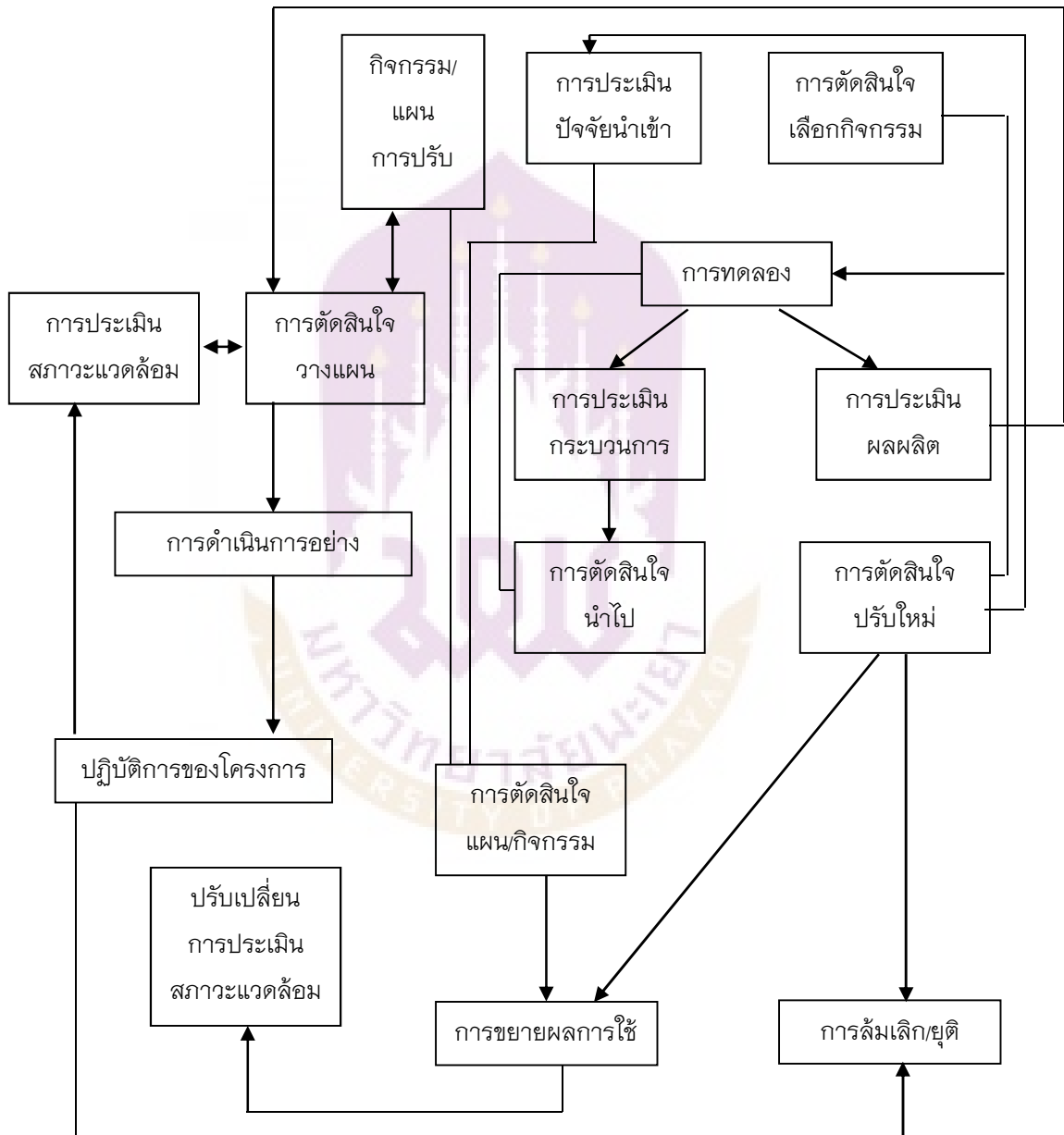
ภาพ 5 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจในรูปแบบของการประเมินแบบชิปปี้

อย่างไรก็ตามรูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ นี้ ภายหลังได้มีนักประเมินโครงการปรับปรุงยุคต้นเอาการประเมินผลกระทบของโครงการ (Impact Evaluation) เข้าร่วมด้วยจึงกลายเป็นรูปแบบการประเมิน CIPPI

Impact Evaluation การประเมินผลกระทบของโครงการ หมายถึง การประเมินผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากผลผลิตของโครงการหรือผลผลิตของโครงการก่อให้เกิดผลอื่น ๆ ตามมาซึ่ง

ผลอื่นๆ นี้เราสามารถกำหนดหรือระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของโครงการ ผลกระทบของโครงการอาจเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ

จากแนวคิดการประเมินที่สตีฟเฟิลปีมและคณะได้นำเสนอไว้ เขาได้สร้างรูปแบบการประเมิน CIPP ทั้งระบบ ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพ 6 แสดงรูปแบบการประเมินแบบซีบีพี

จากภาพการประเมินแบบซิปป์แสดงให้เห็นว่า การประเมินผลโครงการเป็นกระบวนการที่ต้องกระทำกันอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ ซึ่งการประเมินในแต่ละส่วนก็มีวัตถุประสงค์การประเมินต่างกันและก่อให้เกิดกิจกรรมสืบเนื่องจากการประเมินต่างกันตามไปด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จงชัย พาบุ (2535) เปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการเกี่ยวกับมาตรฐานห้องสมุดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ฉบับร่าง พ.ศ. 2530 ผลการวิจัยพบว่า (1) ความคิดเห็นของข้าราชการโดยส่วนรวมและจำแนกตามสถานภาพและสถานที่ตั้ง เกี่ยวกับมาตรฐานห้องสมุดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ฉบับร่าง พ.ศ. 2530 โดยส่วนรวมและในแต่ละด้านอยู่ในระดับเห็นด้วย ยกเว้น ผู้บริหารมีความคิดเห็นด้วยอย่างยิ่งในด้านบุคลากร และบรรณารักษ์มีความคิดเห็นด้วยอย่างยิ่งในด้านหน้าที่ความรับผิดชอบ ด้านการบริการและความร่วมมือระหว่างห้องสมุดและด้านบุคลากร (2) ข้าราชการที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรฐานห้องสมุดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) ข้าราชการที่อยู่ในสถานที่ตั้งแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรฐานห้องสมุดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลแตกต่างกันที่ระดับ .05 (4) มีปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

สุลัดดา เสาวรส (2544) ศึกษาการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู เปรียบเทียบกับมาตรฐานขั้นต่ำห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2535 ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการห้องสมุดโรงเรียนโดยส่วนรวมและจำแนกตามสถานภาพและขนาดของโรงเรียนเห็นว่า การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู โดยส่วนรวมและเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง คณะกรรมการห้องสมุดของโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันเห็นว่า มีการดำเนินงานของห้องสมุดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยส่วนรวมและเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่คณะกรรมการที่มีสถานภาพต่างกันเห็นว่า มีการดำเนินงานห้องสมุดโดยส่วนรวมและเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อมรรัตน์ ศรีปทุมามารักษ์ (2544) ศึกษาเปรียบเทียบสภาพห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิกับเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2535 ผลการวิจัยสภาพห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ปัจจัยด้านบุคลากรพบว่า ห้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีคณะกรรมการห้องสมุด (ร้อยละ 43.01) มีบรรณารักษ์จำนวน 1 คน (ร้อยละ 67.20) และมีนักเรียนช่วยงานห้องสมุด

(ร้อยละ 54.84) ด้านวัสดุสารนิเทศ พบว่า ส่วนใหญ่มีพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ร้อยละ 39.79) สารานุกรม (ร้อยละ 94.09) หนังสือสารคดี (ร้อยละ 94.62) หนังสือสารบันเทิง (ร้อยละ 91.94) หนังสือภาพ (ร้อยละ 93.01) หนังสืออ่านเพิ่มเติม (ร้อยละ 99.46) เอกสารหลักสูตร (ร้อยละ 97.31) ส่วนคู่มือและแผนการสอนมีครบทุกชั้น และทุกกลุ่มประสบการณ์ ห้องสมุดส่วนใหญ่ไม่ได้บอกรับวารสารและหนังสือพิมพ์ (ร้อยละ 88.17 และ 56.45 ตามลำดับ) มีจำนวนหนังสือเฉลี่ยน้อยกว่า 5 เล่ม ต่อนักเรียน 1 คน (ร้อยละ 72.58) และวัสดุไม่ตีพิมพ์ พบว่า ห้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่มีแผนที่ประเทศไทยและรูปภาพ (ร้อยละ 63.64 และ 51.08 ตามลำดับ) ด้านอาคารสถานที่ พบว่าส่วนใหญ่มีขนาด 1 ห้องเรียน (ร้อยละ 40.86) สภาพห้องสมุดมีการถ่ายเทอากาศดีพอสมควร (ร้อยละ 55.79) มีแสงสว่างภายในห้องสมุดพอสมควร (ร้อยละ 61.75) และมีความสะอาดปานกลาง (ร้อยละ 72.98) ด้านครุภัณฑ์ พบว่าห้องสมุดขนาด 1 ห้องเรียน ส่วนใหญ่มีที่นั่งน้อยกว่า 24 ที่นั่ง (ร้อยละ 23.66) มีโต๊ะเก้าอี้สำหรับบรรณารักษ์ จำนวน 1 ชุด (ร้อยละ 72.58) มีชั้นหนังสือและชั้นวารสาร (ร้อยละ 97.85 และ 75.27 ตามลำดับ) มีที่วางหนังสือพิมพ์จำนวน 1 ที่ (ร้อยละ 67.74) มีป้ายนิเทศ (ร้อยละ 33.87) และมีที่สำหรับยืมคืน (ร้อยละ 52.69) ด้านงบประมาณ พบว่า ห้องสมุดโรงเรียนทั้งหมดได้รับงบประมาณจากทางราชการ (ร้อยละ 100.00) ด้านการดำเนินงาน พบว่า คณะกรรมการห้องสมุดส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่โดยการเสนอความคิดเห็นในการพัฒนาห้องสมุดเป็นบางครั้ง (ร้อยละ 82.08) บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ได้จัดทำแผนปฏิบัติงานเป็นลายลักษณ์อักษรและเสนอผู้บริหารเพื่อขอความเห็นชอบ (ร้อยละ 53.23) ในด้านการปฏิบัติงานเทคนิค บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติงานดังต่อไปนี้คือ การเลือกและการจัดหาวัสดุสารนิเทศเข้าห้องสมุด (ร้อยละ 48.92) การทำบัตรรายการหนังสือ (ร้อยละ 93.55) การซ่อมหนังสือ (ร้อยละ 48.39) การทำกฤตภาค (ร้อยละ 60.22) และการทำบรรณนิทัศน์ (ร้อยละ 58.06) งานด้านบริการ บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ไม่ได้ปฏิบัติงาน การทำบรรณนิทัศน์ (ร้อยละ 53.76) การจัดทำบรรณานุกรมเฉพาะเรื่อง (ร้อยละ 55.91) และงานที่ส่วนใหญ่จัดทำเป็นประจำ คือ การบริการให้อ่านอย่างเสรี (ร้อยละ 88.17) ห้องสมุดส่วนใหญ่มีนักเรียนช่วยงานห้องสมุดทุกวันที่เปิดให้บริการ (ร้อยละ 67.63) ด้านผลที่ได้รับ พบว่า ครูส่วนใหญ่ใช้บริการห้องสมุดนาน ๆ ครั้ง และใช้สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง (ร้อยละ 34.74 และ 34.79 ตามลำดับ) ส่วนใหญ่ไม่มีนักเรียนยืมหนังสือในแต่ละวัน (ร้อยละ 36.58) และศิษย์เก่าไม่เคยมาใช้บริการ (ร้อยละ 84.94)

การเปรียบเทียบสภาพห้องสมุดโรงเรียนกับเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ห้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา ในด้านจำนวนบรรณารักษ์ (ร้อยละ 51.61) นักเรียนช่วยงานห้องสมุด

(ร้อยละ 84.95) เอกสารหลักสูตร (ร้อยละ 91.94) หนังสือแบบเรียน (ร้อยละ 64.52) ขนาดห้องสมุด (ร้อยละ 73.66) สภาพห้องสมุด (ร้อยละ 89.12) งบประมาณ (ร้อยละ 100.00) บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการห้องสมุด (ร้อยละ 52.69) การจัดทำแผนปฏิบัติงานประจำปีของบรรณารักษ์ (ร้อยละ 53.23) การปฏิบัติงานบริการของบรรณารักษ์ (ร้อยละ 64.52) การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน (ร้อยละ 66.13) การมอบหมายให้นักเรียนช่วยงานห้องสมุด (ร้อยละ 89.25) และบทบาทหน้าที่ของนักเรียนช่วยงานห้องสมุด (ร้อยละ 73.66) การเปรียบเทียบสภาพห้องสมุดโรงเรียนที่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำตามขนาดโรงเรียน จากการเปรียบเทียบสภาพห้องสมุดโรงเรียนที่ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ด้านปัจจัย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในประเด็นต่อไปนี้ ด้านบุคลากร ได้แก่ คณะกรรมการห้องสมุดและบรรณารักษ์ ด้านวัสดุสารนิเทศ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน และจำนวนหนังสือเฉลี่ยต่อนักเรียน 1 คน ด้านอาคารสถานที่ ได้แก่ ขนาดห้องสมุด ด้านครุภัณฑ์ ได้แก่ ที่วางหนังสือพิมพ์ ตู้บัตรรายการ ที่สำหรับยืมและที่เก็บกฤตภาค ครุภัณฑ์และอุปกรณ์ซ่อมหนังสือ ด้านการดำเนินงาน ได้แก่ บทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติงานบรรณารักษ์ในงานเทคนิค และการจัดกิจกรรมรายเดือนและด้านผลที่ได้รับ ได้แก่ นักเรียนที่ยืมหนังสือห้องสมุด และการใช้บริการห้องสมุดของศิษย์เก่าและผู้ปกครอง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การประเมินโครงการครั้งนี้ เป็นการติดตามประเมินผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี เพื่อให้การประเมินบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินที่กำหนดไว้ ผู้ประเมินได้ดำเนินการ ดังนี้

1. รูปแบบที่ใช้ในการประเมิน
2. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบที่ใช้ในการประเมิน

ในการประเมินโครงการครั้งนี้ ผู้ประเมินได้นำเอาแบบการประเมินชิปปี้ (Cipp Model) มาใช้ในการประเมิน ซึ่งประกอบด้วย

1. การประเมินด้านสภาพแวดล้อมโครงการ (C: Context Evaluation)
2. การประเมินด้านปัจจัยนำเข้าโครงการ (I: Input Evaluation)
3. การประเมินด้านกระบวนการดำเนินโครงการ (P: Process Evaluation)
4. การประเมินด้านผลผลิตโครงการ (P: Product Evaluation)

ผู้ประเมินได้กำหนดวัตถุประสงค์การประเมิน ประเด็น/ตัวแปร แหล่งข้อมูล การรวบรวมข้อมูล/เครื่องมือใช้ในการประเมิน การวิเคราะห์ข้อมูลและเกณฑ์การตัดสิน ดังแสดงในตาราง 6

ตาราง 6 แสดงกรอบแนวทางการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี

วัตถุประสงค์การประเมิน	ประเด็น/ตัวแปร	แหล่งข้อมูล	การรวบรวมข้อมูล/เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การตัดสิน
เพื่อประเมินห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยให้ได้มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี	ด้านสภาพแวดล้อม	- คณะกรรมการห้องสมุด จำนวน 14 คน	- แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ	- ค่าร้อยละ (P)	4.21-5.00 มากที่สุด
	- สภาพปัญหา	- ครูผู้สอนในโรงเรียนบ้านไร่อ้อย		- ค่าเฉลี่ย (μ)	3.41-4.20 มาก
	- สภาพแวดล้อมของโรงเรียนและห้องสมุด	จำนวน 17 คน		- ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (T)	2.61-3.40 ปานกลาง
					1.81-2.60 น้อย
					1.00-1.80 ปรับปรุง
ด้านปัจจัยนำเข้า	- คณะกรรมการห้องสมุด จำนวน 14 คน	- แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ	- ค่าร้อยละ (P)	4.21-5.00 มากที่สุด	
	- ความพอเพียงของงบประมาณ	- ครูผู้สอนในโรงเรียนบ้านไร่อ้อย		- ค่าเฉลี่ย (μ)	3.41-4.20 มาก
	- ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการห้องสมุด	จำนวน 17 คน		- ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (T)	2.61-3.40 ปานกลาง
					1.81-2.60 น้อย
					1.00-1.80 ปรับปรุง
ด้านกระบวนการ	- คณะกรรมการห้องสมุด จำนวน 14 คน	- แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ	- ค่าร้อยละ (P)	4.21-5.00 มากที่สุด	
	- กระบวนการดำเนินงานของห้องสมุด	- ครูผู้สอนในโรงเรียนบ้านไร่อ้อย		- ค่าเฉลี่ย (μ)	3.41-4.20 มาก
	- กิจกรรมห้องสมุด	จำนวน 17 คน		- ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (T)	2.61-3.40 ปานกลาง
					1.81-2.60 น้อย
					1.00-1.80 ปรับปรุง
ด้านผลผลิต	- คณะกรรมการห้องสมุด จำนวน 14 คน	- แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ	- ค่าร้อยละ (P)	4.21-5.00 มากที่สุด	
	- ผลการดำเนินการพัฒนาห้องสมุดตามเกณฑ์มาตรฐาน	- ครูผู้สอนในโรงเรียนบ้านไร่อ้อย		- ค่าเฉลี่ย (μ)	3.41-4.20 มาก
	- นักเรียนชั้น ป.4-ม.3	จำนวน 17 คน		- ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (T)	2.61-3.40 ปานกลาง
	จำนวน 105 คน				1.81-2.60 น้อย
					1.00-1.80 ปรับปรุง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี จำนวน 136 คน ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

1. คณะกรรมการห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อย จำนวน 14 คน
2. ครูผู้สอน จำนวน 17 คน
3. นักเรียน จำนวน 105 คน

1. คณะกรรมการห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อย เป็นการศึกษาจากประชากรจำนวน 14 คน ประกอบด้วย

- 1.1 ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน
- 1.2 ครูฝ่ายวิชาการ จำนวน 2 คน
- 1.3 ผู้แทนคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 2 คน
- 1.4 ผู้แทนนักเรียน จำนวน 7 คน
- 1.5 ครูบรรณารักษ์ห้องสมุด จำนวน 2 คน

2. ครูผู้สอน เป็นการศึกษาจากประชากร ซึ่งเป็นครูผู้สอนของโรงเรียนบ้านไร่อ้อย ในปีการศึกษา 2554 ที่มีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี จำนวน 17 คน

3. นักเรียน เป็นการศึกษาจากประชากร ซึ่งเป็นนักเรียนของโรงเรียนบ้านไร่อ้อย ในปีการศึกษา 2554 ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 105 คน

ตาราง 7 แสดงประชากรที่เป็นนักเรียนของโรงเรียนบ้านไร่อ้อย ปีการศึกษา 2554 ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - มัธยมศึกษาปีที่ 3

ที่	ประชากร	จำนวน
1	นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	20
2	นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	20
3	นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	21
4	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	9
5	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	17
6	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	18
	รวม	105

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้ประเมินสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 2 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ใช้ถามคณะกรรมการห้องสมุดโรงเรียนและครูผู้สอน ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ครอบคลุมการประเมินชิปปี้ (Cipp Model) ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) และด้านผลผลิต (Product) จำนวน 58 ข้อ

ชุดที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ใช้ถามนักเรียน ซึ่งเป็นแบบสอบถามด้านผลผลิต (Product) ที่ครอบคลุมองค์ประกอบมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านบรรยากาศ ด้านบรรณารักษ์และด้านหนังสือ สื่อการเรียนรู้ จำนวน 32 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามทั้ง 2 ชุด มีขอบข่าย ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ในรูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Model) 4 ด้าน คือ

ด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านผลผลิต มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

และในการประเมินครั้งนี้ ผู้ประเมินได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี จากคู่มือเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. ศึกษาหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการตามรูปแบบชิปปี้ (CIPP Model) และเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดและตัวบ่งชี้ เพื่อการพัฒนาคุณภาพ

ห้องสมุดโรงเรียน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ นำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดกรอบและรูปแบบเครื่องมือในการประเมินโครงการครั้งนี้

3. ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างเครื่องมือ ตามวิธีการของ ลิเคอร์ท (Likert) (บุญชุมศรีสะอาด, 2545, หน้า 66-74)

4. กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

5. สร้างแบบสอบถามตามโครงสร้างของสิ่งที่จะศึกษา

6. นำแบบสอบถามที่ผู้ประเมินสร้างขึ้น นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความถูกต้อง แล้วนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำ

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุง แก้ไข และผ่านการพิจารณากลั่นกรองจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน (ภาคผนวก) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยประเมินดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) ของแบบสอบถาม (กาญจนา วัฒมา, 2544, หน้า 115-116) นำมาหาค่าเฉลี่ย เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.33 ขึ้นไป ถือว่าเป็นข้อคำถามที่อยู่ในเกณฑ์ความตรงเชิงเนื้อหาที่ใช้ได้

8. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มประชากรต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการประเมินครั้งนี้ ผู้ประเมินได้เก็บข้อมูลจากคณะกรรมการห้องสมุดโรงเรียน ครู และนักเรียนโรงเรียนบ้านไร่อ้อย โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขออนุญาตจากวิทยาลัยการศึกษาดอเนินอง มหาวิทยาลัยพะเยา ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านไร่อ้อย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากคณะกรรมการห้องสมุดโรงเรียน ครู และนักเรียนโรงเรียนบ้านไร่อ้อย ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรเป้าหมายในการตอบแบบสอบถาม

2. ผู้ประเมิน ดำเนินการแจกและเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มประชากรเป้าหมายด้วยตนเอง คณะกรรมการห้องสมุด จำนวน 14 คน ได้รับคืน 14 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ครูผู้สอน จำนวน 17 คน ได้รับคืน 17 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 105 คน ได้รับคืน 105 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืน มาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วนำไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ประเมินได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) วิเคราะห์หาสถิติค่าต่าง ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าร้อยละ (Percentage)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่ อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ)

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ประเมินได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. นำแบบสอบถามที่คัดเลือกแล้ว ตรวจสอบให้คะแนนตามเกณฑ์น้ำหนักของคะแนนที่กำหนดไว้ ดังนี้

ระดับมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
ระดับมาก	ให้ 4 คะแนน
ระดับปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
ระดับน้อย	ให้ 2 คะแนน
ระดับน้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน

2. แยกแบบสอบถามตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติ

3. นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) เพื่อหาค่าสถิติต่าง ๆ ตามความคิดเห็นของประชากร แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้จากการวิเคราะห์ไปทำการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ เพื่อใช้ในการแปลความหมายรายด้าน รายข้อ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง ผลการประเมินอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ทดสอบความแตกต่าง ความคิดเห็นของคณะกรรมการห้องสมุดโรงเรียน ครู และนักเรียนโรงเรียนบ้านไร่อ้อย ปีการศึกษา 2554 ตามแบบประเมินซีบี (CIPP Model) เพื่อการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อย ใน 4 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) และด้านผลผลิต (Product) และในการประเมินครั้งนี้ ผู้ประเมินได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ดังนี้

1. ค่าร้อยละ (Percentage)

ใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2535, หน้า 101)

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ
 f แทน ความถี่ที่ต้องการแปลงให้เป็นร้อยละ
 N แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

2. ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean)

ใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2535, หน้า 102)

$$\mu = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ μ แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดในกลุ่ม
 N แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม

3. ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2535, หน้า 103)

$$s = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ s แทน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 X แทน คะแนนแต่ละตัว
 N แทน จำนวนคะแนนในกลุ่ม
 \sum แทน ผลรวม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินครั้งนี้ ผู้ประเมินได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีผลการประเมินแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของคณะกรรมการห้องสมุด ครูผู้สอนและนักเรียนที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 8 แสดงจำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ สถานภาพ และระดับการศึกษา

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มตัวอย่าง ($n = 136$)	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	60	44.11
หญิง	76	55.88
รวม	136	99.99
สถานภาพ		
คณะกรรมการห้องสมุด	14	10.29
ครู	17	12.50
นักเรียน	105	77.20
รวม	136	95.76

ตาราง 8 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่มตัวอย่าง (n =136)	
	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	66	46.47
มัธยมศึกษาตอนต้น	47	33.09
มัธยมศึกษาตอนปลาย	1	0.70
อนุปริญญา	-	-
ปริญญาตรี	18	12.67
สูงกว่าปริญญาตรี	4	2.81
รวม	136	95.74

จากตาราง 8 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.88 รองลงมาเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 44.11 จำแนกตามสถานภาพ ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 77.20 รองลงมาเป็นครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 12.50 และน้อยที่สุดคือ คณะกรรมการห้องสมุด คิดเป็นร้อยละ 10.29 จำแนกตามระดับการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 46.47 รองลงมาเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 33.09 ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 12.67 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 2.81 และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 0.70 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของคณะกรรมการห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียนที่มีต่อ
โครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3

ตาราง 9 แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นคณะกรรมการ
ห้องสมุด และครูผู้สอน ที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน บ้านไร่อ้อย
สู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี โดยรวม

ข้อที่	รายการ	μ (n = 136)	σ	แปลผล
1	ด้านสภาพแวดล้อม (Context)	4.16	0.71	มาก
2	ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)	4.00	0.72	มาก
3	ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process)	3.90	0.79	มาก
4	ด้านผลผลิต (Product)	3.95	0.95	มาก
	รวมเฉลี่ย	4.00	0.79	มาก

จากตาราง 9 พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียน
ที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี โดยรวมมีความคิดเห็น
อยู่ในระดับมาก ($\mu=4.00$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ
ด้านสภาพแวดล้อม (Context) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.16$) รองลงมาคือ ด้าน
ปัจจัยนำเข้า (Input) มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.00$) ด้านผลผลิต (Product) มีระดับ
ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.95$) และด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) มีระดับความ
คิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.90$) ตามลำดับ

ตาราง 10 แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นคณะกรรมการ
ห้องสมุด และครูผู้สอน ที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อย
สู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ด้านสภาพแวดล้อม (Context)

ข้อที่	รายการ	μ (n =136)	\dagger	แปลผล
1	วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับนโยบาย ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน	4.23	0.71	มากที่สุด
2	วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับ ความต้องการของครู และนักเรียน	4.13	0.61	มาก
3	การกำหนดเป้าหมาย วิธีการดำเนินการและ ระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสมและปฏิบัติ จริงได้	4.26	0.67	มากที่สุด
4	สถานที่มีความเหมาะสมกับการดำเนินโครงการ	4.32	0.64	มากที่สุด
5	บรรยากาศของสถานศึกษาเอื้อต่อการดำเนิน	4.29	0.68	มากที่สุด
6	โครงการ การประสานงานระหว่างบุคลากรทำให้ เกิดความร่วมมือในการดำเนินโครงการ	4.06	0.62	มาก
	รวมเฉลี่ย	4.21	0.65	มากที่สุด

จากตาราง 10 พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการห้องสมุด และครูผู้สอน ที่มีต่อ
โครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ด้านสภาพแวดล้อม (Context)
โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.21$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า
สถานที่มีความเหมาะสมกับการดำเนินโครงการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.32$) และการประสานงาน
ระหว่างบุคลากรทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินโครงการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=4.06$)

ตาราง 11 แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นคณะกรรมการ
ห้องสมุด และครูผู้สอน ที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อย
สู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

ข้อที่	รายการ	μ (n=136)	\dagger	แปลผล
1	ความพร้อมในการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบโครงการ	4.16	0.85	มาก
2	ความพร้อมของผู้เข้าร่วมโครงการ	3.81	0.69	มาก
3	ความพร้อมของคณะกรรมการบริหารโครงการ	3.77	0.79	มาก
4	วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ	4.16	0.81	มาก
5	การได้รับงบประมาณสนับสนุนโครงการจากหน่วยงานต้นสังกัด	4.00	0.76	มาก
6	การได้รับงบประมาณสนับสนุนโครงการจากชุมชน บุคลากร หรือหน่วยงานเอกชนมีความเหมาะสมเพียงพอต่อการดำเนินโครงการ	3.84	0.72	มาก
7	จำนวนบุคลากรที่ร่วมดำเนินการโครงการมีความเหมาะสมและเพียงพอ	3.77	0.79	มาก
8	อาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติงานตามโครงการมีจำนวนเหมาะสม และเพียงพอ	4.16	0.77	มาก
	รวมเฉลี่ย	3.95	0.77	มาก

จากตาราง 11 พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการห้องสมุด และครูผู้สอน ที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.95$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า ความพร้อมในการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบโครงการ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ และอาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติงานตามโครงการมีจำนวนเหมาะสม และเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.16$) ความพร้อมของคณะกรรมการบริหารโครงการ และจำนวนบุคลากรที่ร่วมดำเนินการโครงการ มีความเหมาะสมและเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.77$)

ตาราง 12 แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นคณะกรรมการ
ห้องสมุด และครูผู้สอน ที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อย
สู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process)

ข้อที่	รายการ	μ (n =136)	\dagger	แปลผล
1	หน่วยงานมีการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน	4.26	0.62	มากที่สุด
2	จัดทำกรอบแนวคิดและกำหนดจุดพัฒนาตามสภาพปัญหาและความต้องการ	4.13	0.55	มาก
3	จัดทำโครงการสอดคล้องกับสภาพสถานศึกษา	4.26	0.57	มากที่สุด
4	มีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบโครงการที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและเข้าใจโครงการอย่างชัดเจน	4.06	0.72	มาก
5	ประชุมชี้แจงผู้ที่มีส่วนร่วมทุกฝ่ายให้เข้าใจวัตถุประสงค์การดำเนินโครงการ	3.84	0.68	มาก
6	จัดทำปฏิทินปฏิบัติงานโครงการไว้อย่างชัดเจน	3.90	0.82	มาก
7	จัดทำเครื่องมือติดตามประเมินผลได้เหมาะสมกับกิจกรรมที่กำหนดไว้	3.74	0.80	มาก
8	ดำเนินการประเมินเป็นไปตามแผนและปฏิทินที่	3.87	0.91	มาก
9	กำหนด บันทึกผลการดำเนินกิจกรรมแต่ละอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน	3.74	0.80	มาก
10	มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ	3.81	0.82	มาก
11	สรุปผลและรายงานผลการประเมินโครงการให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ	3.87	0.79	มาก
12	นำเอาผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง	3.77	0.75	มาก
	รวมเฉลี่ย	3.93	0.73	มาก

จากตาราง 12 พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการห้องสมุด และครูผู้สอน ที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.93$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว

พบว่า หน่วยงานมีการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน และจัดทำโครงการสอดคล้องกับสภาพสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.26$) จัดทำเครื่องมือติดตามประเมินผลได้เหมาะสมกับกิจกรรมที่กำหนดไว้ และบันทึกผลการดำเนินกิจกรรมแต่ละอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.74$)

ตาราง 13 แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นคณะกรรมการห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียนที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ด้านผลผลิต (Product) ในด้านบรรยากาศ

ข้อที่	รายการ	μ (n =136)	†	แปลผล
ด้านบรรยากาศ				
1	ตกแต่งสวยงาม ดึงดูดความสนใจ	3.71	0.76	มาก
2	จัดมุมต่าง ๆ เป็นสัดส่วนอย่างเหมาะสม	3.88	0.87	มาก
3	สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัยน่าเข้าไปใช้	4.00	0.90	มาก
4	สภาพอาคาร ประตู หน้าต่างอยู่ในสภาพดีและปลอดภัย	4.16	0.96	มาก
5	แสงสว่างภายในอาคารเพียงพอ	4.17	0.81	มาก
6	ห่างไกลจากเสียงรบกวน	3.23	1.19	ปานกลาง
7	อากาศถ่ายเทได้สะดวก เย็นสบาย	4.09	0.94	มาก
8	ตั้งอยู่ในที่ศูนย์กลาง ผู้ใช้บริการไปมาได้สะดวก	3.86	0.92	มาก
9	อาคารแยกออกเป็นเอกเทศ	3.82	1.01	มาก
10	ขนาดพื้นที่ของห้องสมุดกว้างขวาง เพียงพอกับผู้ใช้บริการ	3.88	0.98	มาก
11	จำนวนชั้นวางหนังสือ นิตยสารเพียงพอ	4.02	0.89	มาก
12	โต๊ะ เก้าอี้สำหรับนั่งอ่านหนังสือเพียงพอ	3.82	0.95	มาก
13	ห้องน้ำสะอาดพร้อมให้บริการ	4.13	0.91	มาก
14	จัดภูมิทัศน์บริเวณภายนอกห้องสมุดสวยงาม	3.89	0.87	มาก
รวมเฉลี่ย		3.90	0.92	มาก

จากตาราง 13 พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียน ที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ด้านผลผลิต (Product) ในด้านบรรยากาศ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.90$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ แล้ว พบว่า แสงสว่างภายในอาคารเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.17$) และห่างไกลจากเสียงรบกวน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.23$)

ตาราง 14 แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นคณะกรรมการห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียนที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ด้านผลผลิต (Product) ในด้านบรรณารักษ์

ข้อที่	รายการ	μ (n =136)	\dagger	แปลผล
ด้านบรรณารักษ์				
1	รับผิดชอบและเอาใจใส่ต่องานห้องสมุด	3.74	0.90	มาก
2	บริการด้วยความยิ้มแย้ม แจ่มใสและมีอัธยาศัยน้ำใจ	3.68	1.14	มาก
3	ดี พูดจาไพเราะ อ่อนหวาน	3.52	1.12	มาก
4	แต่งกายสุภาพเรียบร้อย	4.05	0.88	มาก
5	ให้บริการด้วยความยุติธรรมและรวดเร็ว	3.74	1.01	มาก
6	แนะนำการใช้ห้องสมุด	3.57	1.06	มาก
7	จัดหมวดหมู่หนังสืออย่างเป็นระบบ	4.04	0.98	มาก
8	จัดเก็บหนังสือมีความสะดวกต่อการสืบค้น	3.93	0.86	มาก
9	ทำบัตรรายการหรือทำรายการด้วยฐานข้อมูลระบบ	3.76	1.02	มาก
10	คอมพิวเตอร์	3.64	0.94	มาก
	จัดกิจกรรมส่งเสริมรักการอ่านและการเรียนรู้ให้กับ			
11	นักเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง สำรวจและบำรุงรักษาหนังสือให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้	3.72	0.97	มาก
	รวมเฉลี่ย	3.76	0.98	มาก

จากตาราง 14 พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียน ที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ด้านผลผลิต (Product)

ในด้านบรรณารักษ์ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.76$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า แต่งกายสุภาพเรียบร้อย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.05$) และพูดจาไพเราะ อ่อนหวาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.52$)

ตาราง 15 แสดงคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นคณะกรรมการ

ห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียนที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน

บ้านไร่อ้อยสุ้ม มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ด้านผลผลิต (Product) ในด้านหนังสือ และสื่อการเรียนรู้

ข้อที่	รายการ	μ (n =136)	\pm	แปลผล
ด้านหนังสือและสื่อการเรียนรู้				
1	หนังสือและสื่อการเรียนรู้มีคุณภาพ	4.04	0.90	มาก
2	ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อผู้อ่านและตรงใจผู้อ่าน	4.21	0.81	มากที่สุด
3	ปริมาณหนังสือเพียงพอกับผู้อ่าน	4.12	0.94	มาก
4	ความหลากหลายของหนังสือ ตรงกับความต้องการในการค้นหา	3.93	0.98	มาก
5	จำนวนของคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการในห้องสมุดเพียงพอกับผู้ใช้บริการ	3.36	1.25	ปานกลาง
6	คอมพิวเตอร์ที่ให้บริการในการสืบค้นภายในห้องสมุดมีประสิทธิภาพดีพร้อมใช้งาน	3.63	1.19	มาก
7	จำนวนของสื่อโสตทัศนวัสดุที่ให้บริการในห้องสมุดเพียงพอ	3.79	1.07	มาก
รวมเฉลี่ย		3.86	1.02	มาก

จากตาราง 15 พบว่า ความคิดเห็นของคณะกรรมการห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียนที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสุ้มมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ด้านผลผลิต (Product) ในด้านหนังสือและสื่อการเรียนรู้ โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.86$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อผู้อ่านและตรงใจผู้อ่าน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

($\mu=4.21$) และ จำนวนของคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการในห้องสมุดเพียงพอกับผู้ใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.36$)

บทที่ 5

บทสรุป

การประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยให้ได้มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี จำนวน 136 คน ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการห้องสมุดโรงเรียน จำนวน 14 คน ครูผู้สอน จำนวน 17 คน และนักเรียน จำนวน 105 คน จากการแจกแบบสอบถาม จำนวน 136 ฉบับ ได้รับคืนทั้งสิ้น 136 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.77 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นของคณะกรรมการห้องสมุดโรงเรียนและครูผู้สอน ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ครอบคลุมการประเมินซีปปี้ (Cipp Model) ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) และด้านผลผลิต (Product) จำนวน 58 ข้อ ชุดที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ซึ่งเป็นแบบสอบถามด้านผลผลิต (Product) เพียงอย่างเดียว ที่ครอบคลุมองค์ประกอบมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านบรรยากาศ ด้านบรรณารักษ์ และด้านหนังสือสื่อการเรียนรู้ จำนวน 32 ข้อ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรม Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) วิเคราะห์หาค่าสถิติต่าง ๆ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้สถิติร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี วิเคราะห์โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

สรุปผลการประเมิน

จากการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียน ในด้านสภาพแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) และด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) โดยใช้รูปแบบ

การประเมินซีปปี้ (Cipp Model) และมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี เป็นกรอบแนวคิดการประเมิน สรุปผลได้ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการประเมินข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55.88 รองลงมาเป็นเพศชาย ร้อยละ 44.11 จำแนกตามสถานภาพ ส่วนใหญ่เป็นนักเรียน ร้อยละ 77.20 รองลงมาเป็นครูผู้สอน ร้อยละ 12.50 และน้อยที่สุดคือ คณะกรรมการห้องสมุด ร้อยละ 10.29 จำแนกตามระดับการศึกษา ส่วนใหญ่เป็นระดับประถมศึกษา ร้อยละ 46.47 รองลงมาเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 33.09 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 12.67 ระดับสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 2.81 และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ร้อยละ 0.70 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียน มีดังนี้

1. โดยภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=4.00$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม ($\mu=4.16$) รองลงมา คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ($\mu=4.00$) ด้านผลผลิต ($\mu=3.95$) และด้านกระบวนการดำเนินงาน ($\mu=3.90$) ตามลำดับ

2. ด้านสภาพแวดล้อม (Context) ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=4.21$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า สถานที่มีความเหมาะสมกับการดำเนินโครงการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.32$) และการประสานงานระหว่างบุคลากรทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินโครงการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=4.06$)

3. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.95$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า ความพร้อมในการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบโครงการ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ และอาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติงานตามโครงการมีจำนวนเหมาะสมและเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.16$) ความพร้อมของคณะกรรมการบริหารโครงการ และจำนวนบุคลากรที่ร่วมดำเนินการโครงการมีความเหมาะสมและเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.77$)

4. ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.93$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า หน่วยงานมีการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน และจัดทำโครงการสอดคล้องกับสภาพสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.26$) จัดทำเครื่องมือติดตามประเมินผลได้เหมาะสมกับกิจกรรมที่กำหนดไว้ และบันทึกผลการดำเนินกิจกรรมแต่ละอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

($\mu=3.74$)

5. ด้านผลผลิต (Product) มี 3 ด้าน ดังนี้

5.1 ด้านบรรยากาศ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.90$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า แสงสว่างภายในอาคารเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.17$) และห่างไกลจากเสียงรบกวน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.23$)

5.2 ด้านบรรณารักษ์ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.76$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า แต่งกายสุภาพเรียบร้อย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.05$) และพูดจาไพเราะ อ่อนหวาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.52$)

5.3 ด้านหนังสือและสื่อการเรียนรู้ ในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\mu=3.86$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อผู้อ่านและตรงใจผู้อ่าน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu=4.21$) และจำนวนของคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการในห้องสมุดเพียงพอกับผู้ใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\mu=3.36$)

อภิปรายผลการประเมิน

จากการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียน ในด้านสภาพแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) และด้านผลผลิต (Product) โดยใช้รูปแบบการประเมินซิปปี้ (Cipp Model) และมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี เป็นกรอบแนวคิดการประเมิน ผู้ประเมินได้นำประเด็นที่สำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียน ทั้ง 4 ด้าน โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกรายการ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ คือ ด้านสภาพแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านผลผลิต (Product) และด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) ตามลำดับ

การที่คณะกรรมการห้องสมุด และครูผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ด้านสภาพแวดล้อม (Context) อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี เป็นโครงการที่สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาห้องสมุดในโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในการศึกษาค้นคว้า เพื่อพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาจึงทำให้บุคลากรทุกฝ่าย

เห็นความสำคัญอยากเข้าร่วมเป็นเครือข่ายช่วยกันผลักดันและพัฒนาห้องสมุดให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี มาตรฐานที่ 1 ตัวบ่งชี้ที่ 1.2 ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 9) ได้กำหนดไว้ว่า ผู้บริหารมีการกำหนดนโยบาย แผนงาน การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน

ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) อยู่ในอันดับสุดท้าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากระบวนการในการดำเนินงานเกี่ยวกับห้องสมุดของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารไม่ได้มีการติดตามผล ประเมิน สรุป รายงานผลให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ และไม่นำเอาผลการประเมินโครงการมาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงห้องสมุดให้ดีขึ้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี มาตรฐานที่ 1 ตัวบ่งชี้ที่ 1.6 ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 10) ได้กำหนดไว้ว่า ผู้บริหารนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงาน

2. เมื่อพิจารณาผลการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียน เป็นรายด้านแล้วพบว่า

2.1 ด้านสภาพแวดล้อม (Context) คณะกรรมการห้องสมุด และครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อด้านสภาพแวดล้อม (Context) โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า สถานที่ที่มีความเหมาะสมกับการดำเนินโครงการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สภาพโดยทั่วไปของห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อย เป็นระเบียบเรียบร้อยและมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี มาตรฐานที่ 1 ตัวบ่งชี้ที่ 1.1.2 ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 8) ได้กำหนดไว้ว่า ห้องสมุดตั้งอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม มีสภาพดี และมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

การประสานงานระหว่างบุคลากรทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินโครงการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ได้สร้างแรงจูงใจ และเข้าไปชี้แจงให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของนักเรียน จึงทำให้บุคลากรไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการ ซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี มาตรฐานที่ 1 ตัวบ่งชี้ที่ 1.4.2 ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 10) ได้กำหนดไว้ว่ามีการเสริมแรง สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรที่ทำหน้าที่ดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน

2.2 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) คณะกรรมการห้องสมุด และครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อด้านปัจจัยนำเข้า (Input) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า ความพร้อมในการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบโครงการ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ และอาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติงานตามโครงการมีจำนวนเหมาะสม และเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารจัดการด้านบุคคลของโรงเรียนบ้านไร่อ้อย ใช้คนที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมกับงาน เลือกคนที่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จึงทำให้การดำเนินงานทุกด้านมีความสมบูรณ์ เหมาะสมและเพียงพอทั้งในด้านวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และอาคารสถานที่ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี มาตรฐานที่ 1 ตัวบ่งชี้ที่ 1.3.2 ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 9) ได้กำหนดไว้ว่า มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรตามโครงสร้าง และส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่

ความพร้อมของคณะกรรมการบริหารโครงการ และจำนวนบุคลากรที่ร่วมดำเนินการโครงการ มีความเหมาะสมและเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคลากรภายในโรงเรียนบ้านไร่อ้อยมีจำนวนน้อย ไม่เพียงพอ และทุกคนต่างมีภาระงานหลายอย่างที่ต้องขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน ทำให้ไม่มีเวลายุ่เมเทให้กับงานนั้น ๆ อย่างเต็มที่ ซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี มาตรฐานที่ 1 ตัวบ่งชี้ที่ 1.4 ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 10) ได้กำหนดไว้ว่า ผู้บริหารจัดการให้มีบุคลากรดำเนินงานห้องสมุด

2.3 ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) คณะกรรมการห้องสมุด และครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า หน่วยงานมีการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียน และจัดทำโครงการสอดคล้องกับสภาพสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนบ้านไร่อ้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารสถานศึกษาและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้ทำหน้าที่และบทบาทของตนเองได้ถูกต้อง เริ่มจากมีการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย สภาพปัญหาทั่วไป ความต้องการของครู และนักเรียน แล้วจัดโครงการสอดคล้องกับสภาพปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี มาตรฐานที่ 1 ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 13) ได้กำหนดไว้ว่า ครูบรรณารักษ์มีการจัดทำแผนงาน / โครงการพัฒนาห้องสมุดที่สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ของโรงเรียน

จัดทำเครื่องมือติดตามประเมินผลได้เหมาะสมกับกิจกรรมที่กำหนดไว้ และบันทึกผลการดำเนินงานกิจกรรมแต่ละอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเป็น

เพราะว่า โรงเรียนบ้านไร่อ้อยและผู้ที่เกี่ยวข้องยังขาดการเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างใกล้ชิด ซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี มาตรฐานที่ 1 ตัวบ่งชี้ที่ 1.6.1 และ 1.6.2 ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 10) ได้กำหนดไว้ว่า มีแผนการนิเทศงานห้องสมุด มีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล

2.4 ด้านผลผลิต (Product) คณะกรรมการห้องสมุด ครูผู้สอน และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อด้านผลผลิต (Product)

ในด้านบรรยากาศ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า แสงสว่างภายในอาคารเพียงพอ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนบ้านไร่อ้อยและผู้ที่เกี่ยวข้องมีการปรับปรุงประตู หน้าต่างเป็นกระจก และเพิ่มช่องหน้าต่างให้มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก และแสงสว่างผ่านเข้ามาถึงภายในอย่างเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี มาตรฐานที่ 1 ตัวบ่งชี้ที่ 1.5 ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 13) ได้กำหนดไว้ว่า ครูบรรณารักษ์มีการจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้

ห่างไกลจากเสียงรบกวน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บริเวณที่เป็นที่ตั้งอาคารห้องสมุดอยู่ใกล้กับชุมชน ซึ่งบางครั้งคนในชุมชนกำลังสร้างบ้าน จึงทำให้มีเสียงเครื่องมือของช่างรบกวนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี มาตรฐานที่ 1 ตัวบ่งชี้ที่ 1.1.2 ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 8) ได้กำหนดไว้ว่า ห้องสมุดตั้งอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม

ในด้านบรรณารักษ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า แต่งกายสุภาพเรียบร้อย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูบรรณารักษ์เป็นคนที่ทันสมัย รู้จักพัฒนาและปรับปรุงตนเองเสมอ เพื่อให้มีบุคลิกภาพที่ดีและเป็นแบบอย่างแก่ผู้อื่น ผู้ใช้บริการห้องสมุดเห็นแล้วมีความสบายใจ

พูดจาไพเราะ อ่อนหวาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูบรรณารักษ์ที่ทางโรงเรียนบ้านไร่อ้อยได้มอบหมายให้ทำหน้าที่นั้น ก็เป็นครูผู้สอนเหมือนกับบุคลากรในโรงเรียนทั่วไป ซึ่งต้องแบกรับภาระหนักทั้งในด้านงานสอน งานธุรการในห้อง งานที่ได้รับมอบหมายพิเศษ จึงทำให้มีความเครียดและส่งผลกระทบต่ออารมณ์ แสดงการพูดจาที่ไม่ไพเราะ อ่อนหวานกับผู้ใช้บริการ

ในด้านหนังสือและสื่อการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่า ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อผู้อ่านและตรงใจผู้อ่าน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในทุก ๆ ปี โรงเรียนบ้านไร่อ้อยและครูบรรณารักษ์จะมีการสำรวจความต้องการ

หนังสือของบุคลากร และนักเรียน เพื่อให้หนังสือที่จะซื้อเข้าห้องสมุดตรงตามความต้องการของบุคลากร และนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี มาตรฐานที่ 2 ตัวบ่งชี้ที่ 2.2 ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 14) ได้กำหนดไว้ว่า ครูบรรณารักษ์จัดให้มีทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการ

จำนวนของคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการในห้องสมุดเพียงพอกับผู้ใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ห้องสมุดของโรงเรียนบ้านไร่อ้อยยังขาดการสนับสนุนงบประมาณในการจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์เพิ่มเติม ซึ่งไม่สอดคล้องกับมาตรฐานห้องสมุด 3 ดี มาตรฐานที่ 1 ตัวบ่งชี้ที่ 1.5.1 ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552, หน้า 10) ได้กำหนดไว้ว่า มีการจัดสรรงบประมาณประจำปีเพื่อสนับสนุนและพัฒนาห้องสมุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการประเมินไปใช้

1. ควรส่งเสริมให้บุคลากรดำเนินโครงการที่สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของบุคลากรและนักเรียนในโรงเรียน ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม และเป็นเครือข่ายช่วยกันพัฒนาห้องสมุด
2. ควรปรับปรุงให้มีการติดตาม ประเมิน และสรุปผลเกี่ยวกับโครงการอย่างต่อเนื่อง และนำเอาผลการประเมินโครงการมาใช้ในการพัฒนาปรับปรุงห้องสมุดอย่างจริงจัง
3. ควรปรับปรุงให้มีการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทุกฝ่าย และชี้แจงให้เกิดความเข้าใจ เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็น ในการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียน และแต่งตั้งให้มีผู้เข้าร่วมโครงการอย่างเพียงพอ
4. ควรปรับปรุงสถานที่ในการสร้างอาคารห้องสมุดให้ห่างไกลจากเสียงรบกวน
5. ครูบรรณารักษ์ควรเข้ารับการอบรมพัฒนาตนเอง และปรับปรุงการให้บริการด้วยคำพูดที่ไพเราะอ่อนหวานต่อผู้ใช้บริการ
6. ควรเพิ่มเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในห้องสมุดให้มีจำนวนเพียงพอกับผู้ใช้บริการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาของโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ตามแต่ละขนาดของสถานศึกษา

2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลให้การดำเนินงานโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จ

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับเจตคติของชุมชน ผู้บริหาร ครู และนักเรียนที่มีต่อโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กาญจนา วัฒมาญ. (2544). **การวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน**. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- กุลทรัพย์ เกษแม่นกิจ. (2524). **การพัฒนาห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน: ประเมินโครงการ**. ม.ป.พ.
- กุลลาบ ปั่นลายนาค. (2551). **การปฏิบัติงานในห้องสมุดโรงเรียน**. กรุงเทพฯ. สุวีริยาสาส์น.
- จำเนียร สุขหลาย และคณะ. (2540). **แบบจำลอง Cipp อ่างในสมหวัง พิริยานุวัฒน์ (บก.) รวมบทความทางการประเมินโครงการ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย พาบุ. (2535). **ความคิดเห็นของข้าราชการเกี่ยวกับมาตรฐานห้องสมุดสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, มหาสารคาม.
- ธาดาศักดิ์ วชิรปรีชาพงษ์. (2527). **การเลือกและจัดหาทรัพยากรห้องสมุด**. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางเขน, กรุงเทพฯ.
- นิตา ชูโต. (2527). **การประเมินโครงการ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสาร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **วิธีการสร้างสถิติสำหรับการวิจัย**. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปุระชัย เปี่ยมสมบุญ. (ม.ป.ป.). **การประเมินโครงการสถานีตำรวจนครบาลทดลองในรวมบทความทางการประเมินโครงการ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนบ้านไร่้อย**. (2554). ม.ป.ท.
- ไพศาล หวังพานิช. (2533). **หลักและวิธีการประเมินโครงการ**. กรุงเทพฯ: บริษัทประธานชน.
- ภิญญาพร นิตยะประภา. (2534). **การผลิตหนังสือเด็ก ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสไตร์.
- มัลลิกา นาถเสวี. (2529). **ห้องสมุดและบริการของห้องสมุด**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสไตร์.
- รัฐจวน อินทรกำแหง และนวลจันทร์ รัตนากร. (2521). **ห้องสมุดโรงเรียน**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- รัตนะ บัวสนธิ์. (2540). **การประเมินโครงการการวิจัยเชิงประเมิน**. กรุงเทพฯ: ต้นอ่อนแกรมมี.

- ลมุด รัตตากร. (2538). **การใช้ห้องสมุด.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. (2531). **การประเมินโครงการ ทฤษฎีและการปฏิบัติ.** ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- สมาน ล้อยฟ้า. (2529). **ห้องสมุดกับสังคม.** (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น. ภาควิชา
บรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมุดบันทึกนิเทศห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อย.** (2554). ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **มาตรฐานและ
ตัวบ่งชี้ เพื่อการพัฒนาคุณภาพห้องสมุดโรงเรียนสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตร
แห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. (2535). **มาตรฐาน
ขั้นต่ำห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา.** กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- สุลัดดา เสาวรส. (2544). **การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู ตามมาตรฐานขั้นต่ำ
ห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2535.** วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, มหาสารคาม.
- อมรรัตน์ ศรีปทุมานุกษ์. (2544). **การศึกษาเปรียบเทียบสภาพห้องสมุดโรงเรียน
ประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิกับเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำห้องสมุดโรงเรียน
ประถมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2535.** วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.
- อัมพร ปั่นศรี และนันทนา เพือก่อง. (2515). **การจัดการและบริหารงานห้องสมุด.**
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ภาคผนวก

แบบสอบถามเพื่อการศึกษาค้นคว้า (สำหรับกรรมการห้องสมุดและครู)
เรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้ สอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี

2. ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่

2.1 คณะกรรมการห้องสมุดโรงเรียน

2.2 ครู

2.3 นักเรียน

3. แบบสอบถามมีทั้งหมด 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า

ผู้ประเมินขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามครั้งนี้

นายวิสุทธิ ไชยปิน

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา การบริหารการศึกษา

มหาวิทยาลัยพะเยา

แบบสอบถาม ตอนที่ 1
ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

.....

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับข้อมูลท่าน

- 1. เพศ** 1. ชาย
 2. หญิง
- 2. สถานภาพ** 1. คณะกรรมการห้องสมุดโรงเรียน
 2. ครู
 3. นักเรียน
- 3. ระดับการศึกษา** 1. ประถมศึกษา
 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย
 4. อนุปริญญา
 5.ปริญญาตรี
 6. สูงกว่าปริญญาตรี

แบบสอบถาม ตอนที่ 2

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุด

โรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี เมื่อท่านพิจารณาว่าตรงกับระดับความคิดเห็นตามความเป็นจริงอยู่ในระดับใด โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว

เกณฑ์การพิจารณา ระดับความคิดเห็น

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ข้อที่	ข้อความคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1	ด้านสภาวะแวดล้อม (Context) วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	...	...	...	...	...
2	วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับความต้องการของครูและนักเรียน...	...	...	...	...	...
3	การกำหนดเป้าหมาย วิธีการดำเนินการและระยะเวลาดำเนินการมีความเหมาะสมและปฏิบัติจริงได้	...	...	...	...	...
4	สถานที่มีความเหมาะสมกับการดำเนินโครงการ	...	...	...	...	...
5	บรรยากาศของสถานศึกษาเอื้อต่อการดำเนินโครงการ	...	...	...	...	...
6	การประสานงานระหว่างบุคลากรทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินโครงการ	...	...	...	...	...

ข้อที่	ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)					
1	ความพร้อมในการปฏิบัติงานของผู้รับผิดชอบโครงการ.....	...	...	...	...	...
2	ความพร้อมของผู้เข้าร่วมโครงการ.....	...	...	...	...	...
3	ความพร้อมของคณะกรรมการบริหารโครงการ	...	...	...	...	...
4	วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ..	...	...	...	...	...
5	การได้รับงบประมาณสนับสนุนโครงการจากหน่วยงานต้นสังกัด....	...	...	...	...	...
6	การได้รับงบประมาณสนับสนุนโครงการจากชุมชน บุคลากร หรือหน่วยงาน เอกชน มีความเหมาะสม เพียงพอต่อการดำเนินโครงการ	...	...	...	...	...
7	จำนวนบุคลากรที่ร่วมดำเนินการโครงการ มีความเหมาะสมและเพียงพอ	...	...	...	...	...
8	อาคารสถานที่ ห้องปฏิบัติงานตามโครงการมีจำนวนเหมาะสมและเพียงพอ.....	...	...	...	...	...
	ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process)					
1	หน่วยงานมีการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการพัฒนา ห้องสมุดโรงเรียน	...	...	...	...	...
2	จัดทำกรอบแนวคิดและกำหนดจุดพัฒนาตามสภาพปัญหาและความต้องการ	...	...	...	...	...
3	จัดทำโครงการสอดคล้องกับสภาพสถานศึกษา.....	...	...	...	...	...
4	มีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบโครงการที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและ เข้าใจโครงการอย่างชัดเจน.....	...	...	...	...	...
5	ประชุมชี้แจงผู้ที่มีส่วนร่วมทุกฝ่ายให้เข้าใจวัตถุประสงค์การดำเนินโครงการ	...	...	...	...	...
6	จัดทำปฏิทินปฏิบัติงานโครงการไว้อย่างชัดเจน..	...	...	...	...	...
7	จัดทำเครื่องมือติดตามประเมินผลได้เหมาะกับกิจกรรมที่กำหนดไว้.....	...	...	...	...	...
8	ดำเนินการประเมินเป็นไปตามแผนและปฏิทินที่กำหนด	...	...	...	...	...
9	บันทึกผลการดำเนินกิจกรรมแต่ละอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน	...	...	...	...	...
10	มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการ	...	...	...	...	...
11	สรุปผลและรายงานผลการประเมินโครงการให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ	...	...	...	...	...
12	นำเอาผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง.....	...	...	...	...	...

ข้อที่	ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	ด้านผลผลิต (Product)					
	ด้านบรรยากาศ					
1	ตกแต่งสวยงาม ดึงดูดความสนใจ.....	...	...	...	...	...
2	จัดมุมต่าง ๆ เป็นสัดส่วนอย่างเหมาะสม.....	...	...	...	...	...
3	สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัยโปร่งน่าเข้าใช้.....	...	...	...	...	...
4	สภาพอาคาร ประตู หน้าต่างอยู่ในสภาพดีและปลอดภัย.....	...	...	...	...	...
5	แสงสว่างภายในอาคารเพียงพอ.....	...	...	...	...	...
6	ห่างไกลจากเสียงรบกวน.....	...	...	...	...	...
7	อากาศถ่ายเทได้สะดวก เย็นสบาย.....	...	...	...	...	...
8	ตั้งอยู่ในที่ศูนย์กลาง ผู้ใช้บริการไปมาได้สะดวก.....	...	...	...	...	...
9	อาคารแยกออกเป็นเอกเทศ.....	...	...	...	...	...
10	ขนาดพื้นที่ของห้องสมุดกว้างขวาง เพียงพอกับผู้ใช้บริการ.....	...	...	...	...	...
11	จำนวนชั้นวางหนังสือ นิตยสารเพียงพอ.....	...	...	...	...	...
12	โต๊ะ เก้าอี้สำหรับนั่งอ่านหนังสือเพียงพอ.....	...	...	...	...	...
13	ห้องน้ำสะอาดพร้อมให้บริการ.....	...	...	...	...	...
14	จัดภูมิทัศน์บริเวณภายนอกห้องสมุดสวยงาม.....	...	...	...	...	...
	ด้านบรรณารักษ์					
1	รับผิดชอบและเอาใจใส่ต่องานห้องสมุด.....	...	...	...	...	...
2	บริการด้วยความยิ้มแย้ม แจ่มใสและมีอัธยาศัยน้ำใจดี.....	...	...	...	...	...
3	พูดจาไพเราะ อ่อนหวาน.....	...	...	...	...	...
4	แต่งกายสุภาพเรียบร้อย.....	...	...	...	...	...
5	ให้บริการด้วยความยุติธรรมและรวดเร็ว.....	...	...	...	...	...
6	แนะนำการใช้ห้องสมุด.....	...	...	...	...	...
7	จัดหมวดหมู่หนังสืออย่างเป็นระบบ.....	...	...	...	...	...
8	จัดเก็บหนังสือมีความสะดวกต่อการสืบค้น.....	...	...	...	...	...
9	ทำบัตรรายการ หรือทำรายการด้วยฐานข้อมูลระบบคอมพิวเตอร์.....	...	...	...	...	...
10	จัดกิจกรรมส่งเสริมรักการอ่านและการเรียนรู้ให้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง.....	...	...	...	...	...
11	สำรวจและบำรุงรักษาหนังสือให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้.....	...	...	...	...	...

ข้อที่	ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	ด้านหนังสือและสื่อการเรียนรู้					
1	หนังสือและสื่อการเรียนรู้มีคุณภาพ.....	...	...	...	...	...
2	ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อผู้อ่านและตรงใจผู้อ่าน	...	...	...	...	...
3	ปริมาณหนังสือเพียงพอกับผู้อ่าน.....	...	...	...	...	...
4	ความหลากหลายของหนังสือ ตรงกับความต้องการในการค้นหา... ..	...	...	...	...	...
5	จำนวนของคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการในห้องสมุดเพียงพอกับผู้ใช้บริการ.....	...	...	...	...	...
6	คอมพิวเตอร์ที่ใช้บริการในการสืบค้นภายในห้องสมุดมีประสิทธิภาพดีพร้อมใช้งาน.....	...	...	...	...	...
7	จำนวนของสื่อโสตทัศนวัสดุที่ให้บริการในห้องสมุดเพียงพอ.....	...	...	...	...	...

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

วิสุทธิ์ ไชยปิ่น
ผู้ประเมินโครงการ

แบบสอบถามเพื่อการศึกษาค้นคว้า (สำหรับนักเรียน)

เรื่อง การประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี

.....
คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่ตรงกับข้อมูลท่าน

1. เพศ 1. ชาย
 2. หญิง
2. สถานภาพ 1. คณะกรรมการห้องสมุดโรงเรียน
 2. ครู
 3. นักเรียน
3. ระดับการศึกษา 1. ประถมศึกษา
 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย
 4. อนุปริญญา
 5. ปริญญาตรี
 6. สูงกว่าปริญญาตรี

แบบสอบถาม ตอนที่ 2

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุด โรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินโครงการพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนบ้านไร่อ้อยสู่มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี เมื่อท่านพิจารณาว่าตรงกับระดับความคิดเห็นตามความเป็นจริงอยู่ในระดับใด โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว

เกณฑ์การพิจารณา ระดับความคิดเห็น

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ข้อที่	ข้อความคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	ด้านผลผลิต (Product)					
	ด้านบรรยากาศ					
1	ตกแต่งสวยงาม ดึงดูดความสนใจ.....	...	...	...	...	...
2	จัดมุมต่าง ๆ เป็นสัดส่วนอย่างเหมาะสม.....	...	...	...	...	...
3	สะอาด รมรื่น ปลอดภัยโปร่งน่าเข้าใช้.....	...	...	...	...	...
4	สภาพอาคาร ประตู หน้าต่างอยู่ในสภาพดีและปลอดภัย.....	...	...	...	...	...
5	แสงสว่างภายในอาคารเพียงพอ.....	...	...	...	...	...
6	ห่างไกลจากเสียงรบกวน	...	...	...	...	...
7	อากาศถ่ายเทได้สะดวก เย็นสบาย.....	...	...	...	...	...
8	ตั้งอยู่ในที่ศูนย์กลาง ผู้ใช้บริการไปมาได้สะดวก.....	...	...	...	...	...
9	อาคารแยกออกเป็นเอกเทศ.....	...	...	...	...	...
10	ขนาดพื้นที่ของห้องสมุดกว้างขวาง เพียงพอกับผู้ใช้บริการ.....	...	...	...	...	...
11	จำนวนชั้นวางหนังสือ นิตยสารเพียงพอ.....	...	...	...	...	...
12	โต๊ะ เก้าอี้สำหรับนั่งอ่านหนังสือเพียงพอ.....	...	...	...	...	...

ข้อที่	ข้อความคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
13	ห้องนำสะอาดพร้อมให้บริการ.....	...	...	...	...	...
14	จัดภูมิทัศน์บริเวณภายนอกห้องสมุดสวยงาม.....	...	...	...	...	...
	ด้านบรรณารักษ์					
1	รับผิดชอบและเอาใจใส่ต่องานห้องสมุด.....	...	...	...	...	...
2	บริการด้วยความยิ้มแย้ม แจ่มใสและมีอัธยาศัยน้ำใจดี	...	...	...	...	...
3	พูดจาไพเราะ อ่อนหวาน.....	...	...	...	...	...
4	แต่งกายสุภาพเรียบร้อย.....	...	...	...	...	...
5	ให้บริการด้วยความยุติธรรมและรวดเร็ว.....	...	...	...	...	...
6	แนะนำการใช้ห้องสมุด.....	...	...	...	...	...
7	จัดหมวดหมู่หนังสืออย่างเป็นระบบ.....	...	...	...	...	...
8	จัดเก็บหนังสือมีความสะดวกต่อการสืบค้น.....	...	...	...	...	...
9	ทำบัตรรายการ หรือทำรายการด้วยฐานข้อมูลระบบคอมพิวเตอร์.....	...	...	...	...	...
10	จัดกิจกรรมส่งเสริมรักการอ่านและการเรียนรู้ให้กับนักเรียนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง.....	...	...	...	...	...
11	สำรวจและบำรุงรักษาหนังสือให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้.....	...	...	...	...	...
	ด้านหนังสือและสื่อการเรียนรู้					
1	หนังสือและสื่อการเรียนรู้มีคุณภาพ.....	...	...	...	...	...
2	ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อผู้อ่านและตรงใจผู้อ่าน.....	...	...	...	...	...
3	ปริมาณหนังสือเพียงพอกับผู้อ่าน.....	...	...	...	...	...
4	ความหลากหลายของหนังสือ ตรงกับความต้องการในการค้นหา.....	...	...	...	...	...
5	จำนวนของคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการในห้องสมุดเพียงพอกับผู้ใช้บริการ	...	...	...	...	...
6	คอมพิวเตอร์ที่ให้บริการในการสืบค้นภายในห้องสมุดมีประสิทธิภาพดีพร้อมใช้งาน.....	...	...	...	...	...
7	จำนวนของสื่อโสตทัศนวัสดุที่ให้บริการในห้องสมุดเพียงพอ.....	...	...	...	...	...

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

วิสุทธิ์ ไชยปิ่น
ผู้ประเมินโครงการ

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ นามสกุล	วิสุทธิ ไชยปิ่น
วัน เดือน ปี เกิด	21 มิถุนายน 2511
ที่อยู่ปัจจุบัน	154 หมู่ที่ 14 บ้านเหล่า ตำบลบ้านเหล่า อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา 56130
ที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านไร่อ้อย
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1
ประสบการณ์การทำงาน	
พ.ศ. 2538	อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนบ้านดงมะไฟ จังหวัดหนองบัวลำภู
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2536	ศน.บ. (ภาษาอังกฤษ) สภาการศึกษาหมามงกุฎราชวิทยาลัย

